ΠΑΝΔΩΡΑ.

1. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ. 1853. ΤΟΜΟΣ Δ'. ΦΥΛΛ. 83.

ΜΑΡΙΑ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 82.)

ΣΤ'.

Ὁ δόκτωρ δὲν εἶχε τῳόντι ἀπατηθῆ περὶ τοῦ κόμητος, διότι τὸ τραῦμα τοῦ Λοανβιλλιέρου, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο θανατηφόρον, ἐθεραπεύθη. Ἀμέσως μετὰ τὴν μὲ τὸν Μωβράϋ μονομαχίαν, τὸν μετέφεραν εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι τοὺς εἶχε διατάξει νὰ πράξωσι τοῦτο καὶ ἂν ἀκόμη ὑπῆρχε κίνδυνος ν' ἀποθάνῃ καθ' ὁδόν. Τὴν δ' ἐπαύριον τοῦ συμβάντος ἔστειλεν εἰς τὴν Μαρίαν τὴν παραίτησίν του, ἥτις καὶ ἐγένετο δεκτή. Τοῦτο δὲ ἐπροξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν καθ' ὅλην τὴν ἀποικίαν. Πολλοὶ οἵτινες ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Λοανβιλλιέρου, καὶ τὸν ἐμίσουν μάλιστα διὰ τὴν ἀδυσώπητον ὑπεροψίαν του, ὑπῆγον τότε νὰ ἑνωθῶσι μετ' αὐτοῦ· οἱ ἄποικοι τῷ ὤφειλον εὐγνωμοσύνην διότι ὑπερασπίσθη τὰ δικαιώματά των, καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι κατὰ βάθος τὴν ὑπόθεσιν, ἐκατηγόρουν φανερὰ τὴν Κ. Δ' Ἐναμβοὺκ, διότι ἔσωσεν ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ποινὴν ὄμηρον φονεύσαντα τὸν κύριόν του, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς του. Κρύφιος βρασμὸς ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ μέγας φόβος ὑπῆρχε διὰ τοὺς πάντας. Καὶ ὅμως ἡ Μαρία ἦτον ἥσυχος. Τί ἔμελεν εἰς αὐτὴν διὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Λοανβιλλιέρου, διὰ τὰς τεκταινομένας ἴσως συνωμοσίας καὶ τοὺς κινδύνους ὑπὸ τῶν ὁποίων περιεστοιχίζετο! ὁ Μωβράϋ ἦτον ἐκεῖ, διὸ καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τίποτε. Βλέπουσα αὐτὸν τόσον ὑπερήφανον, τόσον γενναῖον, τόσον ἥσυχον, καὶ τόσον ἀφωσιωμένον, ἐπανεύρισκε τὴν ἀσφάλειαν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἄλλοτε, ὅτε ἔζη ἰσχυρὰ καὶ σεβαστή, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀπολύτου τοῦ διοικητοῦ ἐξουσίας.

Ἦτο φαίνεται προωρισμένον νὰ ὁμοιάζῃ καθ' ὅλα ἡ τύχη τῆς Μαρίας τὴν τύχην βασιλίσσης τινός, ἥτις κυρία καὶ αὐτεξούσιος, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἑνωθῇ δημοσίως μὲ τὸν ἐκλεκτόν της. Νύκτα τινὰ ὁ Μωβράϋ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸ παρεκκλήσιον, ὅπου ὁ παπᾶ Πέτρος τοὺς ἐπερίμενεν. Ὁ γάμος των εἶχε μάρτυρας τὸν δόκτωρα Ἰάνσωνα καὶ εὐγενῆ τινα τῆς οἰκίας τῆς Κυρίας Δ' Ἐναμβοὺκ, καὶ τόσον καλῶς εἶχον λάβει τὰ μέτρα των, ὥστε κανεὶς δὲν ὑπω-

πτεύθη τὸ παραμικρόν, οὐδ' αὐταὶ αἱ θεραπαινίδες τῆς μικρᾶς βασιλίσσης· μόνη ἡ Παλήδα ἠγρύπνει καὶ ἐπρόσμενεν εἰς τὸν θάλαμον τῆς κυρίας της. Τὴν αὐτὴν νύκτα, ἄλλη σκηνὴ οὐχ ἧττον μυστηριώδης συνέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λοανδιλλιέρου, καὶ ἐνῷ ὁ παπᾶ Πέτρος ἔψαλλε τὴν λειτουργίαν τοῦ γάμου, μυστικὴ συνέλευσις συνεκροτεῖτο παρὰ τῷ Λοανδιλλιέρῳ, ὅστις πάντοτε πάσχων ἀπὸ τὴν πληγήν του, δὲν εἶχε φανῇ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ὑπὸ τὰ ὀχυρώματα τοῦ φρουρίου ὑπῆρχε μικρόν τι δῶμα, συγκοινωνοῦν μὲ τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ φρουρίου δωμάτια. Ἐν αὐτῷ ἔμεινε στιγμιαίως ἡ Μαρία, ἐξελθοῦσα τοῦ παρεκκλησίου· διὰ μὲν τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν της ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Λοανδιλλιέρου, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἐκράτει τὸ κρίδεμόν της, τοῦ ὁποίου αἱ πτυχαὶ ἐκυμάτιζον περὶ τοῦ σώματός της. Ποτέ, καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀκτινοβόλον ἀνθηρότητα τῆς πρώτης αὐτῆς ὡραιότητος, δὲν ἦτο τόσον θελκτικὴ ὅσον τὴν στιγμὴν ταύτην. Ἡ ἀδυναμία της προσέθετε νέον εἰς αὐτὴν θέλγητρον, ἡ δ' ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου της διακεχυμένη γλυκεῖα ὠχρότης, ἐφαίνετο λαμπρόνουσα ἔτι μᾶλλον τὴν θείαν καλλονήν των. Προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ Μωβράϋ τοὺς πλήρεις μελαγχολίας καὶ χαρᾶς ὀφθαλμούς της· ἡ αὐτὴ ἰδέα κατεῖχεν ἀμφοτέρους· ἐσυλλογίζοντο ἄλλον τινὰ καιρόν, ἤδη πολὺ μεμακρυσμένον ἀπὸ αὐτούς, τὸν καιρὸν τῶν πρώτων αὐτῶν ἐρώτων.

— Δὲν σὲ φαίνεται, Ἐρρίκε, τῷ εἶπεν, ὅτι τὸ παρελθὸν δὲν ὑπῆρξε ποσῶς, ὅτι χθὲς ἀκόμη ἐκβῆκα ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ ὅτι πρὸ ὀλίγου ὑπανδρεύθημεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου;

— Ὦ! φιλτάτη μου! ἀπεκρίθη ὁ Μωβράϋ μὲ συγκίνησιν, ἔχεις δίκαιον.

— Πλὴν τώρα τὰ ἐλησμόνησα ὅλα... Εἶμαι εὐτυχής! εὐτυχής! ἡνωμένοι διὰ παντός! ἐψιθύρισεν ἡ Μαρία, στηρίξασα τὸ μέτωπόν της ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Μωβράϋ.

Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινὴ, ἡ δὲ ἐξ ἀνατολῶν πνέουσα αὔρα ἔφερεν ἀπὸ τὸ μέσον τῶν γειτόνων τὰς θερμὰς εὐωδίας τῶν ἀνθισμένων καρυοφύλλων. Λίθνης τις κασσία τὸ μόνον δένδρον τοῦ ὁποίου τὰ πράσινα φύλλα ἐσκίαζον τὰ τείχη τοῦ φρουρίου, ἐταράχθη κινηθεῖσα ἀπὸ τὴν λεπτὴν αὔραν, οἱ δὲ μακροί της κλῶνες συνεκρούσθησαν τραχέως. Ἡ Μαρία ἐφρικίασε.

— Πόσον μαῦρος εἶναι ὁ οὐρανὸς ἐκεῖ κάτω! πόσον πνιγηρὸς εἶναι ὁ ἀήρ! ἐψιθύρισεν· αὐτὴ ἡ νὺξ ὁμοιάζει μὲ μίαν ἄλλην ὀλεθριωτάτην ἥτις ἐξημέρωσε τρομερά!!!...

— Ἡ νὺξ αὕτη εἶναι ὡραία, ἡ ὡραιοτέρα τῆς ζωῆς μου! ἀπεκρίθη ὁ Μωβράϋ θλίψας ἐπὶ τοῦ στήθους του τὰς ἡνωμένας χεῖρας τῆς Μαρίας· ἄφες τοὺς τρόμους σου, τὰς ὀλεθρίας ταύτας ἀναμνήσεις... ἂς γίνωμεν τέλος πάντων εὐτυχεῖς....

Ἡ ἐπαύριον ἦτο κυριακὴ, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας ὁ παπᾶ Πέτρος μετέβη εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ὄρμου, διὰ νὰ ἐξομολογήσῃ τοὺς μέλλοντας νὰ μεταλάβωσιν. Ἀλλ' ἐναντίον τῆς συνηθείας του, ἐπανέλθεν εἰς τὸ φρούριον πρὶν ψάλῃ τὴν μεγάλην λειτουργίαν. Ἡ Μαρία εἶχε πρὸ ὀλίγου μεταβῆ εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου εὗρε τὸν δόκτωρα.

— Μήπως, πάτερ μου, ἔχετε νὰ μὲ ἀναγγείλετε κακήν κακὴν εἴδησιν; εἶπεν ἡ Μαρία, ἰδοῦσα εἰσερχόμενον τὸν μοναχόν, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἀνήγγελλε κάποιαν ταραχήν.

Ὁ μοναχὸς ἐστάθη ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, ὅπως βεβαιωθῇ ὅτι δὲν θὰ ἦτο κανεὶς ἄλλος παρών, ἔπειτα δ' ἔκαμε σημεῖον εἰς τὴν Παλήδαν νὰ σταθῇ ἐκεῖ ὡς σκοπός.

— Κυρία, εἶπε πλησιάσας τὴν Μαρίαν, συνωμοσία μέλλει νὰ ἐκραγῇ σήμερον, ὕστερον ἀπὸ δύο ὥρας, μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας... Ἡ θεία πρόνοια ηὐδόκησε νὰ πληροφορηθῶ περὶ τούτου· θέλουν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν μαρκέσιον, θέλουν νὰ τὸν φανεύσουν....

— Καὶ ποῖος ἐπεφορτίσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν δολοφονίαν ταύτην; ἠρώτησεν ἡ Μαρία μετὰ τόνου καὶ ὠχριάσασα.

— Ἕνας συγγενὴς τοῦ Βαλλιαρδέτου· θὰ τὸν ὑβρίσῃ ἐξερχόμενον τῆς ἐκκλησίας, ὅπου περιμένουν νὰ τὸν ἴδουν μὲ τὴν συνοδίαν σας. Δὲν θὰ τὸν ἀφήσουν καιρὸν νὰ λάβῃ τὸ ξίφος, ἀλλὰ θὰ ἐπιπέσουν κατ' αὐτοῦ καὶ εἴκοσι χεῖρες θὰ τὸν πληγώσουν συγχρόνως.

— Καὶ ὁ προπαρασκευάσας τὴν ἔνεδραν ταύτην, εἶναι ὁ κόμης; ἀνέκραξεν ἡ Μαρία, ὁ κόμης; αὐτὸς, αὐτός, πάτερ μου; Ὦ! τὸν ἐνάμιζα ἀνάξιον τοιαύτης αἰσχρᾶς πράξεως.

— Μάλιστα, ἐκεῖνος εἶναι, ἀλλ' ὄχι μόνος του. Οἱ ἄποικοι νομίζουν ὅτι μὲ τοῦτο θὰ ἐνεργήσουν δικαιοσύνην μὲ τὰς ἰδίας των χεῖρας. Ἐθεώρησαν τὸ τυμβὰν μὲ μανιώδη ἀγανάκτησιν.... Κυρία! εὑρίσκεσθε εἰς ἄδυσσον! πᾶν ὅ,τι προέβλεπα πλησιάζει νὰ γίνῃ.

Ἀλλ' ὁ Μωβράϋ εἶναι ἄνθρωπος φρόνιμος, ἄνθρωπος πιστός.... Θὰ μᾶς ὑπερασπισθῇ, θὰ μᾶς σώσῃ.

— Δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα θέλουν καὶ αὐτοὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν πρῶτον ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ἑπομένως, δὲν πρέπει ν' ἀγνοῆτε, Κυρία, ὅτι τοῦ μαρκεσίου ὅλη ἡ ἰσχὺς συνίσταται εἰς τὴν ἀτομικήν του ἀνδρίαν, εἰς τὴν ἀφοσίωσίν του. Αἱ συνοδεύσασαι τὴν ἐνταῦθα ἄφιξίν του περιστάσεις θέλουν ἐμποδίζει πάντοτε νὰ λάβῃ ἰσχυρὰν ἐπιφάνειαν... ὁ κόμης Λοανδιλλιέρος γνωρίζει τοῦτο πολὺ καλά... θριαμβεύει.

— Καὶ τότε λοιπὸν τί νὰ κάμωμεν; τί νὰ κάμωμεν; ἀνέκραξεν ἡ Μαρία ἔντρομος: Δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ εἴπω εἰς τὸν Μωβράϋ εἰς ποῖον κίνδυνον εὑρισκόμεθα, διότι ἠξεύρω ὅτι θὰ τὸν ἀψηφήσῃ.

— Τὸν ἐμποδίζωμεν εὐκόλως νὰ μὴν ὑπάγῃ σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ὄρμου, εἶπεν ὁ δόκτωρ, ἀλλ' αὐτοὶ θὰ περιμένουν ἄλλην ἁρμοδίαν περίστασιν.

— Θέλω περιστοιχίσει τὸν Μωβράϋ μὲ τὴν φρουράν μου. Καὶ ἔπειτα, ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ κάποια δικαιοσύνη, καὶ δύναμαι ἀκόμη νὰ συλλάβω καὶ τιμωρήσω ὅσους ὑποθάλπουν τὴν στάσιν καὶ τὴν δολοφονίαν.

— Ὄχι, δὲν δύνασθε τοῦτο, κυρία, ἀνέκραξεν ὁ μοναχός· δὲν πρέπει νὰ συλλογίζεσθε προσβολὰς διότι τότε χάνετε τὸ πᾶν, ἴσως καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σας, χωρὶς νὰ σώσετε τὸν Μωβράϋ. Μὲ ἐφανέρωσαν ὅλην τὴν συνωμοσίαν... ἀκόμη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς οἰκίας σας ἄνθρωποι μετέχουν αὐτῆς τῆς πράξεως.... Δὲν ἠμπορεῖτε πλέον νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐνορίας· οἱ τῶν συνοικιῶν τοῦ Ἱεροκήρυκος, τοῦ Συνεδρίου, καὶ τοῦ Λαμκαντένου, ἦσαν αὐτὴν τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λοανδιλλιέρου, καὶ ἐγγυήθησαν διὰ τοὺς ἐπιλοίπους. Ὅλη αὐτὴ ἡ ῥαδιουργία μὲ τόσην φρόνησιν καὶ ἐχεμυθίαν ἐξυφάνθη, ὥστε ἀπῃτεῖτο θεία εὐδοκία διὰ νὰ τὴν ἀνακαλύψωμεν... Ἕνας Ἱσπανὸς μὲ τὰ ἐξωμολογήθη ὅλα. Διὰ νὰ σᾶς πείσω περὶ τοῦ καταπείγοντος καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ κινδύνου, δὲν ἔχω εἰμὴ μίαν λέξιν νὰ σᾶς προσθέσω· ὁ κόμης εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς συνωμοσίας, διευθύνει τὸ πᾶν· τὸν γνωρίζετε, καὶ ἠξεύρετε ἂν ἦναι ἄνθρωπος ν' ἀναβάλῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸν σκοπόν του, καὶ νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν ἐκδίκησίν του.

Ἐνῷ ὁ μοναχὸς ὡμίλει, ἡ Μαρία ἐβάδιζεν ὠργισμένη, μὲ τὸ βλέμμα ἀκίνητον καὶ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας· ἐνίοτε δὲ ἐστέκετο ἔμπροσθεν τοῦ παραθύρου.

— Πρέπει νὰ σώσωμεν τὸν Μωβράϋ, εἶπε, καὶ διὰ νὰ τὸν σώσωμεν, ἓν μόνον ἔχομεν... τὸ *Σαὶν Μάλο* ἐκπλέει αὔριον κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

— Θέλετε λοιπὸν ν' ἀναχωρήσετε διὰ τὴν Γαλλίαν; θέλετε νὰ ἐπιστρέψετε ἐκεῖ, κυρία; ἠρώτησεν ὁ μοναχός.

— Ὄχι, ὄχι ἐγὼ, πάτερ μου, ἀλλ' ὁ Μωβράϋ... Θέλω τῷ ἐμπιστευθῇ τὸν υἱόν μου· καὶ σεῖς ὁ ἴδιος θέλετε τὸν συνοδεύσει, ἐφωδιασμένος μὲ μίαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐγὼ θέλω μείνει ἐνταῦθα, θέλω μείνει μόνη, χωρὶς νὰ φοβηθῶ μήτε τὸν κόμην, μήτε κανένα τῶν ἐχθρῶν μου, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ καλοκαγαθία τοῦ βασιλέως θέλει βελτιώσει τὴν κατάστασιν ταύτην.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ μοναχὸς βαθέως ἐκπεπληγμένος.

— Αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας θέλω σᾶς ἐγχειρίσει, θὰ σᾶς πληροφορήσουν δι' ὅλα, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία ἡσύχως. Καὶ ἤδη, πάτερ μου, ἐπιτρέψατε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ὄρμου, μετὰ μίαν ὥραν θέλω ἔλθει καὶ ἐγὼ ἐκεῖ.

Ὅτε ὁ παπᾶ Πέτρος ἐξῆλθεν, ἡ Μαρία ἐπλησίασε τὸν δόκτωρα.

— Ἰατρὲ, τῷ εἶπε, δὲν θέλω ν' ἀποχαιρετίσω τὸν Μωβράϋ.

Καὶ μετὰ τὰς λέξεις ταύτας, ἡ γενναιοψυχία τὴν ἐγκατέλιπεν αἴφνης καὶ παραδόθη εἰς δάκρυα.

— Ὄχι, ἐπανέλαβε, δὲν θὰ τὸν ἴδω πλέον, δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω τοῦτο χωρὶς ν' ἀποθάνω. Καὶ παρεκτὸς τούτου δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ τὸν ἀπατήσω, θὰ μαντεύσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ θὰ θελήσῃ νὰ μείνῃ...

Ὄχι, ὄχι, νὰ φύγῃ! νὰ φύγῃ! πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς του!... τί ἀνόητος ἤμην! νὰ κάθημαι νὰ πιστεύω ὅτι ὁ Λοανδιλλιέρος δὲν ἤθελεν ἐκδικήσει ἑαυτόν!... Ὦ! βέβαια θὰ ἐρόνευε τὸν Ἐρρίκον... Ἀλλ' ὅταν μείνω μόνη, δὲν τὸν φοβοῦμαι πλέον. Δὲν ἐπολέμησα ἤδη μὲ τὴν ἐπιβρόιν του, μὲ τὴν φιλοδοξίαν του, μὲ τὸν ἔρωτά του;... καὶ ἔπειτα θὰ ἔλθῃ τέλος πάντων καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεώς μου... ἀλλὰ τώρα μόνον διὰ τὸν Μωβράϋ πρέπει νὰ σκεφθῶ... Ἰατρὲ, ὑπάγετε νὰ τὸν εὕρετε· εἰπῆτέ τον νὰ ἐπιβῇ ἀμέσως εἰς τὸ *Σαὶν Μάλο* καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένῃ ἐπιστολήν μου· εἰπέτε τον ὅτε τῷ ἔκρυψα σχέδιόν τι τὸ ὁποῖον εἶχα κατὰ νοῦν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς του, καὶ ὅτι θέλω τὸ γνωστοποιήσει εἰς αὐτόν· εἰπέτε τον, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς μου, περὶ τῆς εὐτυχίας μας. Ὦ! θὰ μὲ πιστεύσῃ, θὰ ἀναχωρήσῃ... ὑπάγω νὰ στείλω εἰς τὸν πλοίαρχον τὰς διαταγάς μου. Ἰατρὲ, προσέξατε μὴν ἀφήσετε τὸν Μωβράϋ, καὶ ἐμποδίσατέ τον νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηράν. Ὑπάγετε, παλαιέ μου φίλε, εἰς ὑμᾶς ἐμπιστεύομαι.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, φωνὴ ἠκούσθη εἰς τὴν πρώτην αἴθουσαν· ἡ συνοδία τῆς Κυρίας Δ' Ἐναμβοὺκ συνήρχετο διὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Ἐκεῖνος εἶναι! ἐψιθύρισεν ἡ Μαρία τρέξασα πρὸς τὸν θάλαμόν της. Ὦ Θεέ μου! δός μοι δύναμιν καὶ γενναιότητα!

— Θέλω σᾶς ὑπακούσει, κυρία, εἶπε ζωηρῶς ὁ δόκτωρ· μείνατε ἥσυχος, τὰ ἐνόησα ὅλα.

Ὀλίγην ὥραν μετὰ ταῦτα, ἡ Μαρία ἀνέβη εἰς τὸ φορεῖον της διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ὄρμου. Ἐκράτει τὸν υἱόν της εἰς τὰ γόνατά της· ὅλη ἡ συνοδία της τὴν ἠκολούθει, τὸ δὲ σῶμα τῶν φυλάκων προηγεῖτο τοῦ φορείου της. Ἡ πομπὴ αὕτη δὲν ἐξετελεῖτο, εἰμὴ κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς, καὶ ἕκαστος παρετήρει μὲ κάποιαν ἔκπληξιν τὴν πανηγυρικὴν πομπὴν τῆς μικρᾶς βασιλίσσης. Ἡ ἐκκλησία ἦτο ἤδη μεστὴ, τὸ στενὸν περιαύλιόν της μόλις περιελάμβανε τοὺς καλουμένους προνομιούχους, ἀνθρώπους καθαρᾶς λευκῆς γενεᾶς, οἱ δὲ μαῦροι καὶ οἱ δοῦλοι, ἵσταντο ἔξω, καὶ ἤκουον μακρόθεν τὴν λειτουργίαν, ὡς ἄλλοτε ἐν Εὐρώπῃ οἱ ἀφωρισμένοι. Εἰσερχομένη ἡ Μαρία παρετήρησε τὸν κόμην ἐν μέσῳ πολυαρίθμου ὁμάδος· ἦτον ἀκόμη πολὺ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, ἀλλὰ τὸ μέλαν καὶ ζωηρὸν βλέμμα της εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν ζωηρᾶς ἐνεργητικότητος. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐφάνη ἡ Μαρία, ὅλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς αὐτὴν, καὶ βαθυτάτη σιωπὴ ἐβασίλευσεν εἰς τὸν νάρθηκα. Ὁ Λοανδιλλιέρος διὰ ταχέως ὡς ἡ ἀστραπὴ βλέμματος ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν Μωβράϋ.

— Δίκαιος Θεέ! ἐψιθύρισε σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ Ρικίωνος, δὲν τὸν βλέπω! δὲν ἦλθεν!

Ἡ Μαρία διῆλθε τὸν νάρθηκα βραδέοις βήμασι, καὶ ἐλθοῦσα ἐγονυπέτησε μὲ τὸν υἱόν της εἰς τὸ προσκυνητάριον τὸ δι' αὐτὴν ἡτοιμασμένον ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης.

Ἤδη ὁ παπᾶ Πέτρος εἶχε λάβει τὰς ὁδηγίας του.

πρὶν δὲ ἀρχίσῃ τὴν λειτουργίαν, ἐστάθη εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ βωμοῦ, καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, εἶπεν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ· « Ἀδελφοί μου, ἐνωθῆτε νοερῶς μὲ τὴν ἁγίαν θυσίαν τὴν ὁποίαν μέλλω νὰ προσφέρω, καὶ ζητήσατε ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ τὰς εὐλογίας του ἐπὶ τοῦ νεαροῦ τούτου τέκνου καὶ ἐπὶ τῆς μητρός του. Σήμερον ἡ Κυρία χωρίζεται ἀπὸ τὸν υἱόν της διὰ νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου μέλλει ν' ἀνατραφῇ, συμφώνως μὲ τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ μακαρίτου πατρός του, ἄλλοτε κυριάρχου τῆς νήσου ταύτης. Ἂς δεηθῶμεν, ἀδελφοί μου, ὅπως ὁ Θεὸς φυλάττῃ καὶ προστατεύῃ τὴν χήραν καὶ τὸν κληρονόμον τοῦ διοικητοῦ Δ' Ἐναμβούκ. » Ἀκούσασα τὰς λέξεις ταύτας ὁλόκληρος ἡ ὀμάγυρις συνεκινήθη, ὅλων δὲ τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὴν Μαρίαν.

— Μάλιστα, εἶπεν αὕτη, ὁ υἱός μου ἔρχεται νὰ σᾶς ἀποχαιρετίσῃ· δὲν θὰ ἐπανέλθῃ ἐνταῦθα, εἰμὴ μετὰ πολλὰ ἔτη, ὅταν γίνῃ πλέον ἀνήρ. Τότε δὲν θέλει διαψεύσει τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατάγεται, θέλει ἐνθυμηθῆ τὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα τῷ ἐκληροδότησεν ὁ πατήρ του· ἤδη τὸν ἐμπιστεύομαι εἰς ἀσταλεῖς χεῖρας· ἡ πανοσιότης του ὁ παπᾶ Πέτρος καὶ ὁ μαρκέσιος Μωβράϋ τὸν φέρουν εἰς Γαλλίαν.

Κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην διακοίνωσιν, συγκίνησίς τις παρετηρήθη εἰς τὴν περιστοιχίζουσαν τὸν Λοκνβιλλιέρον συνάθροισιν· ὅλα τὰ κατηφῆ καὶ σοβαρὰ ταῦτα πρόσωπα ἐστράφησαν εἰς τὸν κόμητα, ὅστις μειδιάσας μὲ γαλήνιον ἦθος, ἐγονυπέτησεν ἀταράχως διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν λειτουργίαν. Ἡ δυστυχὴς Μαρία ἐδέετο καὶ ἐθρήνει γονυκλινὴς ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ, αἱ δὲ ψυχραὶ καὶ τρέμουσαι χεῖρές της ἔθλιβον τὰς τοῦ υἱοῦ της, τῷ ὁμίλει δὲ πολὺ σιγαλῶς διὰ ν' ἀνακουφίσῃ δθθεν τὴν καρδίαν της.

— Ἀ! τέκνον μου, τέκνον μου, ἔλεγε, μὲ ἀφίνεις μόνην ἐδῶ, μόνην καὶ ἔρημον! Αὔριον θὰ μὲ ζητήσῃς, θὰ μὲ φωνάξῃς . . . ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον σὲ ἐμπιστεύομαι θὰ σὲ ἀγαπᾷ ἐπίσης . . . ἂν σὲ ἀπειλήσῃ τις κίνδυνος, θὰ σὲ ὑπερασπισθῆ, θὰ σὲ σώσῃ· μετ' ὀλίγον θὰ εὑρεθῆς μαζῆ του εἰς τὴν ὡραίαν ἐκείνην χώραν, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπησα καὶ ἐπεθύμησα· τότε παρακάλει τὸν Θεόν, ἀθῶον καὶ ταλαίπωρον τέκνον μου! παρακάλει τὸν διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ μήτηρ σου νὰ ἔλθῃ νὰ σὲ εὕρῃ!

Ὅταν ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ ἡ Μαρία ἐξῆλθε κρατοῦσα τὸν υἱόν της ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἔδραμον πολλοὶ περὶ αὐτήν· αἱ γυναῖκες ἔκλαιον παρατηροῦσαι τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο παιδίον, τὸ ὁποῖον προσέκλινε πρὸς αὐτάς, μειδιῶν μὲ ἦθος ἡγεμονόπαιδος. Ἡ εἴδησις τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Μωβράϋ καθησύχασεν αἴφνης τὰ πνεύματα, καὶ ἡ μικρὰ βασίλισσα ἔλαβε καθ' ὁδὸν δείγματα συμπαθείας, ὁποῖα δὲν τῇ προσέφερον ὀλίγας ὥρας πρότερον. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ ὑπεβλήθη μὲ γενναιότητα εἰς τὴν θυσίαν· ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ φρούριον, ἔγραψεν εἰς τὸν Μωβράϋ, ἡ δὲ ἐπιστολή της ἐμπεριεῖχε τὰς ἀκολούθους μόνον λέξεις· «Πρέπει ν' ἀναχωρισθῶμεν, Ἐρρίκε· ὀφείλομεν νὰ ὑποβληθῶμεν εἰς τὴν τρομερὰν ταύτην δυστυχίαν, διότι πρόκειται περὶ τῆς ἀσφαλείας μου, περὶ τῆς ζωῆς μου ἴσως· ὁ παπᾶ Πέτρος θὰ σὲ τὰ εἴπῃ ὅλα. Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἔρωτός μου, ἀναχώρησε! ἡ σύζυγός σου σὲ παρακαλεῖ γονυκλινής! Σὲ ἐμπιστεύομαι πᾶν ὅ,τι προσφιλέστερον μὲ μένει εἰς τὸν κόσμον, τὸν υἱόν μου . . . Καθήκον ἱερὸν μ' ἐμποδίζει νὰ σὲ ἀκολουθήσω· ὀφείλω νὰ δώσω λόγον εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὸν διοικητὴν Δ' Ἐναμβούκ περὶ τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς μου· ἀλλ' ἐλπίζω καὶ περιμένω τὴν στιγμὴν ἥτις θέλει μ' ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν φοβερὰν ταύτην εὐθύνην· ὁ παπᾶ Πέτρος θέλει φέρει εἰς τὸν βασιλέα τὰς παρακλήσεις μου. Ἐρρίκε! θέλω ἔλθει νὰ σ' ἐπανεύρω· τὸ ὑπόσχομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλω σὲ ἀποδοθῆ! »

Τὸ *Σαὶν Μάλο* ἦτο ἠγκυροβολημένον εἰς ἀπόστασίν τινα τῆς παραλίας, ὑπὸ τὰ παράθυρα τοῦ φρουρίου λέμβοι ἐπηγκινοήχχοντο ἀκαταπαύστως διὰ τὰς ἑτοιμασίας τῆς ταχείας ταύτης ἀναχωρήσεως. Ὁ Μωβράϋ εὑρίσκετο πρὸ δύω ὡρῶν εἰς τὸ πλοῖον, ὅτε ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τῆς γυναικός του· ἤδη ὁ δόκτωρ τὸν εἶχε προειδοποιήσει περὶ τῆς συμφορᾶς του, καὶ ὅτε ὁ παπᾶ Πέτρος ἔφθασεν, ἐκεῖνος ἦτον ἔξω φρενῶν. Ὁ μοναχὸς εἶχε μακρὰν πεῖραν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, διὸ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ πρὸς τὸν Μωβράϋ τὴν γενναιότητα τοῦ νὰ ὑποφέρῃ τὸν χωρισμὸν τοῦτον. Ἡ Μαρία διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καθημένη πλησίον τοῦ παραθύρου καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα ἐστραμμένους πρὸς τὸ πλοῖον, ὅπερ ἔφερε πᾶν ὅ,τι ἦτο προσφιλὲς εἰς αὐτήν. Ὀλίγον πρὸ τῆς αὐγῆς, ὁ παπᾶ Πέτρος ἦλθε μὲ πολυάριθμον συνοδίαν νὰ ζητήσῃ τὸν νέον Δ' Ἐναμβούκ· ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἐκράτει εἰς τὰ γόνατά της κοιμώμενον τὸ τέκνον της· τὸ ἐνηγκαλίσθη σιωπηλῶς καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὸν μοναχόν, εἰποῦσα αὐτῷ μὲ τὴν περίλυπον ἐκείνην ἀταραξίαν, ἥτις εἶναι ἡ μεγαλητέρα ἔκφρασις τῶν βιαίων ὀδυνῶν·

— Δέου, εἰς τὸν θεόν, πάτερ μου, δι' ἐμὲ, καὶ εἰπὲ εἰς τὸν Μωβράϋ ὅτι θὰ ἐπανίδωμεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Ἐπὶ πολλὴν ἔτι ὥραν, ἡ Μαρία εὑρίσκετο εἰς τὸ παράθυρον, γονυκλινής, ἀκίνητος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσα προσηλωμένους ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Τὸ βλέμμα της ἠκολούθει πλοῖον ὅπερ βαθμηδὸν ἐξηλείφετο, ἕως οὗ ἔγεινεν ἄφαντον ἐκεῖ ὅπου τὰ κυανᾶ ὕδατα συνεχέοντο μὲ τὴν γλαυκότητα τῶν οὐρανῶν. Ὅτε δὲ δὲν ἔβλεπε πλέον τίποτε ἄλλο, εἰμὴ τὸ ἄπειρον καὶ κενὸν διάστημα, ἐξέτεινε τοὺς βραχίονας, καὶ ἀνεφώνησε μὲ τὴν ψυχὴν κυριευθεῖσαν ὑπὸ ἀπαισίων προαισθημάτων,

— Ὦ τοὺς ἐπανίδω τάχα, ὦ θεέ μου;

Ἔπειτα, ἐγερθεῖσα ὁρμητικῶς καὶ παρατηρήσασα περὶς αὐτῆς, ἐψιθύρισε μὲ εἶδός τι τρόμου·

— Καὶ ἤδη ἔμεινα μόνη!

Ὁ δόκτωρ καὶ ἡ Ηελίδα εὑρίσκοντο πλησίον της, καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ τὴν καθησυχάσωσιν, ἐνῷ δὲ διήρχετο τὴν αἴθουσαν τῆς Συνεδριάσεως, εἰσῆλθεν ὁ Λοκνβιλλιέρος. Ἰδοῦσα εἰς τοιαύτην στιγμὴν ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλεθρία ἐπιρροὴ εἶχε μεταβάλει τὸν βίον της εἰς πικρίας καὶ θλίψεις, δὲν ἐδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ταραχήν της· τὰ γόνατά της ἐκάμφθησαν, καὶ εἶπε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουομένην καὶ μὲ ψυχρότητα·

— Συγχωρήσατέ με, κύριε, πλὴν δὲν ἠμπορῶ σήμερον νὰ σᾶς δεχθῶ.

— Ἦλθον μόνον, κυρία, διὰ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς μου, ἀπεκρίθη ὁ κόμης μὲ χυδαῖον ἦθος· εἰς πᾶσαν περίστασιν θέλω εὑρεθῆ ἕτοιμος νὰ σᾶς ἀποδείξω τοῦτο.

Εἰς τὰς ἐκφράσεις ταύτας ἡ Μαρία δὲν ἀπεκρίθη, εἰμὴ κλίνουσα τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξῆλθε βραδέως· ὁ δὲ κόμης παρατηρήσας αὐτήν,

— Ἀ! ἐψιθύρισε μὲ μεγάλην χαρᾶς ἔκφρασιν, δὲν τὸν ἠγάπα λοιπόν, ἀφοῦ τὸν ἀπέπεμψε· τὸν υἱόν της βέβαια θὰ κλαίει. . . Ὦ! Μαρία, Μαρία! ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν ἀποθάνει ἂν ἔμενεν. Ἀλλ' ὄχι, δὲν τὸν ἠγάπας . . . μωρὸς ἦμην πιστεύων τοιαῦτα.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ κόμης ἤρχετο συχνάκις εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου· πλὴν ἐστερεῖτο τῆς ἐξουσίας τῆς ὁποίαν τόσον καιρὸν εἶχεν ἐξασκήσει, ἡ δὲ μικρὰ βασίλισσα δὲν τὸν διώρισεν εἰς τὴν προτέραν θέσιν του, ἥτις ἔμεινε χηρεύουσα. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μωβράϋ ἐπέφερεν οὐκ ὀλίγην ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἀποικίαν καὶ καθησύχασε τοὺς μανιώδεις ἐρεθισμούς, τῶν ὁποίων μικροῦ ἐδέησε νὰ γίνῃ θῦμα· ἀλλ' οἱ ἐρεθισμοὶ οὗτοι δὲν ἐξηλείφθησαν ἐντελῶς, διότι ὁ κόμης, ὅστις διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν Μωβράϋ ὑπέτρεφεν ὅλας τὰς συνωμοσίας ταύτας, εἶχε παροξύνει, καὶ μὴ θέλων, τὰ πνεύματα εἰς ὑπερβολήν· ὁ Μωβράϋ δὲν ἦτον εἰμὴ πρόφασις δι' ἐκείνους οἵτινες πρὸ χρόνου ἐφέροντο ἐχθρικῶς πρὸς τὴν μικρὰν βασίλισσαν. Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἤθελον νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἐξουσίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξηρτῶντο ἀμέσως, καὶ νὰ καταστήσωσι τὴν ἀποικίαν μικρὸν κράτος κυβερνώμενον ἀπὸ ἄρχοντας, ἐκλεγομένους μεταξὺ τῶν ἐντιμοτέρων κατοίκων, ὡς οἱ ἄρχηγοὶ τῶν συνοικιῶν. Ὅλαι αἱ σκευωρίαι αὗται ἔμειναν διὰ πολὺν καιρὸν μυστικαί· ὁ κόμης Λοκνβιλλιέρος δὲν ἦτο μεμιγμένος εἰς αὐτάς, καὶ δὲν τὸν ἐφοβοῦντο μὲν πλέον, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ἐμπιστεύοντο. Ἡ Μαρία δὲν ἠγνόει ὅλως διόλου τί συνέβαινε πέριξ αὐτῆς, ἀλλ' εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀσφάλειαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ συνήθεια δυσχεραοῦς θέσεως. Ἀντεῖχε μὲ ἀξιοθαύμαστον μεγαλεῖον ψυχῆς, ἐν τῷ μέτῳ τῶν πικρῶν θλίψεων ὑπὸ τῶν ὁποίων περιεστοιχίζετο. Τὰ πάντα καθυπετάττοντο εἰς αὐτὴν ἀ κόμη, καὶ κανεὶς δὲν εἶχεν ἀθετήσει τὸν περὶ πίπτεως δοθέντα πρὸς αὐτὴν ὅρκον· ἀλλ' ὅμως τὴν παρουσίαν της δὲν ὑπεδέχοντο πλέον αἱ αὐταὶ ἔνθερμοι ἐπευφημίαι, καὶ μόνοι οἱ δυστυχεῖς μαῦροι ἐκραύγαζον ἀκόμη, ὅτε τὴν ἔβλεπον διαβαίνουσαν,

— Ζήτω ἡ μικρὰ βασίλισσα!

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει παρῆλθον μῆνές τινες. Ὁ Λοκνβιλλιέρος ἔβλεπε μὲ κατηφῆ ἀνησυχίαν, μὲ κρυφίαν ἀνυπομονησίαν, τὸ εἶδος τῆς ἀμύνης, τὸ ὁποῖον ἡ Μαρία τῷ ἀντέτασσεν εἰς τὰς ἀρνήσεις της ἐνυπῆρχεν εἶδός τι ἀδρανείας, ἀπέναντι τῆς ὁποίας αἱ ὁρμαὶ τοῦ κόμητος κατηυνάζοντο. Καὶ ὅμως δὲν ἀπέβαλεν εἰσέτι πᾶσαν ἐλπίδα· ἤλπιζεν εἰς τὸν χρόνον, εἰς τὴν ἐπιμονήν του, καὶ προπάντων εἰς τὴν ἀπομόνωσιν εἰς ἣν εὑρίσκετο ἡ Μαρία· δὲν ἐγνώριζε μάλιστα ποία ἐλπὶς τὴν ἐζωογόνει. Πρωΐαν τινὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, δέκα μῆνας περίπου μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μωβράϋ, ἡ μικρὰ βασίλισσα ἐπεριπάτει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ δόκτωρος Ἰάνσωνος· ἡ Ηελίδα ἐκράτει τὴν πλατεῖαν σκιάδα πεποικιλμένην μὲ περίεργα φυτὰ, καὶ εἰκονογραφίας, καὶ τὸ ριπίδιον τῆς κυρίας της· ἄλλαι δοῦλαι ἠκολούθουν μακρόθεν, ὁ δὲ γέρων ἰατρὸς εἶχε τὸ ἦθος ἀνήσυχον.

— Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξαγοράζῃ τὸ κάθαρμα τοῦτο τὰς ῥαδιουργίας ταύτας, χωρὶς νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς συνεργούς του! ἐψιθύρισεν ὁ δόκτωρ· πενῆντα λίτρας θὰ δίδει εἰς τὸν καθένα ἀπὸ τὸ ναυπιῶδες ἐκεῖνο φυτὸν τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα μὲν ὀνομάζουν *κέτουμ*, εἰς δὲ τοὺς Παρισίους ταμβάκον· δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἄλλο μέρος, ὅπου νὰ ἦναι οἱ ἄνθρωποι ὀλιγώτερον δυσκίνητοι ὡς ἐδῶ.

— Δὲν εἶμαι τόσον ἥσυχος, εἶπεν ἡ Μαρία· σήμερον ἀπὸ τὸ πρωΐ ἀκούω εἰς τὰ μέρη τῶν βουνῶν τὰς φωνὰς τῶν κηρύκων, καὶ βέβαια εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες εἰδοποιοῦνται ἀπὸ τὴν μίαν οἰκίαν εἰς τὴν ἄλλην, καθὼς ὅταν ἤρχοντο οἱ ἐρυθροειδεῖς.

— Δὲν σᾶς ἐφαίνετο καλὸν νὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν ἀρχηγὸν τῆς συνοικίας; . . . ἐν περιπτώσει ταραχῆς τοῦ λαοῦ, μὲ φαίνεται ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους του.

— Τίς οἶδεν! εἶπεν ἡ Μαρία κινήσασα τὴν κεφαλὴν, αἱ στασιασταὶ παρασύρουν καὶ τοὺς ἡσύχους ἀκόμη ἀνθρώπους. Ὁ θεὸς νὰ φυλάξῃ τοῦ νὰ ἴδωμεν τοὺς κατοίκους ὡπλισμένους τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ!

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἠκούσθη βαθὺς τυμπάνων κρότος καὶ ἀμέσως παρετήρησαν εἰς τὸ μέρος τῆς ἀκτῆς, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ λεγόμενον τοῦ Συνεδρίου, πλῆθος ἀνδρῶν προχωρούντων· οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐκράτουν τουφέκια καὶ δόρατα, τῶν ὁποίων ἡ σιδηρᾶ ἀκωκὴ ἀπήστραπτεν.

— Διάβολε! ἀστράπτουν καὶ τὰ ὅπλα των! ἀνέκραξεν ὁ δόκτωρ· ὅλα αὐτὰ τὰ κοντάρια ἦσαν σκουριασμένα καὶ βαλμένα εἰς τὴν ὁπλοθήκην ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου τῶν ἐρυθροειδῶν . . . ἴσως ἔρχονται καθ' ἡμῶν, κυρία· τρέξατε, ἐμβῆτε εἰς τὸ φρούριον καὶ κλείσατε τὰς θύρας.

— Καὶ διατί; ἀπεκρίθη ἡσύχως ἡ Μαρία. Ἂν ἔλθουν νὰ μᾶς προσβάλουν, ποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς σώσῃ; ἡ συνοδία τῶν φυλάκων; ἑξήκοντα ἄνθρωποι κατὰ τόσον πλῆθος ἑτοίμου νὰ μᾶς πολιορκήσῃ! . . Ἂς ἐμβῶμεν εἰς τὸ φρούριον, ἀλλ' ἡ θύρα θέλει μείνει ἀνοικτὴ καὶ θέλω τοὺς περιμένει εἰς τὴν μεγάλην αὐλήν.

Ἐν τούτοις τὸ στράτευμα ἐπροχώρει μὲ βῆμα ἐπιθετικόν, ἐστρατοπέδευσε δὲ ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου, καὶ τότε ἐδυνήθησαν νὰ διακρίνωσιν ὅτι συνέκειτο ἀπὸ πλῆθος ἀποίκων τῶν συνοικιῶν τοῦ Ἱεροκήρυκος

καὶ τοῦ Συνεδρίου· οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν εἶχον ὁ-πλίσει καὶ τοὺς ὁμήρους των. Ὁ ἀκριβὴς καὶ φιλαλήθης συγγραφεὺς τῆς *Ἱστορίας τῶν Ἀντιλιβίων* μᾶς διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν ὑπουργησάντων τὴν στάσιν ταύτην· ἦσαν οὗτοι ἀνεψιός τις τοῦ πλοιάρχου Βαλλιαρδέτου καὶ δύο πλούσιοι ἄποικοι, Βιγεὼν καὶ Σενιάλοψ. Ἕκαστος αὐτῶν ἔφερε διακοσίους ἄνδρας καλῶς ὡπλισμένους καὶ ἀνδρειοτάτους· ἅμα ὁ στρατὸς ἐπλησίασεν, ὁ Λαφονταῖνος Ἐρών, διοικητὴς τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐσύναξε ταχέως ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ἡ δὲ φρουρὰ τῆς Μαρίας ἐτοποθετήθη εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς. Ἡ Μαρία διέταξε τὸν Ἐρὼν νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους του νὰ καταβιβάσωσι τὰ ὅπλα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπροχώρησε μόνη ἐνώπιον τῶν ἀποστατῶν μέχρι τῆς θύρας τῆς μεγάλης αὐλῆς· ἐκεῖ ἐστάθη καὶ εἶπεν ἀταράχως·

— Τί θέλετε, κύριοι, καὶ διατί παρίστασθε οὕτω ἐνώπιόν μου;

Ἀκατανόητος οἰμωγὴ ἠκούσθη, ἐγένετο σιωπὴ συγχύσεως καὶ ἀταξίας, καὶ ὅλοι ἀπήντησαν ἐνταυτῷ· ἔπειτα ὁ Σινιάλοψ προχωρήσας εἶπε;

— Κυρία, οἱ ἀξιότιμοι κάτοικοι συνηθροίσθησαν τὴν ὥραν ταύτην εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ὅρμου διὰ νὰ γνωμοδοτήσωσι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἀποικίας. Ἐρχόμεθα ἐπ' ὀνόματί των νὰ σᾶς προσκαλέσωμεν διὰ νὰ παρευρεθῆτε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην.

— Καμμία συνέλευσις δὲν δύναται νὰ συγκροτηθῇ χωρὶς νὰ προσκαλεσθῇ ὑπ' ἐμοῦ, ἀπεκρίθη μὲ γενναιοψυχίαν ἡ Μαρία· δὲν ἀναγνωρίζω καμμίαν ἀπὸ τὰς πράξεις τῆς νέας ταύτης ἀρχῆς. Ἀποσυρθῆτε λοιπὸν καὶ εἴπετε εἰς τοὺς πέμψαντας ὑμᾶς ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ τοὺς ἀκούσω, ἂν θέλουν ἐνταῦθα νὰ μὲ καθυποβάλουν τὰς αἰτήσεις των.

— Ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου καὶ ἐνώπιον τῶν πυροβόλων τῆς φρουρᾶς δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσουν ἐλευθέρως, ἀπήντησεν ὁ Σινιάλοψ, πρέπει νὰ μᾶς ἀκολουθήσετε.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔκαμε κίνημά τι ὡς διὰ νὰ ἐπιθέσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὴν μικρὰν βασίλισσαν· τὸ κίνημα τοῦτο ἦτο τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς· οἱ στασιασταὶ ἐδοκίμασαν νὰ ὁρμήσωσιν εἰς τὴν αὐλὴν, ἐνῷ οἱ φρουροὶ, περικυκλώσαντες τὴν Μαρίαν καὶ μὲ τὰς λόγχας ἐμπρός, ἐπροπάθουν νὰ τὴν κλείσωσιν εἰς τὰ δωμάτια τοῦ φρουρίου· ἀλλ' ὁ Βιγεὼν καὶ οἱ ἄνθρωποί του ἀμέσως κατέλαβον τὴν θύραν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς ταύτης ἠκούετο μία φωνὴ κραυγάζουσα·

— Σώσατε, σώσατε τὴν Κυρίαν! . . .

Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς Παλλάδας· ἡ δούλη εἶχε ῥιφθῆ ἐνώπιον τῆς κυρίας της καὶ τὴν ἐκάλυπτε μὲ τὸ σῶμά της. Μετὰ μικρὸν ὁ Σενιάλοψ ἔφθασε μέχρι τῆς μικρᾶς βασιλίσσης, καὶ ἁρπάσας αὐτὴν μὲ ῥωμαλέαν χεῖρα, τὴν ἐστήκωσεν ὁλωσδιόλου λυσίκομαν καὶ κεκαλυμμένην ἀπὸ αἷμα.

— Αἰχμάλωτος! αἰχμάλωτος! ἀνεφώνησαν πανταχόθεν, καὶ ὁλόκληρον τὸ στράτευμα ἐγκατέλειψε τὴν πλατεῖαν διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Σινιάλοψ, ὅστις ἔφερε τὴν μικρὰν βασίλισσαν εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ὅρμου.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἑπόμενον φυλλάδιον.)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις ἐν Ἀσσυρίᾳ.

Αἱ ἀνακαλύψεις ἐξηκολούθησαν σπουδαιότατα κατὰ τὸν παρελθόντα δεκέμβριον εἰς τοῦ Κουγιουνζίκ τὰ ἀνάκτορα ἐν Νινευΐ, ὧν ἀνεσκάφη τὸ ἀνατολικονότιον πρόσωπον, πιθανῶς ἡ πρωτίστη τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἴσοδος, ἔχον ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ποδῶν μῆκος, καὶ κοσμούμενον ὑπὸ δέκα κολοσσιαίων ταύρων καὶ ἐξ γιγαντιαίων ἀγαλμάτων ἀνδρῶν. Οἱ ταῦροι εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βεβλαμμένοι, καί τινες μάλιστα συντετριμμένοι. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ κάτω μέρη ὅλων ἐπίσης εἶναι ἀνέπαφα, καὶ ἀνέπαφοι ἐπίσης αἱ ἐπ' αὐτῶν λίαν σπουδαῖαι ἐπιγραφαί. Δύω ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων περιέχουσι τὰ χρονικὰ ἐξ ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Σενναχερίβ, μετὰ πολλῶν εἰδήσεων περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἀσσυρίων, τῶν θεῶν καὶ τῶν ναῶν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνακτόρων αὐτῶν.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται, ἄλλοτε αἰνιγματώδεις φαινόμεναι καὶ σχεδὸν οὐδεμίαν τοῖς πεπαιδευμένοις παρέχουσαι λύσεως προσδοκίαν, σήμερον, μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τινῶν διγλώσσων τεμαχίων, καὶ διὰ τῶν ἐνδελεχῶν ἀγώνων τῶν σοφῶν Γροτανφένδου, Ῥωλησώνος, Ἴγκου καὶ ἄλλων, ἀναγινώσκονται σχεδὸν ἐπίσης εὐχερῶς ὡς αἱ Ἑλληνικαί, καὶ ἀσφαλέστερον τῶν Αἰγυπτιακῶν, καὶ ὁ ἐνεργῶν πάσας ταύτας τὰς ἀνασκαφὰς, ὁ συνταγματάρχης Λαϋάρδος, περιέλαβεν ἐκτὸς τοῦ περιγράφοντος τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας συγγράμματός του, τὴν μετάφρασιν τῶν περισσοτέρων.

Ἐκ τῆς μιᾶς τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας του ὁ Σενναχερὶβ ἐνίκησε τὸν *Μερωδὰχ Βαλαδὰν*, βασιλέα τοῦ *Καρδουνιάς*, πόλεως καὶ τόπου, οὗ συνεχῆς γίνεται μνεία ἐν ταῖς Ἀσσυριακαῖς ἐπιγραφαῖς. Ὁ βασιλεὺς οὗτος εἶναι ἤδη γνωστὸς εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅστις ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς ἐνθυμεῖται ἀναμφιβόλως ὅτι ἀσθενοῦντος τοῦ Ἐζεκίου, ὁ ἀπέστειλεν Μερωδὰχ Βαλαδὰν, υἱὸς Βαλαδὰν, βασιλεὺς Βαβυλῶνος, βιβλία καὶ μανὰ πρὸς Ἐζεκίαν, « ὅστις ἐπέδειξε κομπαστικῶς τοῖς ἀπεσταλμένοις ἅπαντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου του. Οὕτως αἱ ἱεραὶ γραφαὶ καὶ τὰ Ἀσσυριακὰ μνημεῖα ἐπικυροῦνται καὶ σαφηνίζονται ἀμοιβαίως.

Ἀλλ' ἡ σχέσις αὕτη ἀκολουθεῖ ἔτι λαμπροτέρα ἐν τοῖς ἑξῆς· Ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Σενναχερὶβ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς ἐπέδραμε μετὰ τῶν στρατῶν αὐτοῦ πᾶσαν την Συρίαν, « Ἡμελώτισα, λέγει ἡ σφηνοειδὴς ἐπιγραφή, τὸν Ἐζεκίαν, βασιλέα τοῦ Ἰούδα, ὅστις δὲν εἶχεν ὑποταγῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, καὶ ἐκυρίευσα τεσσαράκοντα ἑξ ἐκ τῶν πρωτίστων αὐτοῦ πόλεων, καὶ φρούρια καὶ χωρία ἐξ αὐτῶν ἐξαρτώμενα, ἃ δὲν ἐφρόντισα ν' ἀριθμήσω, καὶ ἀπεκόμισα τὰ λάφυρα αὐτῶν. Αὐτὸν δὲ κατέκλεισα εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ. » Τὰ ἑπόμενα τῆς ἐπιγραφῆς, λέγει ὁ Κ. Λαϋάρδος, εἰσὶ κατὰ μέρος ἐξηλειμμένα· ἀλλ' ἐκ τῶν σωζομένων φαίνεται ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἐζεκίαν τὸν θησαυρὸν ὃν οὗτος εἶχε συλλέξει ἐν Ἱερουσαλὴμ, 30 τάλαντα χρυσοῦ, καὶ 300 τάλαντα ἀργύρου, προσέτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ. Ἕκαστος ἠξεύρει ὅτι ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν λέγεται· « Καὶ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου ἀνέβη Σενναχηρεὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις Ἰούδα τὰς ὀχυρὰς, καὶ συνέλαβεν αὐτάς. . . . Καὶ ἀπέθηκεν ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ Ἐζεκίαν βασιλέα Ἰούδα τριακόσια τάλαντα ἀργυρίου καὶ τριάκοντα τάλαντα χρυσίου. Καὶ ἔδωκεν Ἐζεκίας πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ Κυρίου, καὶ ἐν θησαυροῖς οἴκου τοῦ βασιλέως. » Ἰδοὺ ὁποίας μαρτυρίας παρέχουσιν ἡμῖν ἀνελπίστως τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τῶν ἱερῶν γραφῶν· ἰδοὺ δὲ καὶ πῶς αἱ ἱεραὶ γραφαὶ ἐπικυροῦσι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων Ἀσσυρίων ἐπιγραφῶν.

Μετὰ τὸ πρόσωπον τοῦτο τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεκαλύφθη δωμάτιον, οὗ αἱ γλυφαὶ ἦσαν ἐντελέστερον διατετηρημέναι ὅσων εἶχον εὑρεθῇ μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου. Οἱ λίθοι ἦσαν σχεδὸν ἐντελεῖς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἐνέπαφοι. Τὰ ἀνάγλυφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν πόλεως μεγάλης καὶ ἐπισήμου, περιλαμβάνουσι δεκατρεῖς λίθους, παριστῶντας μέγιστον πλῆθος ἐνόπλων ἀνδρῶν, καὶ λεπτομερῶς τὴν προσβολὴν, τὴν ἅλωσιν, τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ αἰχμάλωτοι παριστῶνται ἀφαιρεθέντες τὰ κοσμήματα αὐτῶν, ἡμίγυμνοι καὶ γυμνόποδες. Εἶναι δὲ ἀδύνατον ὅστις μόνον βλέμμα ῥίψῃ ἐπ' αὐτῶν νὰ μὴ γνωρίσῃ ἀμέσως ὅτι εἰσὶν Ἰουδαῖοι, διότι ἔχουσιν ἀκριβέστατα τὴν τύπον ὃν οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν διετήρησαν μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. Ὁ Ἀσσύριος γλύπτης παρέστησε τὰς χαρακτηριστικὰς γραμμὰς τῆς μορφῆς των μετὰ πολλῆς ἀληθείας, ὡς διακρίνονται ἀπαραγνωρίστως καὶ ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἱερογλύφων. Ἐπίσης δὲ μανθάνομεν καὶ εἰς τίνα πόλιν ἀνήκουσι, διότι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ διοικοῦντος βασιλέως ἡ ἐπιγραφὴ λέγει· « Σενναχερὶβ, ὁ ἰσχυρὸς βασιλεὺς, βασιλεὺς τῆς γῆς Ἀσσυρίας, καθήμενος ἐπὶ τοῦ δικαστικοῦ θρόνου ἐνώπιον τῆς πόλεως Λέχις, ἐπιτρέπει τὴν σφαγὴν αὐτῆς. » Καὶ τῷ ὄντι ἔχομεν λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ σφαγὴ ἐξετελέσθη, διότι λέγεται ἐν τῇ Γραφῇ ὅτι ὁ Σενναχερὶβ εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν Λάχις, νικήσασα αὐτὸν, πρὶν οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἐπιστρέψωσι μετὰ τοῦ φόρου ὃν εἶχον λάβει παρὰ τοῦ Ἐζεκίου.

Ἂν ἀπαντῶνται εἰσέτι ἀποδείξεις περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ βασιλέως τοῦ οἰκοδομήσαντος τὸ Κουγιουνζίκ μετὰ τοῦ Σενναχερὶβ τῆς Γραφῆς, ἀρκεῖ νὰ προσέξωμεν εἰς ἄλλην σπουδαιοτάτην ἀνακάλυψιν γενομένην ἐντὸς τῶν πολυτίμων τούτων σωρῶν. Ἐντὸς παρόδου πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῶν Ἀνακτόρων Κουγιουνζίκ ὁ Κ. Λαϋάρδος ἀπήντησε μέγα πλῆθος τεμαχίων ἀργίλου, φερόντων τύπους σφραγίδων, αἵτινες ἀναμφιβόλως ἦσαν προσηρτημέναι, ὡς αἱ νέαι κήρινοι σφραγῖδες, εἰς ἔγγραφα δερμάτινα ἢ εἰς μεμβράνας. Τὰ ἔγγραφα ἐννοεῖται ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον, καταστραφέντα· ἀλλ' αἱ ὀπαὶ φαίνονται εἰσέτι δι' ὧν διήρχετο τὸ συνέχον τὰς σφραγίδας σχοινίον, καὶ, τὸ παραδοξότερον, πολλάκις σώζεται τοῦ σχοινίου τούτου ἡ τέφρα, ὁμοῦ δὲ φαίνονται καὶ ἴχνη τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ, τυπωθέντα ἐπὶ τοῦ ἀργίλου, ὅταν ἦτον εἰσέτι ὑγρός. Τέσσαρες ἐκ τῶν σφραγίδων τούτων εἰσὶ καθαρῶς Αἰγυπτιακαὶ, αἱ δὲ δύο τύπος βασιλικῶν ὀνομάτων, ὧν τὸ ἕν, λέγει ὁ Κ. Λαϋάρδος, εἶναι γνωστότατον τοῖς αἰγυπτιολόγοις ὡς τὸ ὄνομα Σαβάκου τοῦ δευτέρου, τοῦ Αἰθίοπος, ἐκ τῆς 25ης δυναστείας. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ ἀργίλου ἐπιτετύπωται καὶ Ἀσσυρία σφραγὶς, παριστῶσα ἱερέα λειτουργοῦντα ἐνώπιον βασιλέως, πιθανῶς βασιλικὴ σφραγίς. Ὁ Σαβάκος ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Σενναχερὶβ ἀνέβη τὸν θρόνον. Οὕτως, κατὰ τὸν Κ. Λαϋάρδον, εἶναι πιθανῶς· ὁ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλέων (ΙΖ'. 4.) μνημονευόμενος ὡς ὑποδεξάμενος πρέσβεις παρὰ Ὠσέα, τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ, ὅστις συμμαχήσας μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, προύκάλεσε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Σαλμανεσὰρ, οὗ ἦν ὑποτελὴς, καὶ τοῦτο ἐπέφερε τὴν πρώτην μεγάλην αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ τῆς Σαμαρίας. Ἀλλ' ἠξεύρομεν ὅτι ὁ Σαλμανεσὰρ, ἦν ὁ ἄμεσος προκάτοχος τοῦ Σενναχερὶβ, καὶ Τιρακὰ, ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς, ὁ νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων παρὰ τὴν πόλιν Λάχις, ἦν ὁ ἄμεσος διάδοχος Σαβάκου τοῦ δευτέρου. Φαίνεται ἑπομένως, ὅτι εἰρήνης γενομένης μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἑνὸς τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων, πιθανῶς τοῦ Σενναχερὶβ, αἱ ἐπίσημοι σφραγῖδες τῶν δύω βασιλέων προσηρτήθησαν ὁμοῦ, ὡς εὑρέθησαν, εἰς τὴν συνθήκην· τὴν κατατεθεῖσαν εἰς τὰς ἀρχεῖα τοῦ κράτους.

Καὶ ἡ μὲν συνθήκη ἀπώλετο, ἀλλ' ἔμεινεν ἀπόδειξις τῆς συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύω βασιλέων, ὡς ἐξάγεται ἤδη πρῶτον ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ἀρχαίου Ἀσσυρίου μονάρχου. Οὕτω συμπληροῦται ἡ ἀπόδειξις τοῦ κειμένου τῆς Γραφῆς, καὶ ἡ διὰ τῆς Γραφῆς ἐξήγησις τοῦ σφηνοειδοῦς ἐπιγράμματος.

Κατὰ δὲ τὸν Μάϊον, ὀλίγον ἀφ' οὗ ὁ Κ. Λαϋάρδος ἐπανῆλθεν εἰς Μοσοὺλ, κατέπλευσε τὸν Τίγριν ἐπὶ σχεδίας μέχρι Νεμρὸδ, ὅπου εὗρεν ὅτι αἱ ἐργασίαι εἶχον προχωρήσει ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του. Ἱστάμενός ποτε ἐπὶ τοῦ σωροῦ, διηγεῖται ὅτι ὡσφράνθη

τὴν γλυκεῖαν ὀσμὴν κατιομένης κέδρου, καὶ προσελθὼν εἶδεν ὅτι οἱ Ἄραβες ἐργάται του, ἀνασκάψαντες δοκὸν ἀρχαίαν, τὴν εἶχον ἀνάψει καὶ ἐθερμαίνοντο. Ἀλλ' αἱ ἐπιγραφαὶ ἀναφέρουσι κέδρους κομισθείσας ἐκ τῶν ὄχθων τοῦ Λιβάνου πρὸς οἰκοδομὴν τῶν Ἀνακτόρων τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι μετὰ τρισχίλια ἔτη τὸ πολύτιμον ξύλον διετήρει εἰσέτι τὸ ἀρχαῖόν του ἄρωμα.

Ὅτε κατ' ἀρχὰς ἐν 1847 ὁ Κ. Λαϋάρδος ἐδημοσίευσε τὴν ἔκθεσιν τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ, τὰ τότε εὑρεθέντα μνημεῖα ἦσαν κατὰ σύγκρισιν ὀλίγα, καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἦσαν εἰσέτι βωβαί. Ἤδη δ' ἐξ ἐναντίας συνεχὴς ἱστορία δύναται νὰ συνταχθῇ ἔκ τε τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν γραπτῶν τούτων μνημείων. Ἰδοὺ κεφαλαιωδῶς τινὰ τῶν σπουδαιοτάτων πορισμάτων ὅσα ἐξήχθησαν ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν μέχρι τοῦδε. Ὁ ἀρχαιότατος βασιλεὺς οὗ ἡ βασιλεία μνημονεύεται ὀπωσοῦν ἐμπεριστατωμένως, εἶναι ὁ οἰκοδομήσας τὰ πρὸς τὸ βορειανατολικὸν τῆς πόλεως Νεμρὸδ κείμενα ἀνάκτορα, τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων οἰκοδομημάτων. Ἀλλ' αἱ ἐπιγραφαὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσι καὶ πέντε ἢ καὶ ἑπτὰ τῶν προκατόχων του, ὧν τινες, ὡς νομίζεται, ἐθεμελίωσαν ἀνάκτορα, τελειωθέντα μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τούτου, ᾠκοδόμησε τὰ κεντρικὰ ἀνάκτορα ἐν Νεμρὸδ, καὶ ἀνήγειρε τὸν ὀβελίσκον ὅστις μετεκομίσθη εἰς τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον, καὶ ἐφ' οὗ εἰσὶν ἐπιγεγραμμένα τὰ πρώτιστα συμβάντα τῆς βασιλείας του. Ἐπὶ τοῦ ὀβελίσκου τούτου ἀναγινώσκονται ὀνόματα ἀπαντώμενα καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, καὶ ἡ εὐτυχὴς αὕτη σύμπτωσις διευκολύνει τὰς χρονολογικὰς ἐρεύνας, καὶ παρέχει εἰς τὸν Κ. Λαϋάρδον ἀφορμὴν νὰ προσδιορίσῃ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας τοῦ μονάρχου ὅστις ᾠκοδόμησε τὰ ἀρχαιότατα ἐν Ἀσσυρίᾳ ἀνάκτορα περὶ τὸ τέλος τῆς δεκάτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἤτοι περὶ τὰ διακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ὀλυμπιάδων ἐν Ἑλλάδι. Ὁ οἰκοδομήσας τὰ ἐν Κορσαβὰδ ἀνάκτορα, ἀποδείκνυται ὢν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἠσαΐου μνημονευόμενος Σάργων· καὶ τὰ ἐρείπια τῶν ἀνακτόρων του περιέχουσι λεπτομερεστάτας εἰδήσεις περὶ τῶν συμβάντων τῆς βασιλείας του. Ἀπὸ δὲ τοῦ Σάργωνος συνετάχθη πλήρης κατάλογος ὅλων τῶν βασιλέων μέχρι τῆς πτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Σάργωνος ἦν ὁ Σενναχερὶβ, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον κατὰ τὰ 703 π. χ. ἐκ τῆς γραφῆς δὲ γνωρίζομεν ὅτι τὸν Σενναχερὶβ διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐσαράδδων, καὶ ἐκ τῶν μνημείων μανθάνομεν ὅτι οὗτος ᾠκοδόμησεν ἓν τῶν ἀνακτόρων τῆς Νεμρόδ. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἐσαράδδων ᾠκοδόμησε τὰ νοτιανατολικὰ ἀνάκτορα τοῦ σωροῦ τῆς Νεμρόδ, καὶ ἂν καὶ οὐδὲν εἰσέτι εὑρέθη τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, φαίνεται ὅμως πιθανώτατον ὅτι οὗτος εἶναι ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Σαρδαναπάλου, ὃν ἐνίκησαν οἱ Μῆδοι καὶ Βαβυλώνιοι ὑπὸ τὸν Κυαξάρην, καὶ ὅστις ἐκάη ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων του μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θησαυρῶν του.

Ἂν καὶ οὐδαμοῦ ἡ Νινευὶ μνημονεύεται πρὸ τῆς δεκάτης π. χ. ἑκατονταετηρίδος, ὁ Κ. Λαϋάρδος ὅμως φρονεῖ ὅτι ἡ πόλις αὕτη καὶ ἓν βασίλειον ὑπῆρχον πολὺ πρὸ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ἀναφέρων Αἰγυπτιακὰ λείψανα ἐκ τῶν ἐν Καρνὰκ εὑρεθέντων, ἐν οἷς γίνεται μνεία τόπου καλουμένου Ἀσσυρία, ἐλπίζει ὅτι καὶ ἄλλας θέλει ἀνακαλύψει μαρτυρίας περὶ τοῦ τόπου τούτου, ἀρχαιοτέρας ὅλων ὅσας ἔχομεν μέχρι τοῦδε. Τὰ μέχρι τοῦδε εὑρεθέντα μνημεῖα τῆς Νινευὶ ἐπικυροῦσιν ὅσα περὶ αὐτῆς ἐξεύρομεν ἐκ τῆς ἱστορίας, καὶ περιγράφουσι τὸν μονάρχην ὡς ἐντελῶς Ἀσιανὸν δεσπότην, μὴ ἐνδίδοντα εἰς φωνὴν τοῦ λαοῦ, καὶ ἄρχοντα τῆς ζωῆς καὶ ἰδιοκτησίας τῶν ὑπηκόων του, λατρευόμενον ὡς θεὸν μᾶλλον ἢ σεβόμενον ὡς ἄνθρωπον, καὶ ὅμως ἀπαιτοῦντα αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὑποταγὴν ἐν ὀνόματι τῆς λατρείας αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐθνικὰς θεότητας. Ἡ ἀρχὴ τοῦ βασιλέως ἐξετείνετο κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς μέχρι τῶν κεντρικῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας καὶ μέχρι τῆς Ἀρμενίας πρὸς ἄρατον, μέχρι τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Περσίας πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς Λυδίας καὶ τῆς Συρίας, καὶ πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς Βαβυλωνίας καὶ τῶν βορειοτέρων μερῶν τῆς Ἀραβίας. Φαίνεται δὲ, κατὰ τὸν Κ. Λαϋάρδον, ὅτι τὸ Κράτος τοῦτο ἦτο πάντοτε εἶδος συμπολιτείας συγκειμένης ἐκ πολλῶν ὑποτελῶν ἐπικρατειῶν, ὧν οἱ βασιλεῖς ἦσαν κατὰ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ἀνεξάρτητοι, φόρον δὲ μόνον ἀπέφερον ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐν πολέμῳ ὑπεχρεοῦντο νὰ συστρατεύωσι. Τὴν σήμερον εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ Ἰουδαϊκαὶ φυλαὶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπέκειντο κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀσσυρίας· καὶ περίεργον εἶναι ὅτι ὁποιουδήποτε τῶν Ἀσσυρίων τούτων ἐπιγραφῶν μνημονεύεται ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἀναφέρεται πάντοτε φόρων ἄρνησις ὡς αἰτία αὐτῆς.

Ἀνὰ πᾶν βῆμα οἱ ὁμιλοῦντες οὗτοι λίθοι τῆς Νινευὶ κωφοῦσι καὶ διευκρινίζουσι τὴν ἱερὰν ἱστορίαν, καὶ αὐτὴ ἤδη μόνη ἡ ἔποψις ἀρκεῖ ὅπως ἀναδείξῃ τὰ μνημεῖα ταῦτα σπουδαῖα καὶ ἀξιόλογα ὑπέρ τι καὶ ἄλλο τῆς ἀρχαιότητος λείψανον ἀνακαλυφθὲν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις.

Ο ΟΔΟΙΠΟΡΟΣ.

ΜΥΘΟΣ ΔΙΑ ΠΑΙΔΙΑ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τοῦ Δίκενς)

Μίαν φορὰν τὸν παλαιὸν καιρὸν, ὁδοιπόρος τις ὑπῆγε νὰ ὁδοιπορήσῃ, καὶ ἡ ὁδοιπορία ἦτον τόσον ὡραία, καὶ ἐφαίνετο πολὺ ἐκτεταμένη ὅταν τὴν ἤρχισε, καὶ πολὺ σύντομος ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν μέσην.

Κατ' ἀρχὰς ὁ δρόμος του ἦτον σκοτεινὸς ὀλίγον, καὶ τίποτε δὲν ἔβλεπεν εἰς αὐτὸν, ἕως ὅτου τέλος πάντων ἀπήντησεν ἐν ὡραῖον μικρὸν παιδίον. Καὶ τότε εἶπεν εἰς τὸ παιδίον·

— Τί κάμεις ἐδώ;

Καὶ τὸ παιδίον εἶπε·

— Παίζω πάντοτε· ἔλα νὰ παίξῃς μαζῆ μου.

Καὶ ἐπῆγε καὶ ἔπαιζε μὲ τὸ παιδίον ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἦσαν πολὺ εὔθυμοι. Ὁ οὐρανὸς ἦτον τόσον γαλανὸς, τόσον λαμπρὸς ὁ ἥλιος, τόσον στιλπνὴ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, τὰ φύλλα τόσον πράσινα, καὶ τόσον ὡραῖα τὰ ἄνθη, καὶ ἤκουσαν τόσα πτηνὰ νὰ τραγῳδοῦν, καὶ εἶδαν τόσας πεταλούδας μὲ ποικίλα πτερὰ, καὶ ὁ κόσμος ἦτον ὅλος χαρὰ τριγύρωτων. Καὶ ἦτον καλοκαιρινὴ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ὅταν δὲ πάλιν ἔδυσε, ἐχαίροντο βλέποντες τὰς ῥαγίδας πῶς ἔπιπτον, καὶ ἀναπνέοντες τὰ δροσερὰ ἀρώματα. Καὶ ὅταν ὁ ἄνεμος, τί ἡδονὴ ἦτον νὰ τὸν ἀκούωσι, καὶ νὰ φαντάζωνται τί ἔλεγεν ὅταν ἤρχετο μὲ ὁρμὴν ἀπὸ τὴν κατοικίαν του, — καὶ πῶς ἤθελον νὰ ἠξεύρωσι ποῦ ἦτον ἡ κατοικία αὐτὴ, — καὶ ἐσύριζε, καὶ ἐγαύγιζε, καὶ ἐκυνήγει τὰ σύννεφα, ἐλύγιζε τὰ ὑψηλὰ δένδρα, ἐκρήμνιζε τὰς καπνοδόχους, ἐκλόνιζε τὴν οἰκίαν, καὶ ἐκάστιζε τὴν θάλασσαν, ἥτις ἐμαγγαρίζεν ὡς λυσσῶσα. Ἀλλὰ ὅταν ἐχιόνιζε, τότε ἦτον ἡ μεγάλη χαρά! Διότι τίποτε δὲν τοὺς εὔφραινεν, ὡς νὰ παρατηροῦν τὰς λευκὰς νιφάδας πῶς ἔπιπτον πυκναὶ καὶ πάχειαι, ὡς πούπουλα ἀπὸ τὰ στήθη χιλιάδων λευκῶν πτηνῶν· καὶ νὰ βλέπουν πόσον ὁμαλὴ καὶ βαθεῖα ἐστιβάζετο ἡ χιὼν, καὶ ν' ἀκούουν τὸν τρυγμὸν τῶν βημάτων εἰς τὰ μονοπάτια καὶ εἰς τὰς ὁδούς.

Καὶ εἶχον πλῆθος τὰ λαμπρότερα τοῦ κόσμου παιγνίδια, καὶ ἄπειρα θαυμαστὰ βιβλία μὲ ζωγραφίαι, ὅπου παριστάνοντο σπαθία, καὶ λόγχαι, καὶ ἄλογα, καὶ περικεφαλαῖαι, καὶ Τοῦρκοι, καὶ Νάννοι καὶ Γίγαντες, καὶ πόλεμοι, καὶ πλοῖα, καὶ σπήλαια, καὶ δάση, καὶ ἄγρια ζῶα καὶ φαντάσματα, καὶ βουκόλακες, εἰκόνες ὅλαι νέκι καὶ ὅλαι ἀληθιναί.

Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν αἰρνιδίως ὁ ὁδοιπόρος ἔχασε τὸ παιδίον. Τὸ ἐρώναξε δίς, τρὶς καὶ πολλάκις, ἀλλὰ, κακμία ἀπόκρισις! Τότε ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, καὶ ἐπροχώρησεν ὀλίγον καιρὸν, χωρὶς νὰ ἴδῃ τίποτε, ἕως ὅτου τέλος πάντων ἀπήντησεν ἕνα εὔμορφον πρόσκηνον παῖδα. Καὶ εἶπε πρὸς τὸν παῖδα·

— Τί κάμεις ἐδώ;

Καὶ ὁ παῖς ἀπεκρίθη.

— Σπουδάζω πάντοτε. Ἔλθὲ νὰ σπουδάσῃς μαζῆ μου.

Καὶ ἐπῆγε κ' ἐσπούδαζε μὲ τὸν παῖδα, περὶ τοῦ Διὸς καὶ περὶ τῆς Ἥρας, περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ δὲν ἠξεύρω περὶ τίνων ἄλλων, καὶ ἐσπούδαζε περισσότερα ἀφ' ὅ,τι ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ, — ἢ ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ καὶ ὁ ἴδιος, διότι πολλὰ ἀφ' ὅτα ἔμαθε τὰ ἐλησμόνησε μετ' ὀλίγον. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἐσπούδαζον πάντοτε. Πολλάκις εἶχον καὶ ὡραίας διασκεδάσεις. Τὸ θέρος ἐκωπηλάτουν εἰς τὸν ποταμὸν, τὸν χειμῶνα ὠλίσθαινον εἰς τὸν πάγον, καὶ ἔτρεχον πεζοὶ, καὶ ἔτρεχον ἔφιπποι, χωρὶς νὰ ἐνθυμῶνται κόπον καὶ κάματον, καὶ εἰς τὴν φωτιὰν καὶ εἰς τὰ σκλαβάκια, καὶ εἰς τὰς ἀμάδας καὶ εἰς τὴν σφαῖραν, καὶ εἰς ὅλα τὰ παιγνίδια ὅσα ἠμπορῶ νὰ συλλογισθῶ, κανεὶς δὲν ἠμπορεῦσε νὰ τὰς νικήσῃ. Εἶχον δὲ ἀκόμη καὶ ἑορτὰς, καὶ πίτταν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, καὶ συνναστροφὰς, ὅπου ἐχόρευον ὅλην τὴν νύκτα ὡς τὰ μεσάνυκτα, καὶ ἀληθινὰ θέατρα, ὅπου παλάτια ἀληθινοῦ χρυσοῦ καὶ ἀληθινοῦ ἀργύρου ἐφύτρωναν ἀπὸ τὴν γῆν. Φίλους δὲ εἶχον τόσον ἀγαπητοὺς φίλους, καὶ τόσον πολλοὺς, ὥστε καιρὸς δὲν μὲ μένει νὰ τοὺς εἰπῶ. Καὶ ὅλοι ἦσαν νέοι, ὡς ὁ εὔμορφος παῖς, καὶ ποτὲ δὲν ἐμέλλον νὰ χωρισθῶσι δ' ὅλης των τῆς ζωῆς.

Καὶ ὅμως μίαν ἡμέραν, μετὰ ξὺ ὅλων αὐτῶν τῶν τέρψεων, ὁ ὁδοιπόρος ἔχασε τὸν παῖδα ὡς εἶχε χάσει τὸ μικρὸν παιδίον, καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἐφώναξε ματαίως, ἐξηκολούθησε τὴν ὁδοιπορίαν του. Οὕτως ἐπροχώρησεν ἀκόμη ὀλίγον, χωρὶς τίποτε νὰ ἴδῃ, ἕως ὅτου τέλος πάντων ἀπήντησεν ἕνα νεανίσκον. Καὶ εἶπε πρὸς τὸν νεανίσκον·

— Τί κάμεις ἐδώ;

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀπήντησεν·

— Ἀγαπῶ πάντοτε. Ἔλθὲ καὶ ἀγάπα μαζῆ μου.

Καὶ ἐπῆγε μὲ τὸν νεανίσκον, καὶ μετ' ὀλίγον ἦλθον πρὸς μίαν κόρην, τὴν ὡραιοτέραν κόρην τοῦ κόσμου, — ἀπαράλλακτον μὲ τὴν Ἀγλαΐαν, ἥτις κάθηται εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ, καὶ εἶχεν ὀφθαλμοὺς ὡς τῆς Ἀγλαΐας, καὶ κόμην ὡς τῆς Ἀγλαΐας, καὶ μειδίαμα ὡς τῆς Ἀγλαΐας, καὶ ἐγέλα καὶ ἐρυθρία ἀπαραλλάκτως ὡς γελᾷ ἡ Ἀγλαΐα καὶ ἐρυθριᾷ ἐν ᾧ ὁμιλῶ περὶ αὐτῆς.

Καὶ ὁ νεανίσκος τὴν ἠγάπησεν, — ἀπαραλλάκτως ὡς ἄλλος τις νεανίσκος, ὃν δὲν θέλω νὰ ὀνομάσω, ἠγάπησε τὴν Ἀγλαΐαν, ὅταν ἦλθε πρώτην φορὰν καὶ τὴν εἶδε. Λοιπὸν, ἡ κόρη τὸν ἐπείραζεν ἐνίοτε, — ἀπαραλλάκτως κκὼς ἡ Ἀγλαΐα ἐπείραζε τὸν ἄλλον ἐκεῖνον· καὶ ἐνίοτε ἐφιλονείκουν, — ὡς ἐφιλονείκουν πολλάκις ὁ ἄλλος ἐκεῖνος καὶ ἡ Ἀγλαΐα· καὶ ἔπειτα ἐσυμβιβάζοντο, καὶ ἐκάθηντο εἰς τὸ σκότος, καὶ ἔγραφον καθ' ἡμέραν ἐπιστολὰς, καὶ ποτὲ δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς μακρὰν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, καὶ ἀδιακόπως ἔβλεπον ἀπὸ τὸ παράθυρον διὰ νὰ ἴδωσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ἂν καὶ ἐπροτιμοῦντο ὅτι δὲν ἦτον διὰ τοῦτο, καὶ ἠρρκβωνίσθησαν τὰ χριστούγεννα, καὶ ἐκάθηντο πλησίον ὁ εἷς τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἑστίαν, καὶ ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ νυμφευθῶσιν, — ὅλα ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ἄλλος ἐκεῖνος νεανίσκος, ὃν δὲν θέλω νὰ ὀνομάσω, καὶ ἡ Ἀγλαΐα.

Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν ὁ ὁδοιπόρος τοὺς ἔχασεν, ὡς εἶχε χάσει τοὺς προτέρους του φίλους, καὶ τοὺς ἔκραζε πολλάκις νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψαν· τότε ἐξηκολούθησε τὴν ὁδοιπορίαν του. Καὶ ἐπροχώρησε ὀλίγον καιρὸν χωρὶς νὰ ἴδῃ τίποτε, ἕως ὅτου ἀπήντησεν ἕνα κύριον μέσης ἡλικίας. Καὶ εἶπε πρὸς τὸν κύριον·

— Τί κάμνετε ἐδώ;

Καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη·

— Ἐργάζομαι πάντοτε. Ἐλθὲ νὰ συνεργασθῆς μετ' ἐμοῦ.

Καὶ τότε ἤρχισε νὰ συνεργάζηται δραστηρίως μὲ αὐτὸν τὸν κύριον, καὶ ἐπροχώρησαν ὁμοῦ εἰς τὸ δάσος. Ὅλη του ἡ ὁδοιπορία ἦτον διὰ τόπου δασώδους· ἀλλὰ τὸ δάσος κατ' ἀρχὰς ἦτον ἀνοικτὸν καὶ πράσινον, ὡς δάσος εἰς ὥραν ἔαρος, καὶ ἤδη ἤρχισε νὰ γίνεται σκοτεινὸν καὶ πυκνόν, ὡς τὰ δάση τὸ θέρος· καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν δένδρων ὅσα εἶχον φυτρώσει πρὸ τῶν ἄλλων μερικαὶ ἤρχιζον καὶ νὰ κιτρινίζουν. Ὁ δὲ κύριος δὲν ἦτον μόνος, ἀλλ' εἶχε πλησίον του καὶ μίαν κυρίαν, σχεδὸν τῆς αὐτῆς ἡλικίας, καὶ ἡ κυρία αὕτη ἦτον γυνή του· καὶ εἶχον πρωΐ καὶ τὰ παιδία των. Οὕτω διήρχοντο ὅλοι ὁμοῦ τὸ δάσος, κόπτοντες τὰ δένδρα καθ' ὅσον διήρχοντο, καὶ ἀνοίγοντες τὸν δρόμον των διὰ τῶν κλάδων καὶ τῶν πεσόντων φύλλων, καὶ φέροντες βάρη ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἐργαζόμενοι μετ' ἀγῶνος.

Ἐνίοτε δ' ἔφθανον εἰς μικράν τινα καὶ πρασίνην πάροδον, ἥτις ἤρχετο ἀπὸ βαθύτερα δάση. Καὶ τότε ἤκουον μικρὰν καὶ μεμακρυσμένην φωνὴν, κράζουσαν· « Πάτερ, πάτερ, καὶ ἄλλο παιδίον εἶμ' ἐγώ. Περίμενέ με! » Καὶ τῷ ὄντι ἔβλεπον τότε μικροτάτην βρέφους μορφὴν, ἥτις αὐξανε καθ' ὅσον ἐπροχώρει, καὶ ταχέως ἐχορμένη προσετίθετο εἰς τὴν συνοδίαν των. Καὶ ὅταν ἤρχετο τὸ βρέφος πλησίον των, ὅλοι τὰ περιεστοίχιζον, καὶ τὸ ἐφίλουν καὶ τὸ ἐγαίροντο, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθουν τὸν δρόμον ὅλοι ὁμοῦ.

Ἐνίοτε δ' ἔφθανον εἰς πολλὰς παρόδους συγχρόνως· καὶ τότε ὅλοι ἵσταντο, καὶ ἐν ἐκ τῶν παιδίων ἔλεγε· « Πάτερ, ἀπέρχομαι εἰς τὴν θάλασσαν », καὶ ἄλλο ἔλεγε, « Πάτερ, ἀπέρχομαι εἰς τὴν ξένην », καὶ ἄλλο, « Πάτερ, ἀπέρχομαι νὰ ζητήσω τύχην ὅπου δυνηθῶ », καὶ ἄλλο, « Πάτερ, ἀπέρχομαι εἰς τὸν οὐρανόν! » Καὶ τότε μετὰ πολλῶν δακρύων εἰς τὸν χωρισμὸν, ἀνεχώρουν, μεμονωμένα, εἰς τὰς μονήρεις ἐκείνας παρόδους, ἕκαστον παιδίον τὴν ἐδικήν του πάροδον. Καὶ τὸ παιδίον τὸ ἐπερχόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν, ὑψοῦτο εἰς τὸν χρυσοῦν ἀέρα, καὶ ἐγίνετο ἄφαντον.

Ὅταν δὲ συνέβαινον οὗτοι οἱ χωρισμοὶ, ὁ ὁδοιπόρος παρετήρει τὸν κύριον, καὶ τὸν ἔβλεπεν ὅτι ἐστήριζε τὸ βλέμμα εἰς τὸν οὐρανὸν, ὑπεράνω τῶν δένδρων, ὅπου ἤρχιζεν ἡ ἡμέρα κλίνουσα πρὸς τὴν δύσιν· καὶ ἔβλεπεν ὅτι ἡ κόμη του ἤρχιζε νὰ γίνεται στακτερά. Ἀλλὰ δὲν ἐδύναντο νὰ ἵστανται πολλὴν ὥραν, διότι εἶχον τὴν ὁδοιπορίαν νὰ τελειώσωσι, καὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἐργάζωνται πάντοτε.

Τέλος πάντων οἱ χωρισμοὶ τοσάκις ἐπανελήφθησαν, ὥστε κανὲν παιδίον δὲν ἔμενε πλέον, καὶ μόνος ὁ ὁδοιπόρος, ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των ἐν συνοδείᾳ. Καὶ τὸ δάσος ἦτον κιτρινον ἤδη, καὶ ἔπειτα μελανὸν, καὶ τὰ φύλλα, καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων δένδρων, ἤρχισαν πίπτοντα.

Καὶ ἔπειτα ἔφθασαν εἰς μίαν πάροδον, σκοτεινοτέραν ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ ἐπροχώρουν μετὰ βίας εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των, χωρὶς νὰ ἐμβλέψωσιν εἰς αὐτὴν, ὅταν ἡ κυρία ἐστάθη.

— Σύζυγέ μου, « εἶπεν ἡ κυρία, » μὲ φωνάζουσι.

Καὶ τότε ἠκροάσθησαν, καὶ ἤκουσαν μίαν φωνὴν, ἐρχομένην μακρὰν, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς παρόδου, καὶ λέγουσαν « Μῆτερ, μῆτερ! »

Αὕτη ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου παιδίου τοῦ εἰπόντος· « Πάτερ, ἀπέρχομαι εἰς τὸν οὐρανόν! » Καὶ ὁ πατὴρ εἶπε·

— Σὲ παρακαλῶ, ὄχι ἀκόμη. Πλησιάζει ἡ δύσις. Σὲ παρακαλῶ, ὄχι ἀκόμη!

Ἀλλ' ἡ φωνὴ ἔκραζε· « Μῆτερ, μῆτερ, » ἀδιαφορήσασα δι' αὐτὰν, ἂν καὶ ἡ κόμη του ἦτον ἤδη ὅλως διόλου λευκὴ, καὶ δάκρυα ἔτρεχον εἰς τὰς παρειάς του.

Καὶ τότε ἡ μήτηρ, ἥτις ἐσύρετο ἤδη εἰς τὴν σκιὰν τῆς σκοτεινῆς παρόδου, καὶ ἐμακρύνετο ἔχουσα πάντοτε τοὺς βραχίονας περὶ τὸν τράχηλόν του, τὸν ἐφίλησε καὶ εἶπε·

— Φίλτατε, καλοῦμαι! ἀπέρχομαι! »

Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ὁ ὁδοιπόρος καὶ αὐτὸς ἔμεινον μόνοι οἱ δύο.

Καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον ὁμοῦ, ἕως ὅτου ἔφθασαν πλησιέστατα εἰς τὸ ἔσχατον χείλος τοῦ δάσους, τόσον πλησίον, ὥστε διέκρινον ἤδη τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου λάμπουσαν ἐρυθρὰν διὰ μέσου τῶν δένδρων.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν, ἐν ᾧ ἤρχιζε τὴν ὁδὸν του διὰ τῶν κλάδων, ἔχασεν ὁ ὁδοιπόρος τὸν φίλον του. Καὶ τὸν ἐφώναξε, καὶ τὸν ἐφώναξε πάλιν, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπεκρίνετο. Καὶ ὅταν ἐξῆλθε τοῦ δάσους, καὶ εἶδε τὸν γαληνιαῖον ἥλιον δύοντα εἰς ὁρίζοντα πορφυροῦν καὶ εὐρὺν, ἐκεῖ ἀπήντησε γέροντα, καθήμενον εἰς κορμὸν δένδρου πεσόντος. Καὶ εἶπε πρὸς τὸν γέροντα·

— Τί κάμεις ἐδώ;

Καὶ ὁ γέρων εἶπε μετ' εἰρηνικοῦ μειδιάματος·

— Ἐνθυμοῦμαι πάντοτε. Ἐλθὲ καὶ ἐνθυμοῦ μετ' ἐμοῦ.

Καὶ τότε ὁ ὁδοιπόρος ἐκάθησε πλησίον τοῦ γέροντος, καταντικρὺ τῆς φαιδρᾶς δύσεως. Καὶ τότε ὅλοι οἱ φίλοι του ἦλθον ἡσύχως καὶ τὸν περιεστοίχισαν. Τὸ ὡραῖον παιδίον, ὁ εὔμορφος παῖς, ὁ ἐρωτόλπιπτος νεανίας, ὁ πατὴρ, ἡ μήτηρ, τὰ τέκνα, ὅλοι ἦσαν ἐκεῖ, καὶ κανένα ἐξ αὐτῶν δὲν ἀπώλεσε. Καὶ τοὺς ἠγάπα ὅλους, καὶ ἦτον πρὸς ὅλους ἀγαθὸς καὶ συγκαταβατικὸς, καὶ πάντοτε ηὐχαριστεῖτο ἐπιτηρῶν αὐτοὺς, καὶ ὅλοι τὸν ἐτίμων καὶ τὸν ἠγάπων.

Καὶ νομίζω ὅτι ὁ ὁδοιπόρος οὗτος οὐ πρέπει νὰ εἶναι, φίλτατε πάππε, διότι οὕτως εἶναι σὺ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς πρὸς σὲ οὕτω εἴμεθα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΩΝ.

Μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἀναγγέλλομεν εἰς τὸ πανελλήνιον ὅτι φαίνεται τέλος νικηθεῖσα ἡ δεινὴ πληγὴ, ἥτις μέχρι τοῦδε ἐκινδύνευσε νὰ καταστρέψῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὰς ἐλπίδας καὶ τὸ προϊὸν τῶν ἱδρώτων τῶν γεωργῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν πάσῃ τῇ νοτίᾳ Εὐρώπῃ. Εἷς Γάλλος ἰατρὸς, ὁ Κ. Φερῶδος (Féraud, d' Aix) ἐπαγγέλλεται εὑρὼν θεραπείαν εὔκολον, ἀλάνθαστον καὶ ὀλιγοδάπανον, *συνισταμένην δὲ εἰς ἁπλοῦν κάπνισμα τῶν ἀμπέλων δι' ὑλῶν ῥητινωδῶν ἢ ἀσφαλτωδῶν.* Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ δι' ἧς ὁ Κ. Φερῶδος ἀναγγέλλει τὴν ἀνακάλυψίν του εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς πατρίδος του, τὴν 3 Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους.

« Πρὸς τὸν Κύριον διηνεκῆ γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας Αἰξ (Ἀκούων Σηξτίων)

Τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀμπέλων ὡς πολλῆς καὶ συντόνου προσοχῆς ἀξίαν θεωρῶν, καὶ θέλων νὰ ἐφαρμόσω εἰς τὴν φυτικὴν ταύτην ἐπιδημίαν ἰαματικοὺς τινὰς τρόπους ἐξ ἀναλογιῶν πρὸς τὴν ἰατρικὴν, ἥτις εἶναι ἡ ἐμὴ εἰδικότης, ἦλθον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰουλίου, καὶ κατῴκησα ἀγροικίαν τινὰ παρὰ τὴν Μασσαλίαν, *περιοχὴν τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς* καλουμένην, ἀνήκουσαν δὲ εἰς τῆς πόλεως Αἰξ τὴν δικαιοδοσίαν. Ἐνταῦθα δὲ μικράν τινα προμηθευθεὶς σκευασίαν, ἤρχισε ἐπὶ βαρέως ἀσθενούσης ἀμπέλου τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου μου, συνισταμένης εἰς τὴν *χρῆσιν καπνοῦ*, ἰδίως δὲ τοῦ ἐκπεμπομένου ἐκ τῆς καύσεως οὐσιῶν ῥητινωδῶν, ἀσφαλτωδῶν ἢ ἀρωματικῶν.

Πρὸς τοῦτο δὲ μεταχειρίζομαι μικρὸν πύραυνον (μαγκάλι), περιέχον γαιάνθρακας, καὶ κεκαλυμμένον μὲ πλάκα σιδηρᾶν (λαμαρίνας), ὀλίγον ἔγκοιλον. Εἰς αὐτὴν δὲ θέτω, κατὰ χωριστοὺς σωρούς, ὀλίγον ἄχυρον κεκομμένον καὶ ὑγρὸν, ζυμωμένον μὲ πισσάσφαλτον (κατράμι). Ἡ καῦσις τοῦ γαιάνθρακος καὶ τῶν πισσοφύρτων ἀχύρων ἐξάγει πυκνὸν καπνὸν, ἔχοντα ὀσμὴν ἰσχυράν. Τὸ πύραυνον τοῦτο περιφέρω βραδέως εἰς τοὺς αὐλακας τῆς ἀμπέλου, ὥστε ὁ καπνὸς νὰ περικαλύπτῃ τὰ κλήματα πανταχόθεν.

Μετά τινα τοιαῦτα καπνίσματα, ἀτελέστατα εἰσέτι ἀναμφιβόλως, ὡς πᾶν τὸ ἐν ἀρχῇ εὑρισκόμενον, ἔτυχον ἀποτελεσμάτων τοσοῦτον εὐαρέστων, ὥστε ἐν τῇ δικαίᾳ ἀνυπομονησίᾳ μου τοῦ νὰ ἴδω τὴν ἐντελῆ αὐτῶν ἐπιτυχίαν, σπεύδω νὰ καταστήσω τὴν ἐμὴν μέθοδον γνωστὴν εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ὅπως ἐξασφαλίσω εἰς ἐμαυτὸν τὴν προτεραιότητα, καὶ ὅπως προκαλέσω, ἐν ὅσῳ ἔσως εἶναι καιρὸς ἀκόμη, νέας αὐτῆς ἐφαρμογὰς, καὶ κατορθώσω τὴν σωτηρίαν μέρους κἂν τοῦ καρποῦ τοῦ ἔτους τούτου. Πρὸς τοῦτο ἀπευθύνομαι εὐσεβάστως πρὸς τὴν ἀκαδημίαν ταύτην τῶν ἐπιστημῶν, τῆς γεωργίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας, ὡς τὸ κατάστημα τὸ ἐμψυχοῦν πᾶν τὸ καλὸν, τὸ ἀληθὲς καὶ ὠφέλιμον, καὶ ὡς τὸ πρώτιστον ἐπιστημονικὸν σῶμα, ἀφ' οὗ ἐκπορεύονται πάντα τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ ἐπιστημονικὰ πειράματα.

Ἐκ τῶν δοκιμῶν μου πεισθεὶς, δύναμαι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, νὰ διαβεβαιώσω ὅτι *μόνος ὁ καπνὸς*, ὅταν κατάλληλος γίνεται αὐτοῦ χρῆσις, καὶ ἰδίως ὁ καπνὸς ὑλῶν ἀσφαλτωδῶν, ὡς ὁ τοῦ γαιάνθρακος, ὁ τῆς ἀσφάλτου, ὁ τῆς πίσσης κτλ. εἶναι μέσον καὶ προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν, ὀλιγοέξοδον καὶ εὐεφάρμοστον εἰς μεγάλας ἐκτάσεις. Κλήματα ἤδη ὁλομέλανα ἐκ τοῦ διαβοήτου *Οἰδίου Τύκερι*, ἀνέλαβον, μετὰ δύω ἢ τρία καπνίσματα, κατ' ὀλίγον τὸ φυσικὸν αὐτῶν χρῶμα καὶ τὴν ὄψιν.

Ἐν τῇ ἐπιτόμῳ ταύτῃ κοινοποιήσει δὲν ἐκτείνομαι ὡς πρὸς τὸν καταλληλότερον τρόπον καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐκτελῆται τὸ κάπνισμα. Συλλέγω δὲ ἤδη ὕλην πρὸς δημοσίευσιν ὑπομνήματος, καὶ εἰμὶ πρόθυμος πᾶσαν νὰ δώσω ὁδηγίαν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μὲ συμβουλευθῶσιν ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα τῆς μεθόδου μου, εὐδαίμων ἂν κατορθώσω νὰ ἐπιφέρω τὴν θεραπείαν τῆς καταστρεπτικῆς ταύτης νόσου.

Δ. Φαρῶδος Δ. Ι.

Γ. Γ. Ἐπειδὴ εἶχον ὀλίγην πισσάσφαλτον, μετεχειρίσθην ἀντ' αὐτῆς ὑγρόν τι συγκείμενον ἐξ ὕδατος, κεκομμένου ἀχύρου καὶ κόνεως; γαιάνθρακος.»

Ὁ Κ. Φαρῶδος ἔγραψε περὶ τούτου καὶ εἰς τινα ἐφημερίδα, λέγων ὅτι παρῆλθε σχεδὸν ὁ καιρὸς δι' ἐφέτος πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ τρόπου τούτου, διότι ἡ ἀσθένεια προύβη ἤδη πολὺ, καὶ ἔπρεπε νὰ πολεμηθῇ μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Συμβουλεύει ὅμως τοὺς γεωργοὺς νὰ δοκιμάσωσιν ἀκόμη τὴν θεραπείαν, ἀλλὰ νὰ ἐπαναλάβωσι συνεχέστερον τὸν καπνὸν, καθιστῶντες αὐτὸν ὅσον ἐνδέχεται ἰσχυρότερον.

Πρέπει δὲ νὰ γίνηται τὸ πείραμα πολλὰ πρωΐ, ὅταν ἡ ἄμπελος εἶναι εἰσέτι ὑγρὰ ἀπὸ δρόσον. Πρέπει δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὁ καπνὸς νὰ ἄρχηται συρόμενος κατὰ γῆς, ὥστε ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ῥίζης, νὰ περικυκλώνῃ ὅλον τὸ φυτὸν ὡς ἐν ῥητινώδει ἀτμοσφαίρᾳ· ἀδιάφορον δὲ ἂν ἐκ τούτου βλαβῶσιν ἢ καὶ καῶσι τινὰ φύλλα ἢ καί τινα μέρη τοῦ κλήματος. Παρατηρητέον δὲ ὅτι καὶ ὁ ἀτμὸς τοῦ ὕδατος, ἐνεργεῖ ὁμοῦ μετὰ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἀχύρου καὶ τῆς ῥητίνης, ἢ τῆς ἀντικαθιστώσης αὐτὴν τέφρας τῶν γαιανθράκων. Ὥστε κακὸν δὲν εἶναι νὰ προστίθηται πολὺ ὕδωρ πάντοτε, ὁσαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ στεραὶ ὕλαι.

Τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς μεθόδου ταύτης, εἶναι τὸ νὰ διευθύνεται τὸ πύραυνον κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὁ καπνὸς νὰ διαδίδεται εὐκόλως καὶ ἐντελῶς εἰς ὅλην τὴν κληματοστοιχίαν· διότι ἂν ὑπάρχῃ ἐντελὴς νηνεμία, ὁ καπνὸς ἐγείρεται κατ' εὐθεῖαν, ἀφίνουσαν τὸ κλῆμα ἀνέπαφον. Ἂν δ' ἐξεναντίας ἐπικρατῇ σφοδρὸς ἄνεμος, ὁ καπνὸς διασκεδάζεται χωρὶς νὰ μείνῃ ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς φυτοῦ ἱκανὸν χρόνον

ὥστε νὰ τὸ θεραπεύσῃ. Ὁ καταλληλότερος καιρὸς εἶναι ὅταν ὁ ἄνεμος πνέῃ μέτριος, ἀλλὰ οὔτε πάντοτε πρόγειρος εἶναι οὗτος, καὶ ἂν ἀρ' ἑνὸς βοηθῇ τὴν διάδοσιν τοῦ καπνοῦ, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς κλιματοστοιχίας τὸν ἐμποδίζει.

Εἶναι ἑπομένως ἀνάγκη ν' ἀντικαθιστᾷ τὸν ἄνεμον ἀνεμιστική τις μηχανή, ἐνεργοῦσα ἀκαταπαύστως καὶ βαθμηδόν. Ἡ κατασκευὴ τοιούτων μηχανημάτων δὲν εἶναι δύσκολος· ἀλλ' ἐν τούτοις μία ἢ δύο φύσει, κακῶς διευθυνόμεναι, δύνανται νὰ ἀρκέσωσι. Ἴσως δὲ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἤθελεν ἐπιφέρει καὶ πόμα τοῦ πυρσύνου σιδηροῦν εἰς σχῆμα ἡμισφαιρίου, βιάζον τὸν καπνὸν νὰ διευθύνεται πλαγίως πρὸς τὰ κλίματα.

Ὡς δὲ πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας, φρονεῖ ὁ Κ. Φεῤῥῶδος ὅτι ἀρκεῖ, ὅπως προληφθῇ ἡ ἀσθένεια, ἢ ὅπως καταπολεμηθῶσι τὰ πρώτιστα αὐτῆς συμπτώματα, κάπισμα 5 λεπτῶν διὰ μῆκος 10 μέτρων, ἢ μιᾶς ὥρας διὰ 120 μέτρα. Ἀλλ' ἂν ἡ ἄμπελος εἶναι ἤδη ἰσχυρῶς βεβλαμμένη, τότε ὁ χρόνος οὗτος πρέπει νὰ διπλασιασθῇ. Κατ' ἀρχὰς ἀρκεῖ ἓν κάπισμα καθ' ἑβδομάδα. Ἂν ὅμως τὸ πάθος προύχώρησεν, ἀπαιτοῦνται δύω καπίσματα.

Ἀναμφιβόλως πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου ταύτης εἰς μεγάλας ὀπωσοῦν ἐκτάσεις ἀπαιτεῖται καιρός, κόπος καὶ δαπάνη· ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ δαπάνη εἶναι μικρά. Καὶ ὅταν ὁπωσδήποτε δυνάμεθα νὰ διασώσωμεν τὴν περιουσίαν ἡρῶν καὶ τὸν ἄρτον τῶν τέκνων ἡμῶν, εἶναι ἄνανδρον νὰ σταυρώνωμεν ἐν ἀπραξίᾳ τὰς χεῖρας.

—o—

ΤΟΥ ΦΑΡΑΔΑΙΗ

Τὸ κατὰ τραπεζῶν τελευτόγραφον.

—o—

Μεταφράζομεν κατωτέρω αὐτολεξεὶ τὴν περιγραφὴν, καὶ δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα τῆς μηχανῆς δι' ἧς ὁ Κ. Φαραδαὶης ἀπέδειξε τετραγωνικῶς, ὅτι αἱ τράπεζαι δὲν κινοῦνται, εἰμὴ διότι σπρώχνονται.

« Λαμβάνονται δύω λεπταὶ σανίδες, ἔχουσαι 9½ δακτύλων μῆκος καὶ 7 δακτ. πλάτος. Ἑτέρα σανὶς, ἐπίσης 9 δακτ. μῆκος, ἀλλὰ μόνον 5 δακτ. ἔχουσα πλάτος, προσκολλᾶται εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν μιᾶς τῶν δύω ῥηθεισῶν σανίδων, οὕτως, ὥστε νὰ ἀνέχῃ τὰ ἄκρα αὐτῆς ἐλεύθερα ὑπὲρ τὴν τράπεζαν. Τότε τίθεται ἐπὶ τῆς τραπέζης πλησίον καὶ παραλλήλως τῆς μιᾶς πλευρᾶς αὐτῆς, καὶ μία ὀρθὴ βελόνη καρφοῦται παρὰ τὸ ἐμπρόσθιον πέρας τῆς σανίδος, κατὰ τὸ μέσον, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὑπομόχλιον τοῦ δείκτου μοχλοῦ. Μετὰ ταῦτα τέσσαρες ὐάλιναι ῥάβδοι, 7 δακτ. μῆκος καὶ ¼ δακτ. διάμετρον ἔχουσαι τίθενται ὡς κύλινδροι εἰς διάφορα μέρη τῆς σανίδος ταύτης, ἣν φέρε ὀνομάσωμεν *ἐπιτραπέζιον σανίδα*, καὶ ἐπ' αὐτῶν τίθεται ἡ ἄλλη σανίς. Οἱ κύλινδροι ἀποτρέπουσι πᾶσαν πίεσιν τῆς ἄνω σανίδος ἐπὶ τῆς κατωτέρας, καὶ διατηροῦσιν ἐλευθέραν τὴν κίνησιν αὐτῆς πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Εἰς τὸ μέρος τῆς ἄνω σανίδος τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν βελόνην τῆς κατωτέρας, κόπτεται ἓν μέρος, καὶ ἐνταῦθα καρφοῦται ἄλλη βελόνη, ἥτις, καμπτομένη πρὸς τὰ κάτω, εἰσέρχεται εἰς μίαν ὀπὴν τοῦ βραχυτέρου βραχίονος τοῦ δείκτου μοχλοῦ. Ὁ βραχίων οὗτος τοῦ μοχλοῦ εἶναι ἐκ ναστοχάρτου, ὁ δὲ μακρὸς βραχίων, ὁ δείκτης, εἶναι κάρφος ἀχύρου, ἔχον μῆκος 15 δακτύλων. Διὰ νὰ καθέξῃ τὴν κίνησιν τῆς ἄνω σανίδος ἐπὶ τῆς κάτω, ὁ Κ. Φαραδαὶης συνέδεσεν ἀμφοτέρας διὰ δύω κρίκων ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος καθ' ἃ μέρη δὲν ἤγγιζον τὴν τράπεζαν. Οἱ κρίκοι οὗτοι, συνενοῦντες σφιγκτῶς τὰς σανίδας, εἶχον συγχρόνως, καὶ ἐλατηρίων ἐλαστικότητα, καὶ ἐνῷ ἐπέτρεπον ὥστε ἡ πρώτη καὶ ἀσθενεστάτη τάσις πρὸς κίνησιν νὰ καταδείκνυται διὰ τοῦ δείκτου

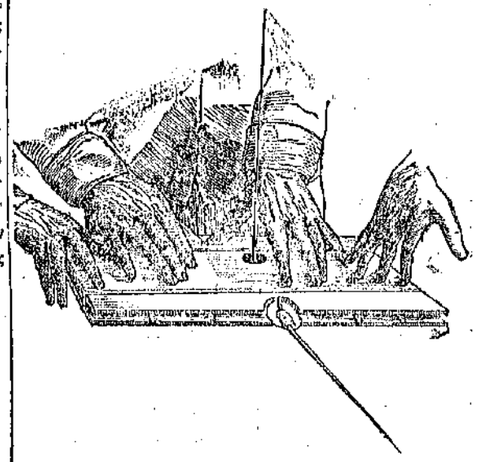

εἶχον ἱκανὴν δύναμιν ὥστε πρὶν ἡ ἄνω σανὶς παρεκκλίνῃ ὑπὲρ τὸν ½ δάκτυλον, νὰ τὴν ἐπαναφέρωσιν ἑκατέρωθεν, καὶ νὰ ἐμποδίζωσι μεγαλητέραν πλαγίαν πίεσιν τῆς χειρός. Ἀφ' οὗ τὰ πάντα οὕτω παρασκευάζονται, πρὶν δὲ ἐντεθῇ ὁ μοχλὸς, συνδέονται αἱ δύω σανίδες διὰ σχοινίου παραλλήλου πρὸς τοὺς ἐλαστικοὺς κρίκους, ὥστε νὰ καταστῶσιν ἀκίνητοι πρὸς ἀλλήλας. Οὕτως αἱ δύω σανίδες ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ εἰς τραπεζοστροφεὺς (δηλ. κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Κ. Φαραδαίη ἄνθρωπος ἱκανῶς ἰδιώτης ὥστε νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν στροφὴν τῆς τραπέζης) ἔθεσε τὰς χεῖρας του ἐπ' αὐτῶν. Μετ' ὀλίγον ἡ τράπεζα ἤρχισε κινουμένη καὶ ἀποδεικνύουσα ὅτι ἡ σκευασία ἐκείνη τῶν σανίδων οὐδόλως ἐκώλυε τὴν στροφήν της. Ὁμοία μηχανὴ μετὰ μεταλλίνων κυλίνδρων εἶχε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ἔπειτα ἐτέθη ὁ μοχλὸς, καὶ ἐλύθη τὸ σχοινίον, ὥστε ἔμειναν μόνοι οἱ ἐλαστικοὶ δεσμοί. Οἱ περικαθήμενοι ἀπεφάσιζον τότε πρὸς ποίαν διεύθυνσιν νὰ στραφῇ ἡ τράπεζα, καὶ ὁ δείκτης ἐκρύπτετο ἐπ' αὐτῶν. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐφαίνετο ὅτι αἱ

χεῖρες βαθμηδὸν ἐπροχώρουν κατὰ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην, ἐν ᾧ ἐν τούτοις οἱ περικαθήμενοι ἐνόμιζον ὅτι μόνον πρὸς τὰ κάτω ἐπίεζον διὰ τῶν χειρῶν. Ὅταν δὲ τοῖς ἀπεκαλύπτετο ὁ μοχλὸς, καὶ ἔβλεπον τὸ συμβαίνον, τότε ἐξεπλήττοντο ἀληθῶς. Ὅταν ὅμως, ἐγείροντες τὰς χεῖρας, ἔβλεπον τὸν δείκτην ἐν τῷ ἅμα ἐπερχόμενον εἰς τὴν ἀρχαίαν του θέσιν, τότε ἐπείθοντο περὶ τοῦ συμβαίνοντος. Ὅταν δὲ ἀπέβλεπον πρὸς τὸν δείκτην, καὶ ἐδύναντο νὰ πείθωνται ἀφ' ἑαυτῶν ἂν τῷ ὄντι πρὸς τὰ κάτω ἐπίεζον, ἢ μᾶλλον πλαγίως; ὥστε νὰ παράγωσι παρέκκλισιν πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερὰ, τότε τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα οὐδέποτε συνέβαινε. Πολλοὶ ἀπεπειράθησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ μετὰ τῆς ἀρίστης θελήσεως, ἀλλ' οὐδεμία ἐγένετο κίνησις πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, τῆς τραπέζης ἢ τῆς χειρὸς ἢ οὑτινος δήποτε ἄλλου ἀντικειμένου. »

Ταῦτα λέγει ὁ Κ. Φαραδαίης. Ἕκαστος δ' ὅστις ἠξίωσε τινὸς προσοχῆς τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον τῆς κινήσεως τῶν σωμάτων δι' ἐπιθέτου τῶν χειρῶν, βλέπει προφανῶς πόσον κατεσπευσμένως ἀπεράνθη ὁ σοφὸς οὗτος, καὶ πόσον ἀνεπαρκὴς εἶναι ἡ ἀπόδειξίς του Ὁ μοχλὸς του τί ἄλλο δεικνύει, ἢ ὅτι ἐκ τῶν δύω συνδεδεμένων σανίδων ἡ ἀνωτέρα ἄρχεται στρεφομένη πρὸ τῆς κατωτέρας, ὅπερ εἶναι ἑπόμενον, ἂν ἡ κινοῦσα δύναμις, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ὀνομασθῇ καὶ ἥτις δήποτε καὶ ἂν εἶναι, ἀπορρέει ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἐπιτεθειμένων ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ταύτης ἐπιφανείας. Οὐδαμῶς δ' ἀποδεικνύει τὸ πεῖραμα ὅτι ἡ δύναμις αὕτη εἶναι *ἀκούσιος πίεσις*. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ παῦσις τῆς κινήσεως ὅταν οἱ κινοῦντες προσέχωσιν εἰς τὸν μοχλὸν εἶναι λίαν εὐεξήγητος εἰς τοὺς δι' ἀλλεπαλλήλων πειραμάτων πεισθέντας μετὰ πάσης λεπτότητος καὶ προθυμίας ἡ νεωστὶ ἀποκαλυφθεῖσα αὕτη δύναμις ὑπακούει εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἁπλῆν διάνοιαν. Ἡ ἐπ' αὐτῆς εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, τὸν δείκτην, ἀπόσπασις τῆς προσοχῆς ἀρκεῖ νὰ τὴν δικαιολογήσῃ. Εἰς τὴν αἰτίαν δὲ ταύτην προστίθεται καὶ ἡ τοῦ φόβου ὅτι ὠθοῦμεν πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, πυλεμοῦντες καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν τὴν θέλησιν τοῦ νὰ στραφῇ ἡ τράπεζα κατ' ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν. Ὁ Κ. Φαραδαίης, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἓν μόνον κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπινοίας του ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ στρέφον τὴν τράπεζαν δὲν εἶναι τις δαίμων ὑπακούων εἰς μαγικὴν ἐπίκλησιν, ἀλλὰ ἄγνωστός τις ἰδιότης, εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνυπάρχουσα.

—o—

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ.

—o—

Ὁ φοβερὸς σεισμὸς, ὅστις τῇ 6 τοῦ ἤδη λήγοντος Αὐγούστου μηνὸς ἀνέτρεψε καὶ εἰς σωρὸν ἐρειπίων μετέβαλε τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν, δὲν εἶναι συμφορὰ καινοφανὴς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ. Ἐκτὸς τοῦ σεισμοῦ ὅστις, πρό τινων ἐνιαυτῶν, τοσαύτην ζημίαν προξένησεν εἰς τὴν πολυπαθῆ Ὕδραν, καὶ τῶν σεισμῶν οἵτινες ἀδιαλείπτως σχεδὸν δονοῦσι τὴν Ζάκυνθον, ἡ ὅλη Ἑλληνικὴ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ χώρα αὕτη, καὶ αὐτὴ ἡ περὶξ θάλασσα, κρύπτουσιν ἐν τοῖς σπλάγχνοις αὐτῶν πῦρ ὑπόγειον, τὸ ὁποῖον, ἐκρηγνύμενον ἐκ διαλειμμάτων, συμμαχοῦν δ' ἐνίοτε καὶ μετὰ τῆς θαλάσσης ἢ μετ' ἄλλων ὑδάτων, σείει, ἀνατρέπει ἢ καταποντίζει πόλεις, σχίζει ὄρη, μεταβάλλει λίμνας εἰς ποταμοὺς καὶ ποταμοὺς εἰς λίμνας, μετασχηματίζει ἠπείρους εἰς νήσους, παράγει νέας νήσους καὶ νέους βουνοὺς, καὶ ἐν γένει πολυειδῶς ἀλλοιόνει τὴν χώραν ταύτην, τῆς ὁποίας ἡ φυσικὴ ἱστορία ἀποβαίνει τοιουτοτρόπως ὄχι ὀλιγώτερον τῆς πολιτικῆς πολυτάραχος.

Ἐν ἔτει 464 πρ. Χρ. ἡ Σπάρτη τοσαύτην ἔπαθεν ἀπὸ σεισμοῦ καταστροφὴν, ὥστε οἱ ὑπήκοοι αὐτῆς ἐνόμισαν ἐπιτηδείαν τὴν περίστασιν νὰ ἀποβάλωσι τὸν ζυγόν της, καὶ προέκυψεν ἐκ τούτου ὁ λεγόμενος τρίτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. « Εὔσειστος δ' ἡ Λακωνικὴ· καὶ δὴ τοῦ Ταϋγέτου κορυφάς τινας ἀπορῥαγῆναί τινες μνημονεύουσιν, » λέγει ὁ Στράβων.

Τῷ 220 πρ. Χρ. σεισμὸς ἐκλόνισε τὴν Σικυῶνα, τὴν Ῥόδον καὶ τὰς περὶ Καρίαν καὶ Λυκίαν πόλεις· ἡ Σικυὼν τότε ἐρημώθη σχεδὸν κατοίκων καὶ ἀπέβαλε πολλὰ τῶν λαμπροτέρων αὐτῆς μνημείων· εἰς δὲ τὴν Ῥόδον ἔπεσεν ὅ,τε Κολοσσὸς ὁ μέγας καὶ τὰ πλεῖστα τῶν τειχῶν καὶ τῶν νεωρείων.

Ὑπὸ τῆς Κωπαΐδος λίμνης κατεπόθη ἡ Ἄρνη καὶ ἡ Μίδεια, ἄδηλον πότε· τῷ δὲ 372, ἐν Ἀχαΐᾳ, ἡ μὲν Βοῦρα, ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' Ἑλίκη, ὑπὸ κύματος, ἠφανίσθησαν. Περὶ Μεθώνην τὴν ἐν τῷ Ἑρμιονικῷ κόλπῳ καὶ ἐν Ἀήμνῳ συνέβησαν φλογώδη ἀναφυσήματα, ἡ περὶ Λίμναν μάλιστα νῆσος Χρυσὴ ὅλως κατεποντίσθη. Τὰ δὲ περὶ τὴν Θήραν συμβάντα εἶναι πασίγνωστα. Ἡ ἡμίσειαν λεύγαν ἀπέχουσα ἀπὸ αὐτῆς Θηρασία ἀνέτειλε τῷ 233 πρ. Χρ. Μετὰ δὲ 40 ἔτη περίπου, προέκυψεν ἡ Ἱερὰ ἡ Αὐτομάτη. Ἐπὶ Τιβερίου αὐτοκράτορος, ἐν τῇ 1ῃ μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐσχηματίσθη νῆσος, κληθεῖσα Θεία, καὶ, ὡς φαίνεται, ἐνωθεῖσα μετὰ τῆς Ἱερᾶς, ἀφ' ἧς δὲν ἀπεῖχεν εἰμὴ 2 στάδια. Ἡ Ἱερὰ μετὰ ταῦτα προσέλαβε δύο ἄλλα παραρτήματα, τὸ πρῶτον, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, τῷ 726 μ. Χρ., τὸ δεύτερον, τῷ 1427. Ἐν ἔτει δὲ 1593 πέμπτη νῆσος προσετέθη εἰς τὰς προηγουμένας· καὶ τῷ 1707, ἄλλη, ἕκτη, κληθεῖσα *μικρὰ Καμένη*. Ἀλλὰ μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἱστορήσωμεν ὅλους τοὺς σεισμοὺς, ὅσοι ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Διοδώρου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Πολυβίου καὶ ἄλλων· Δημήτριος δὲ ὁ Καλλατιανὸς ἰδίαν περὶ τῶν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γενομένων σεισμῶν πραγματείαν συνέγραψεν.

Καὶ καθ' ὅλον τὸν μέσον αἰῶνα ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαυσε δονουμένη, σχιζομένη καὶ ἀλλοιουμένη. Μάλιστα ἀξιομνημόνευτοι εἶναι οἱ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, τῷ 551, συμβάντες σεισμοί. Διότι τότε ἡ Βοιωτία, ἡ Ἀχαΐα καὶ πᾶσα ἡ παρὰ τὸν Κρισσαῖον κόλπον παραλία ἐκλονίσθη τοσοῦτον, ὥστε ἄπειρα χωρία

Ἀδρόσσα καὶ Ὄλυμπος.

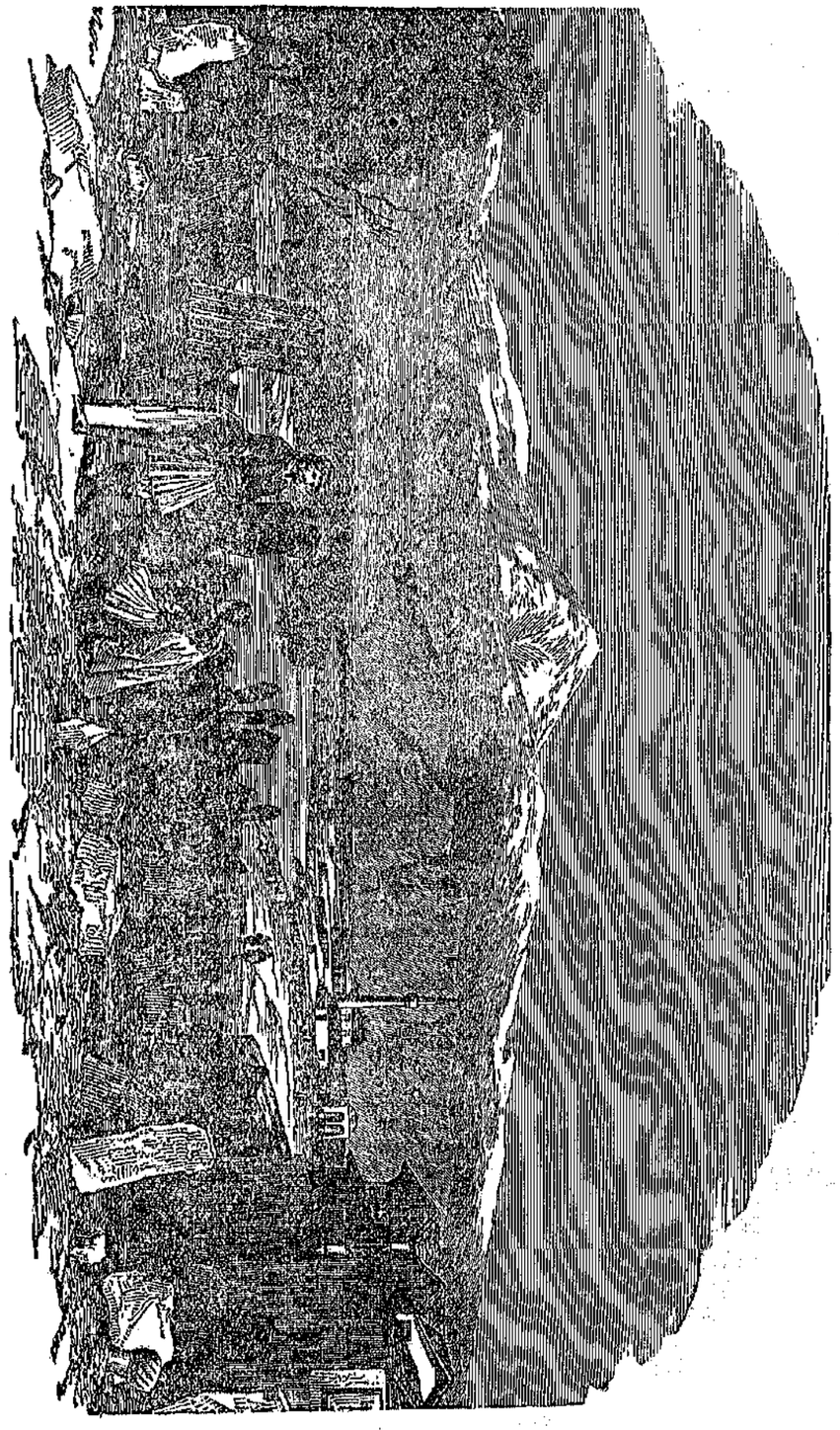

Πηνεὸς καὶ Ὄσσα.

κατεστράφησαν, ἔτι δὲ καὶ ὀκτὼ μεγάλαι πόλεις, ἐν αἷς ἡ Χαιρώνεια, αἱ Πάτραι, ἡ Ναύπακτος καὶ ἡ Κόρινθος. Ἐν τῇ χώρᾳ ὅπου ἡ Βοιωτία χωρίζεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἰδίως παρὰ τὸ Ἐχιναῖον καὶ τὴν Σκάρφειαν, ἡ θάλασσα, πλημμυρήσασα, κατέκλυσε πᾶσαν τὴν γῆν μέχρι τῶν ὀρέων. Συγχρόνως δὲ εἶχε συμβῆ περίεργον φαινόμενον ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ἡ θερμότης τοῦ φθινοπώρου ὑπῆρξεν ὁμοία τῆς θερινῆς· καὶ ἤνοιξαν τὰ ῥόδα, καὶ τὸ δεύτερον ἐκαρποφόρησαν τὰ δένδρα, καὶ, ὀλίγον μετὰ τὸν τρυγητόν, ἡ ἄμπελος παρήγαγε νέαν σταφυλήν.

Ἀλλὰ αἱ μέγισται τῶν μεταβολῶν συνέβησαν βεβαίως εἰς χρόνους προηγουμένους τῶν ἱστορικῶν. Τότε ἐσχίσθη ἡ Εὔβοια ἀπὸ τὴν στερεάν, τότε ἐσχηματίσθησαν αἱ καταβόθραι τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Πελοποννήσου, προέκυψαν ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἡ Ῥόδος καὶ ἡ Θήρα, ἔλαβε θέσιν στερεὰν ἡ Δῆλος, ἐσχίσθη ὁ Ὄλυμπος ἀπὸ τὴν Ὄσσαν, ἡ θάλασσα ὠπισθοδρόμησε μεταξὺ Πηλίου καὶ Ὄθρυος καὶ ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ λίμνη μετεβλήθη εἰς εὐρὺ καὶ εὔφορον πεδίον. Πάντες τφόντι οἱ γεωγνῶσται ἐπιμαρτυροῦσι σήμερον τὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δοξαζόμενον τοῦτο, ὅτι ἡ Θεσσαλία ἄλλοτε ἀπετέλει λίμνην μεγάλην, μᾶλλον δὲ κόλπον εὐρύν, ὅτι τότε τὸ Πήλιον καὶ ἡ Ὄσσα ἐσχημάτιζον ἢ νῆσον ἢ χερσόνησον· μόνον δὲ ἀφ' ἧς, διὰ σεισμοῦ ἰσχυροῦ, ἀφ' ἑνὸς ἠνεώχθη ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν καὶ ἐξέῤῥευσεν ὁ Πηνειός, ἀφ' ἑτέρου ἐπαλινδρόμησεν ἡ θάλασσα μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, μετεβλήθησαν τὰ ὑψώματα ἐκεῖνα εἰς ὄρη ἁπλᾶ. Καὶ τὰ Μετέωρα δὲ τῆς Θεσσαλίας φαίνονται ἠφαιστείων ἐκρήξεων προϊόντα.

Τὰ σήμερον λοιπὸν συμβαίνοντα εἶναι ἁπλῶς ἀσθενῆ ἀπηχήματα τῶν πάλαι γιγαντωδῶν κινημάτων, πρὸς ἃ ματαίως ἠγωνίσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ Τιτᾶνες. Ὁ ἄνθρωπος ὁ καυχώμενος ὅτι διὰ τῶν ἐφευρέσεών του ἐδάμασε τὴν φύσιν, ἀληθῶς εἰπεῖν ὠφελήθη ἀπὸ τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν γαλήνην αὐτῆς· ἂν ὅμως πατὲ τὸ θηρίον ἐπανελάμβανε τοὺς προτέρους σπασμούς, καὶ ὁ ἀτμὸς καὶ ὁ ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος καὶ πάντα τὰ ἄλλα θαυμάσια ἐπινοήματα τῶν νεωτέρων χρόνων ἤθελον φανῆ νήπια ἔμπροσθεν τῆς ἀκαταμάχητου ἐκείνης δυνάμεως.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ.

Τοῦ Κ. Γρ. Παππαδοπούλου.

Ἀνυπομόνως τὸ λόγιον κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν περιμένει κατὰ πᾶν ἔτος τὰς ἐξετάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, διπλῆν προσδοκῶν τὴν εὐχαρίστησιν ἐκ τε τῆς ἀποδείξεως τῶν προόδων τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἰδιοσυντηρήτων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ πολυμαθεστάτου αὐτοῦ διευθυντοῦ. Κατ' ἀμφότερα ἐν τῷ ἔτει τούτῳ τὰ πράγματα ὑπερκόντισαν τὰς τοῦ κοινοῦ προσδοκίας. Οἱ μαθηταί, 115 τὸν ἀριθμόν, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἐπιμέλειαν τοῦ διευθυντοῦ, καὶ ὑπὸ ἀρίστους διατελοῦντες καθηγητάς, ἐδιδάχθησαν ἐντελῶς, ὡς αἱ ἐξετάσεις ἀπέδειξαν καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ διευθυντοῦ ἐκύρωσεν, ἅπαντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἰδίως τὴν ἑλληνικὴν καλῶς ἐκμανθάνοντες, ὡς τοῦτο ἦν ἐπόμενον ὑπὸ διευθυντὴν ἑλληνιστὴν ἄριστον· προσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν, καὶ εἰς τὰ μαθηματικὰ, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἀξιολόγους ἀπέδειξαν τὰς προόδους. Ὥστε ὀλίγοι τῶν ἀποφοιτώντων ἐκ τῶν δημοσίων γυμνασίων δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὡριμώτεροι πρὸς φοίτησιν τοῦ πανεπιστημίου, ἢ οἱ περατώσαντες τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ προπαίδειαν.

Τὴν δὲ τοῦ διευθυντοῦ ἔκθεσιν καθωρᾴζεν ὡραία καὶ ἐμβριθεστάτη πραγματεία περὶ Δημοσθένους, περιλαμβάνουσα ἀκριβεστάτας εἰδήσεις περί τε τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς τέχνης αὐτοῦ, καὶ προσέτι περιγραφὴν τῶν σωζομένων εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τῆς ἀξιολόγου κεφαλῆς τῆς ἀνευρεθείσης ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν Ἀνακτόρων. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐκθέσεως ἀποδεικνύει πολλὴν τὴν γνῶσιν καὶ φιλόκαλον τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, καὶ εὐγνωμόνως ἀπαντῶμεν ἐν αὐτῷ εἰδήσεις καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων λειψάνων ὅσα περιέχονται ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἀνακτορικῶν παραδείσων. Ἰδίως δὲ παρατηροῦμεν πόσον ἀπέχει ἡ περίσκεψις μεθ' ἧς ὁ πεπαιδευμένος ἀρχαιολόγος ἀποφαίνεται περὶ ἀμφισβητουμένων θέσεων, οἷον περὶ τῆς τοῦ Λυκείου ἢ τοῦ Κυνοσάργους, τῆς βεβαιότητος μεθ' ἧς πολλάκις δογματίζουσιν οἱ ἥκιστα περὶ αὐτῶν ἐπιστάμενοι.

Ἀλλὰ προκειμένου περὶ προόδων σχολείων ἰδιοσυντηρήτων, δικαιοσύνης ἐκπληροῦμεν ἔργον ἀναφέροντες καὶ τὸ ἐν Ἑρμουπόλει Ἑλληνικὸν παιδαγωγεῖον, οὗ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἔκθεσιν.

Τὸ κατάστημα τοῦτο, μετὰ πολλῆς ἱκανότητος καὶ ἀφοσιώσεως ὑπὸ τοῦ Κ. Ἰ. Ν. Βαλέττα διευθυνόμενον, περιλαμβάνει 166 μαθητὰς, καὶ χωροῦν ἐκ παραλλήλου μετά τε τῶν δημοτικῶν, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ μέχρι τινος τῶν γυμνασίων, προπαρασκευάζει αὐτοὺς ἐντελῶς ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀνωτάτην τῶν γυμνασίων τάξιν. Ἡ δὲ πρόθεσις ἣν ὁ διευθυντὴς ἀναγγέλλει τοῦ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῷ παιδαγωγείῳ καὶ ἐμπορικὰ μαθήματα, εἶναι ἐπαίνου ἀξία καὶ ἐμψυχώσεως, καὶ θέλει ἀναπληρώσει ἔλλειψιν πρὸ πολλοῦ ἐπαισθητὴν εἰς τὴν Σύρον, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐμπορίαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ

ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ὑπὸ τῆς Πολυτίμης Κουσκούρη.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. Π'.).

Δυστυχής τις νεᾶνις, ἔμπλεως τοῦ τρυφεροῦ καὶ θαυμαστοῦ, ὅπερ ἐγοήτευσεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀναγνώσεις, ἐκπλήττεται μὴ εὑρίσκουσα οὐδόλως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀληθῆ ὑποκείμενα, ὁμοιάζοντα τοὺς ἥρωας ἐκείνους· αὐτὴ ἐπεθύμει νὰ ζῇ ὡς αἱ ἰδανικαὶ ἐκεῖναι ἡγεμονίδες, αἵτινες ἐν ταῖς μυθιστορίαις εἰσὶν ἀείποτε θελκτικαὶ, ἀείποτε λατρευόμεναι, ἀείποτε ἀνώτεραι πάσης ἀνάγκης· ὁποία ἀηδία δι' αὐτὰς νὰ καταβάνωσιν ἐκ τοῦ ἡρωϊσμοῦ εἰς τὰς ταπεινοτάτας οἰκιακὰς ἐργασίας!

Ἄλλαι πάλιν νεάνιδες ἐπεκτείνουσι τὴν περιέργειαν αὐτῶν ἔτι μᾶλλον μακρὰν καὶ ἀναμιγνύονται εἰς τὰ τῆς θρησκείας, καίπερ ἀνίκανοι· αἱ δ' ἐστερημέναι ἀγχινοίας, ἔχουσιν ἄλλας περιεργείας ἀναλόγους μὲ τὴν νοεραν αὐτῶν κατάστασιν· ἐπιθυμοῦσι μετὰ πόθου νὰ γνωρίζωσι πᾶν ὅ,τι γίνεται καὶ λέγεται· νὰ μανθάνωσιν ῥήματα, εἰδήσεις, ῥαδιουργίας· νὰ λαμβάνωσιν ἐπιστολὰς, ν' ἀναγινώσκωσι τὰς τῶν ἄλλων, νὰ μανθάνωσι καὶ νὰ λέγωσι τὰ πάντα· εἰσὶ κενόδοξοι, ἡ δὲ κενοδοξία γεννᾷ τὴν πολυλογίαν· εἰσὶν ἀπερίσκεπτοι, ἡ δὲ ἀπερισκεψία ἐμποδίζει τὰς σκέψεις, αἵτινες δύνανται συχνάκις νὰ ἐπιφέρωσι τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἐχεμυθίαν· ἀλλ' εὔπλαστον καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης. (Πλουτ. περὶ παιδ. ἀγωγ). Ἂς σκεφθῶμεν δ' ἤδη ὁποῖαί τινές εἰσιν αἱ πρᾴτισται βάσεις τῆς ἀνατροφῆς, ἡ τῆς καλῆς ἀγωγῆς.

Ἵνα προλάβῃ τις πάντα ταῦτα τὰ κακὰ, τὰ μέγιστα ὠφελεῖ, ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων ἀπὸ τῆς τρυφερωτέρας αὐτῶν ἡλικίας· ἡ πρώτη αὕτη ἡλικία, ἐγκαταλειπομένη εἰς ἀνοήτους καὶ ἐνίοτε εἰς ἀτάκτους γυναῖκας, εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν γεννῶνται αἱ βαθύτεραι ἐντυπώσεις, καὶ ἥτις, ἑπομένως, ἔχει μεγίστην σχέσιν καὶ ἐπιῤῥοὴν καθ' ὅλον τὸν λοιπὸν βίον.

Πρὶν οἱ παῖδες μάθωσι νὰ ὁμιλῶσι καθαρῶς, δύναταί τις νὰ προετοιμάσῃ αὐτοὺς διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἴσως τοῦτο ἐκληρθῇ ὡς ὑπερβολὴ, ἀλλὰ πρὸς βεβαίωσιν ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τις πᾶν ὅ,τι πράττει τὸ παιδίον πρὶν ἔτι ἀρχίσει νὰ ὁμιλῇ. Μανθάνει γλῶσσαν, ἣν θέλει ὁμιλήσει μετ' ὀλίγον ἀκριβέστερα, παρ' ὅσον οἱ σοφοὶ τὰς ἀρχαϊκὰς, ἢ τὰς μητέρας γλώσσας, ἃς ἐσπούδασαν μετὰ τοσούτου κόπου εἰς ὡριμωτάτην ἡλικίαν. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ νὰ μάθῃ τις μίαν γλῶσσαν; Τοῦτο δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπισωρεύῃ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ μέγαν ἀριθμὸν λέξεων· ἀλλ' ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, τὸ νὰ ἐννοῇ συγχρόνως τὴν σημασίαν ἑκάστης λέξεως ἰδιαιτέρως. Τὸ νήπιον, λέγει, μεταξὺ τῶν κλαυθμηρισμῶν καὶ τῶν ἀθυρμάτων του παρατηρεῖ τίνος ἀντικειμένου ἑκάστη λέξις εἶναι σημεῖον. Πράττει δὲ τοῦτο, πότε μὲν βλέπον τὰς φυσικὰς τοῦ σώματος κινήσεις, τὰς ἀναγομένας, ὁπωσδήποτε εἰς τ' ἀντικείμενα, περὶ ὧν ὁμιλεῖ τις, πότε δὲ πληττόμενον διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως. δηλούσης ταὐτὸ ἀντικείμενον. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ὀργανικὴ κατασκευὴ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν παίδων, τοῖς χαρίζει θαυμαστὴν εὐκολίαν εἰς ἀντίληψιν ὅλων τούτων τῶν εἰκόνων· ἀλλ' ὁποία ἀντίληψις πνεύματος δὲν ἀπαιτεῖται, ἵνα διακρίνῃ καὶ ἐφαρμόσῃ ἑκάστην εἰς τὸ ἀντικείμενόν της!

Παρατηρήσατε δὲ προσέτι πόσον οἱ παῖδες καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βρεφικῆς ἡλικίας ἐπιθυμοῦσι τοὺς κολακεύοντας, καὶ ἀποφεύγουσι τοὺς καταθλίβοντας αὐτούς· πόσον ἠξεύρουσι νὰ κραυγάζωσιν ἢ νὰ σιωπῶσιν, ἵν' ἀπολαύσωσιν ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι· καὶ τέλος πόσην ἔχουσιν ἤδη πανουργίαν καὶ ζηλοτυπίαν· εἶδον, λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, παῖδα ζηλότυπον, ὅστις, ἐν ᾧ δὲν ἠξεύρει ἀκόμη νὰ ὁμιλῇ, ἐθεώρει μὲ πρόσωπον ὠχρὸν, καὶ ἐξηγριωμένους ὀφθαλμοὺς ἄλλον παῖδα, ὅστις ἐθήλαζε μετ' αὐτοῦ.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ παῖδες ἐννοοῦσιν ἔκτοτε πλειότερον παρ' ὅσον συνήθως φαντάζεταί τις. Οὕτω δύναταί τις νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτοὺς δι' ἐντόνων λόγων καὶ σχημάτων, τὴν κλίσιν τοῦ νὰ εἶναι καὶ νὰ συνανατρέφωνται μᾶλλον μετὰ τιμίων καὶ ἐναρέτων, ἢ μετὰ ἀτυνέτων προσώπων, ἅτινα ἤθελον ἀποβῇ ἐπιβλαβῆ εἰς αὐτούς. Προσέτι δύναταί τις διὰ τῶν διαφόρων σχημάτων τοῦ προσώπου καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς νὰ τοῖς παραστήσῃ μετὰ φοίκης ὅσους ἀνθρώπους εἶδον εἰς ἔξαψιν θυμοῦ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ παρεκτροπὴν· καὶ διὰ γλυκέως τόνου καὶ γαληναίου προσώπου νὰ παραστήσῃ μετὰ θαυμασμοῦ, ὅντινα εἶδε φερόμενον μετὰ φρονήσεως καὶ σεμνότητος.

Δὲν ἐκλέγω τὰ μικρὰ ταῦτα πράγματα ὡς μεγάλα· ἀλλὰ τέλος, αἱ προδιαθέσεις αὗται, καίτοι μεμακρυσμέναι, εἰσὶν ἀρχαὶ ἃς δὲν πρέπει νὰ παραμελῇ τις· ὁ δὲ τρόπος οὗτος τοῦ προλαμβάνειν μακρόθεν τοὺς παῖδας, ἔχει ἀνεπαισθήτους συνεπείας εὐκολυνούσας τὴν ἀνατροφήν. Εὔπλαστον καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης, καὶ ταῖς τούτων ψυχαῖς ἁπαλαῖς ἔτι τὰ μαθήματα ἐντήκεται· πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ σφραγῖδες τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς οὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἔτι παιδίων ἐναποτυποῦνται. Καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς παραινεῖν ταῖς τίτθαις μὴ τοὺς τυχόντας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς ἀ νίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ. Κινδυνεύει δὲ καὶ Φωκυλίδης ὁ ποιητὴς καλῶς παραινεῖν, λέγων·»

» Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν σὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα. »
(Πλουτ. περὶ παιδ. ἀγωγ.)

'Εὰν δέ τις ἀμφιβάλλῃ ἀκόμη περὶ τῆς δυνάμεως, ἣν ἔχουσιν αἱ πρῶται αὗται τῆς νηπιότητος ἐντυπώσεις ἐπὶ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἂς παρατηρήσῃ πόσον, ἡ ἀνάμνησις πραγμάτων, τὰ ὁποῖα παῖς ὢν ἠγάπησε, διαμένει ζωηρὰ καὶ ἡδεῖα εἰς ἡλικίαν προβεβηκυῖαν. 'Εὰν δὲ, ἀντὶ νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τοὺς παῖδας ματαίους φόβους φαντασμάτων καὶ πνευμάτων ἐναερίων, ἀδυνατίζοντας διὰ μεγάλων κλονήσεων, τὸν ἔτι τρυφερὸν ἐγκέφαλον αὐτῶν· ἐὰν, ἀντὶ ν' ἀφίνωμεν αὐτοὺς ν' ἀκολουθῶσι πάσας τὰς φαντασίας *καὶ διαθέσεις τῶν τροφῶν αὐτῶν*, ὡς πρὸς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀγαπῶσιν οἱ παῖδες, ἢ ν' ἀποστρέφωνται· ἐὰν, λέγω, καταγινώμεθα νὰ δίδωμεν εἰς αὐτοὺς πάντοτε εὐχάριστόν τινα ἰδέαν τοῦ καλοῦ, καὶ τρομακτικὴν τοῦ κακοῦ, ἡ προκατάληψις αὕτη ἤθελεν εὐκολύνει πολὺ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τὴν πρᾶξιν ὅλων τῶν ἀρετῶν· ἀπ' ἐναντίας δὲ, ἐμπνέομεν εἰς αὐτοὺς φόβον διὰ πάντα ἱερέα μελανὰ ἐνδεδυμένον· ὁμιλοῦμεν πρὸς αὐτοὺς περὶ θανάτου μόνον διὰ νὰ τοὺς τρομάξωμεν καὶ διηγούμεθα εἰς αὐτοὺς ὅτι οἱ νεκροὶ ἐγείρονται τὴν νύκτα ὑπὸ σχῆμα τρομακτικόν· πάντα δὲ ταῦτα συντελοῦσι μόνον εἰς τὸ νὰ καθίσταται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἀδύνατος καὶ δειλὴ, προδιαθετομένη κατὰ τῶν καλητέρων πραγμάτων.

Τὸ ὠφελιμώτερον, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἶναι τὸ νὰ προφυλάττωμεν τὴν ὑγείαν τοῦ παιδός· νὰ προσπαθῶμεν νὰ παρασκευάζωμεν, ἵνα εἴπω οὕτως, εἰς αὐτὸν αἷμα γλυκὺ, διά τε τῆς ἐκλογῆς τῶν φαγητῶν καὶ διὰ τῆς διαίτης ἁπλῆς τινὸς ζωῆς· καὶ τοῦτο, κανονίζοντες τὰ γεύματα αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τρώγῃ πάντοτε ὡς ἔγγιστα κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας· νὰ τρώγῃ συνεχῶς καὶ ἀναλόγως τῆς χρείας του καὶ νὰ μὴ τρώγῃ ποσῶς παρὰ τὸ ὡρισμένον, διότι ἄλλως ἐπιβαρύνει τὸν στόμαχον, ἐν ᾧ ἡ πέψις δὲν ἐτελείωσε· νὰ μὴ τρώγῃ τίποτε μετὰ μεγάλης ὀρέξεως καὶ περισσότερον τοῦ δέοντος, καὶ οὐδέποτε πολυποίκιλα φαγητὰ, ἀλλ' ἁπλούστατα ὅσον ἐνδέχεται, διότι ἡ ποικιλία τῶν βρωμάτων παρατείνει τὴν ὄρεξιν, καὶ μετὰ τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς ἀληθοῦς ἀνάγκης τῆς τροφῆς. « Μέτρον ἔστω σοι παντὸς σίτου καὶ πότου ἡ πρώτη τῆς ὀρέξεως ἔμπλησις· ὄψον δὲ καὶ ἡδονὴ αὐτὴ ἡ ὄρεξις. (Στοβ. 'Επικτ.) καὶ, ὅκου ἂν τροφὴ παρὰ φύσιν πλείων εἰσέλθῃ, τοῦτο νοῦσον ποιέει ('Ιπποκρ. Ἀφορ. τμ. β'. §. ιζ'.).

Ὅ,τι εἶναι προσέτι ὠφελιμώτατον εἰς τοὺς παῖδας εἶναι νὰ στερεώσωμεν τὰ ὄργανα αὐτῶν, μὴ ἐπισπεύδοντες ποσῶς τὴν ἐκπαίδευσιν, ν' ἀπομακρύνωμεν πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἐξάψῃ τὰ πάθη· καὶ νὰ συνεθίσωμεν βαθμηδὸν τὸν παῖδα εἰς τὴν στέρησιν τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ἔδειξε μεγάλην ἔφεσιν, ὥστε νὰ μὴν ἐλπίζῃ ποτὲ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὅσων ἐπιθυμεῖ.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, καὶ δύσκολος ἢ κακὴ ἂν εἶναι ἡ φυσικὴ ῥοπὴ τῶν παίδων, δύναταί τις νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς εὐπειθεῖς, ὑπομονητικοὺς, σταθεροὺς, φαιδροὺς καὶ ἡσύχους· ἐνῷ, ἐὰν παραμελήσῃ αὐτοὺς κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἡλικίαν, καθίστανται ὁρμητικοὶ καὶ ἀνήσυχοι καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον· διότι, τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξάπτεται, αἱ ἕξεις σχηματίζονται, τὸ τρυφερὸν ἀκόμη, σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ μὴ ἔχουσα οὐδεμίαν εἰσέτι κλίσιν πρὸς οὐδὲν ἀντικείμενον, ῥέπουσιν ἀμφότερα εἰς τὸ κακόν· ἐκ τούτου γεννᾶται ἐν ἑαυτοῖς εἶδός τι δευτέρου προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ πηγὴ μυρίων ἀτοπημάτων, ὅταν φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν μεγαλητέραν.

'Εν δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἐκείνῃ, καθ' ἣν τὸ λογικὸν αὐτῶν ἀνεπτύχθη, ὅλοι οἱ πρὸς αὐτοὺς *λόγοι ἡμῶν* πρέπει νὰ τείνωσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν ἀγαπητὴν τὴν ἀλήθειαν, καὶ μισητὴν πᾶσαν ὑποκρισίαν. Οὕτω, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ μεταχειριζώμεθα οὐδεμίαν προσποίησιν ἵνα καταπραΰνωμεν ἢ πείσωμεν τοὺς παῖδας εἰς ὅ,τι θέλομεν· διότι οὕτω διδάσκομεν αὐτοὺς τὴν πανουργίαν, ἣν δὲν ἀπομανθάνωσί ποτε· πρέπει νὰ ὁδηγῶμεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὅσον ἔνεστι. « Συνηθιστέον τοὺς παῖδας τ' ἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι δουλοπρεπὲς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον. (Πλουτ. περὶ παίδ. ἀγωγ. »). καὶ, ψεύδεσθαι ἀνελεύθερον· ἀλήθεια γενναῖον. » (Στοβ. 'Απολλ.)

'Αλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ἐγγύτερον τὴν κατάστασιν τῶν παίδων, ὅπως ἴδωμεν, λεπτομερέστερα ὅ,τι ἁρμόζει εἰς αὐτούς· ἡ οὐσία τοῦ ἐγκεφάλου των εἶναι ἁπαλὴ καὶ παγιοῦται καθ' ἑκάστην· τὸ δὲ πνεῦμα αὐτῶν δὲν γνωρίζει τίποτε, τὰ πάντα εἶναι δι' αὐτὸ νέα· ἡ ἁπαλότης δ' αὕτη τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι αἰτία τοῦ νὰ γίνωνται αἱ ἐντυπώσεις εὐκόλως, καὶ ἐκ τούτου οἱ παῖδες ἐκπλήττονται εἰς τὸ κενοφανὲς, θαυμάζουσιν εὐκόλως καὶ εἶναι λίαν περίεργοι. Εἶναι ἀληθὲς ἐπίσης ὅτι τὸ ὑγρὸν τοῦτο καὶ ἡ ἁπαλότης τοῦ ἐγκεφάλου ἡνωμένη μετὰ μεγίστης θερμότητος, δίδει κίνησιν εὔκολον καὶ συνεχῆ, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ ἐνεργητικότης τῶν παίδων, μὴ ἀφίνουσα αὐτοὺς νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν εἰς οὐδὲν ἀντικείμενον, ὡς καὶ τὸ σῶμά των εἰς οὐδένα τόπον.

'Αφ' ἑτέρου, μὴ δυνάμενοι ἀκόμη οἱ παῖδες νὰ σκέπτωνται, οὔτε νὰ πράττωσί τι οἴκοθεν, παρατηροῦσι καὶ λαλοῦσιν ὀλίγον, ἐκτὸς ἂν συνηθίσωσι παρ' ἄλλου τινὸς νὰ ὁμιλῶσι πολὺ, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν πάντοτε. « Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων. » ('Ισοκρ. πρὸς Δημόν.)

Συνεχῶς ἡ ἡδονὴ, ἣν ἀπολαμβάνει τις ὁμιλῶν μετὰ ὡραίων παίδων, διαφθείρει αὐτούς· συνεθίζομεν αὐτοὺς νὰ λέγωσι τυχαίως ὅ,τι ἂν ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν των, καὶ νὰ ὁμιλῶσι περὶ πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχουσιν ἀκόμη ἀκριβῆ γνῶσιν. Μένει δ' εἰς αὐτοὺς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς ἡ ἕξις τοῦ νὰ κρίνωσι ταχέως καὶ νὰ λέγωσι περὶ ὅσων δὲν ἔχουσιν ἰδέας σαφεῖς καὶ διακεκριμένας, ὅπερ καὶ ἀποτελεῖ κάκιστόν τινα χαρακτῆρα τοῦ πνεύματος. « Παντελῶς ἀπαιδεύτου ἐστὶ τὸ μὴ δύνασθαι σιωπᾶν, ἀλλ' ἐκλαλῶν τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα. (Στοβ. Σιμωνίδ.)

'Η αὐτὴ ἡδονὴ ἐπιφέρει προσέτι ἀποτέλεσμά τι ὀλέθριον, ὅτι δηλ. οἱ παῖδες νομίζουσιν ὅτι πάντες βλέπουσιν αὐτοὺς μετ' εὐνοίας, ὅτι παρατηροῦσι πᾶν ὅ,τι πράττουσι, καὶ ὅτι ἀκροάζονται αὐτοὺς μετ' εὐχαριστήσεως· ἐκ τούτου ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ὁ κόσμος ἐνασχολεῖται πάντοτε περὶ αὐτῶν.

'Εν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ καθ' ἣν οἱ παῖδες ἀπολαμβάνουσι πάντοτε ἀνευφημίας, χωρὶς ν' ἀπαντῶσιν οὐδέποτε ἀντιλογίαν, συλλαμβάνουσιν ἐλπίδας χιμαιρικὰς, προετοιμαζούσας ἀτελευτήτους ἀπάτας ἐφ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον. Εἶδον παῖδας, νομίζοντας ὅτι προέκειτο λόγος περὶ αὐτῶν ὁσάκις ὡμίλουν τινὲς μυστικά· διότι παρετήρησαν ὅτι τοῦτο ἔγεινε πολλάκις· φανταζόμενοι οὕτως ὅτι ἐν ἑαυτοῖς τὰ πάντα εἰσὶν ἔκτακτα καὶ ἀξιοθαύμαστα· ἡμεῖς ὅμως πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τῶν παίδων ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν. Δεικνύετε αὐτοῖς μάλιστα ὅτι ἐξ ἀγάπης καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπιβλέπετε τὴν διαγωγὴν αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἐκ θαυμασμοῦ διὰ τὸ πνεῦμά των. Εὐχαριστήθητε νὰ μορφώνητε αὐτοὺς βαθμηδὸν κατὰ τὰς παρουσιαζομένας φυσικὰς περιστάσεις· καὶ ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν τὸ πνεῦμα αὐτῶν εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ προοδευτικὸν, πρέπει νὰ φοβῆσθε, διότι ὁ κίνδυνος τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς οἰήσεως εἶναι πάντοτε μείζων τοῦ καρποῦ τῆς προώρου ταύτης ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως, ὅςτις ἀποτελεῖ τόσον κρότον.

ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΔΟΣ ΚΑΙ ΛΟΡΔΟΣ ΓΥΛΦΟΡΔΟΣ.

—o—

'Εσχάτως ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ἡ ἐν ἔτεσιν 1822 καὶ 1823 ἡμιεπίσημος ἀλληλογραφία μεταξὺ τοῦ ὑπακόμητος Μαρκέλλου, τότε χρηματίσαντος ἐπιτετραμμένου τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίνῳ, καὶ τοῦ Σατωβριάνδου, ὄντος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπιστολῶν τούτων εὕρομεν δύο περὶ τοῦ Λόρδου Γυλφόρδου πραγματευομένας, τὰς ὁποίας εὐχαρίστως μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας τῆς Πανδώρας, πεπεισμένοι, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Λόρδον Γυλφόρδον εἶναι ἄξιον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ τῆς 'Ελλάδος, διότι ὀλίγοι βεβαίως εἶναι οἱ ἄνθρωποι εἰς οὓς τὸ 'Ελληνικὸν ἔθνος ὀφείλει τοσοῦτον γενναίας, ἀφιλοκερδεῖς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας.

Μάρκελλος πρὸς Σατωβριάνδον.

Λονδῖνον 21 'Ιουνίου 1823.

Κατ' αὐτὰς προςελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν μου γερουστὴς Ἄγγλος, μ' ἐχαιρέτισεν εἰς τὴν νέαν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν. 'Αφοῦ ὡμιλήσαμεν ἱκανὴν ὥραν εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἀνέμιξεν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν· καὶ ἐπειδὴ, ὅσῳ φιλολογικὴ καὶ ἂν ἦναι ἡ ὁμιλία, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παρεισφρήσῃ εἰς αὐτὴν καὶ ὀλίγη τις πολιτικὴ, « Γνωρίζετε, μὲ εἶπε, τὴν ὑπὸ τοῦ 'Ομήρου ζωγραφηθεῖσαν εἰκόνα τοῦ Κάννιγγος; (ὁ μέγας Κάννιγγ ἦτο τότε πρωθυπουργὸς τῆς 'Αγγλίας καὶ δὲν εἶχε πολιτευθῆ πολλὰ ἐπιτηδείως εἰς τὰ 'Ισπανικὰ πράγματα). 'Ιδοὺ αὐτὴ, ἂν καὶ ὁ ἡμέτερος 'Οδυσσεὺς ἐλησμόνησεν ἀπό τινος καιροῦ τὴν σύνεσίν του. » Καὶ ὁ Ἄγγλος γερουσιαστὴς, ὅςτις γνωρίζει τὴν 'Ελληνικὴν ὡς ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ τὴν προφέρει μὲ τὸν ἀκατάληπτον ἐκεῖνον τρόπον ὃν ἀκολουθοῦσιν οἱ τῆς 'Οξονίας μαθηταὶ, ἤρχισε νὰ μ' ἀπαγγέλλῃ τοὺς ἀκολούθους τῆς 'Ιλιάδος στίχους.

'Αλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν 'Οδυσσεὺς,
στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας,
σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν ἀΐδρεϊ φωτὶ ἐοικώς·
φαίης κε ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὔτως.
'Αλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει
καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
οὐκ ἂν ἔπειτ' 'Οδυσῆΐ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος·
οὐ τότε γ' ὧδ' 'Οδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες.

'Εγὼ δ' ἔγραψα πᾶσαν τὴν εἰςαγωγὴν ταύτην, ἵνα εἰςαγάγω παρ' ὑμῖν τὸν Λόρδον Γυλφόρδον, εἰς ὃν ἔδωκα ἐπὶ τούτῳ συστατικὴν ἐπιστολήν. Εἶναι δὲ ὁ ἀνὴρ πεφωτισμένος, ἐλεήμων εἰς ἄκρον, *καλὸς κἀγαθὸς* (αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἑλληνιστὶ γεγραμμέναι ἐν τῇ ἐπιστολῇ). Καὶ προστάτης μὲν ὢν τῶν 'Ελλήνων, εὐεργέτης δὲ τῶν 'Ιονίων νήσων, φέρει ἔν τε τοῖς παρασήμοις καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸ Γαλλικὸν τοῦτο σύνθημα: La vertue est la seule noblesse (ὅ ἐστιν· ἀρετὴ ἡ μόνη εὐγένεια.) 'Αναχωρῶν μεθαύριον εἰς Κέρκυραν, διὰ Παρισίων, ἐπιθυμεῖ, μὲ εἶπε, νὰ ἴδῃ, αὐτοῖς ὄμμασι, πρὶν καταλίπῃ τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν συγγραφέα τῆς ἐν 'Ανατολῇ περιηγήσεως (τὸν Σατωβριάνδον), τὸν ὁποῖον οὐδ' ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὰ ποιήματα τοῦ Λόρδου Βύρωνος ἠδυνήθη νὰ λησμονήσῃ. Κατ' εὐτυχίαν τῶν 'Ελλήνων, ὁ εὐγενὴς λόρδος δὲν φαίνεται νὰ σπεύδῃ πολὺ πρὸς τὸν θάνατον· διότι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀστειότερον, μ' ἔπεμψε πρὸ μικροῦ πρόςκλησιν νὰ συγγευματίσω μετ' αὐτοῦ, ἐν τῇ κατὰ τὸ Λονδῖνον οἰκίᾳ του, ἀφοῦ ἐπανέλθῃ ἐκ Κερκύρας μετὰ μῆνας πέντε, τῇ Ιη. τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου, ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὥρᾳ τρίτῃ μετὰ μεσημβρίαν· προςθεὶς εἰς τὴν πρόςκλησίν του καὶ τὴν ἑξῆς σημείωσιν, ὅτι « οὐδένα τῶν κεκλημένων θέλει περιμείνει πλέον τῆς τετάρτης παρὰ τέταρτον. » Τοιαύτην δέ τινα σημείωσιν προςθέτουσιν ἤδη εἰς ὅλας τὰς προςκλήσεις, πρὸς χάριν τοῦ δουκὸς Οὐελλιγκτῶνος, ὅςτις δὲν ἀγαπᾷ τὴν περὶ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἀκρίβειαν.

ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ.

Σατωβριάνδος πρὸς Μάρκελλον.

Παρίσιοι, 24 Ἰουνίου 1823.

Καλῶς νὰ ὁρίσῃ ὁ Λόρδος Γυλφόρδος, μὲ ὅλα του τὰ Ἑλληνικά. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἔχω ἤδη πολλὰ τοιαῦτα οὔτε ἐν τῷ νῷ, οὔτε ἐν τῇ ἀποσκευῇ μου. Μ' εὑρίσκεται κάπου εἰς Ὅμηρος καταμελανωμένος ἀπὸ σημειώσεις καὶ δοκίμια μεταφράσεων· ἀλλὰ δὲν τὸν ἄνοιξα ἀφ' ἧς ἐποχῆς (πρὸ 9 ἐτῶν) ἐξέδωκα τὸ περὶ τῆς κατὰ *Σύνταγμα μοναρχίας* συγγραμμάτιόν μου, ἐν ᾧ ἐπεχείρησα νὰ σχολιάσω κατ' ἐμὴν τινα τρόπον τὸ περίφημον ἀξίωμα· *οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη*. Τὸ ἐπιχείρημά μου τότε δὲν με ὠφέλησε πολύ, διότι εἰς ἀπάντησιν μὲ ἔπαυσαν τῆς ὑπηρεσίας. Ἰδοὺ τί κέρδος μὲ ἔφερε τὸ cis koiranos esto (εἰς κοίρανος ἔστω), τὸ ὁποῖον, καθὼς βλέπεις, οὔτε νὰ γράψω κἂν ἠξεύρω ἤδη Ἑλληνιστί.

ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΔΟΣ.

ΠΕΡΙ ΑΓΝΟΤΗΤΟΣ.

Ἀνδρέας ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, ὑποχρεωθεὶς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐπί τινα χρόνον τῆς ἐπικρατείας του, ἀφῆκε τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὸν τοῦ βασιλείου πλατύνον, ὀνομαζόμενον Βανεβάνον, τοῦ ζήλου καὶ τῆς πίστεως τοῦ ὁποίου πρὸ πολλοῦ εἶχε λάβει δείγματα. Ἀνεχωρῶν δὲ συνέστησεν αὐτῷ νὰ διατελῇ εν εἰρήνῃ μετὰ τῶν ὁμόρων ἡγεμόνων, πρὸ πάντων δὲ νὰ κυβερνᾷ πάντας τοὺς ὑπηκόους του δι' αὐστηρᾶς δικαιοσύνης, χωρὶς ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὴν γέννησιν ἢ τὸ ἀξίωμα οὐδενός.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς οὗτος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ, οὐδὲν ἐλησμόνησε διὰ νὰ δικαιώσῃ ἐπαξίως τὴν ἐμπιστοσύνην, δι' ἧς ἐτιμήθη· ἐν ᾧ δὲ ἐνησχολεῖτο ἐπιμελῶς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπικρατείας, ἡ σύζυγός του, ἥτις ἦτο σπανίας ὡραιότητος, προσεπάθει, φοιτῶσα παρὰ τῇ βασιλίσσῃ, νὰ πρόσθῃ τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν τῇ ἐπροξένει ἡ τοῦ τοῦ βασιλέως καὶ συζύγου της ἀπουσία. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ, ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ κόμης Μοραβίας, ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης, ἥτις ἠγάπα αὐτὸν περιπαθῶς. Διὸ κατ' ἀρχὰς ἐγένοντο πανηγύρεις καὶ διασκεδάσεις, κατόπιν ὅμως τὸ κινδυνώδες δηλητήριον τοῦ ἔρωτος εἰσεχώρησεν εἰς τὰς ἀθώας αὐτὰς τελετάς. Ὁ κόμης Μοραβίας ἠράσθη καθ' ὑπερβολὴν τῆς συζύγου τοῦ ἀντιβασιλέως, τολμήσας καὶ νὰ τῇ ἀνακοινώσῃ τὸ πάθος του. Ἡ κυρία ὅμως αὕτη, ἐναρετωτέρα ἢ ὡραία, ἀντὶ ἀποκρίσεως ἐσκυθρώπασε καὶ ἐγένετο κατωφής. Ἡ ἀντίστασις αὕτη ἔφερε τὸ σύνηθες ἀποτέλεσμα, καταστήσασα σφοδροτέρας τὰς ἐγκληματικὰς ἐπιθυμίας τοῦ κόμητος. Τὸ πάθος αὐτοῦ, αὐξανόμενον καθ' ἑκάστην, ἔρριψεν αὐτὸν εἰς μεγίστην μελαγχολίαν· οὐδεὶς δὲ πλέον ἐγένετο λόγος περὶ παιγνιδίων, θεάτρων καὶ ὅλων τῶν τοιούτων ματαίων διασκεδάσεων, δι' ὧν οἱ μεγιστᾶνες τέρπουσι τὴν ἀργίαν αὐτῶν. Ὁ κόμης ἐπεθύμει νὰ εἶναι μόνος. Ἡ βασίλισσα ὅμως, διὰ φιλαρεσκείας φυσικωτάτης εἰς τὰς γυναῖκας πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ ἐξάξῃ τὸν ἀδελφόν της ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς καταστάσεώς του, ἐκράτει παρ' ἑαυτῇ ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι τὴν σύζυγον τοῦ ἀντιβασιλέως, ἡ προσεκάλει αὐτὴν ἅμ' ἀπομακρυνομένη τῶν ἀνακτόρων. Ἡ κυρία αὕτη ἐνώησεν εὐκόλως τὰς ἀτίμους αἰτίας τῶν περιποιήσεων τούτων τῆς βασιλίσσης, καὶ διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν συνέντευξιν τοῦ κόμητος προσεποιήθη ἐπί τινα χρόνον ὅτι ἀσθενεῖ. Ἀλλ' ἡ γέννησις καὶ ἡ κοινωνικὴ θέσις τοῦ συζύγου της δὲν τῇ ἐπέτρεπον νὰ παρατείνῃ τὰς ἀπουσίας της ὑπὸ τοιαύτας προφάσεις· διὸ ἐπανῆλθεν εἰς τ' ἀνάκτορα. Ὁ κόμης, φοβούμενος μήπως σκληρύνῃ αὐτήν, ὑπέκρυψε τὰ αἰσθήματά του, καὶ τρόποι ἀξιοσέβαστοι διεδέχθησαν τὴν παραφορὰν τοῦ πάθους του.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἀντιβασιλέως, ἐνθαρρυνθεῖσα ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτήν, ἐξηκολούθει νὰ παρουσιάζηται εἰς τὴν αὐλήν, ὅτε ἡ βασίλισσα, ἐπὶ τῇ προφάσει ἰδιαιτέρας συνεντεύξεως, ὡδήγησεν αὐτὴν εἴς τι μεμονωμένον μέρος τῶν ἀνακτόρων, ἐν ᾧ τὴν ἐνέκλεισεν, ἐγκαταλείψασα αὐτὴν εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἀδελφοῦ της, ὅστις, ἐκ συνεννοήσεως μετ' αὐτῆς, ἦτον ἐκεῖ κεκρυμμένος.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἀντιβασιλέως ἐξῆλθε τῶν ἀνακτόρων φέρουσα βαθὺ ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἄλγος ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἐκρύβη ἐν τῇ οἰκίᾳ της καὶ ἔκλαιε σιωπῶσα τὸ κακούργημα τοῦ κόμητος καὶ τὸ ἴδιόν της δυστύχημα.

« Μὴ μὲ πλησιάζῃς, εἶπε μίαν τῶν ἡμερῶν πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, χύνουσα κρουνὸν δακρύων, ἀπομακρύνθητι ἀπὸ γυναικός, ἥτις εἶναι ἀναξία πλέον τῆς ἁγνῆς ἀγάπης τοῦ συζύγου αὐτῆς. Λύθαδής τις ἐπεβουλεύθη τὴν τιμήν σου, καὶ ἡ βασίλισσα ἡ ἀδελφή αὐτοῦ δὲν ἠσχύνθη νὰ συτελέσῃ εἰς τὴν ἐπιβουλήν. Ἤθελον ἤδη τιμωρήσει αὐτὴ ἑαυτήν, ἐὰν ἡ θρησκεία δὲν μοὶ ἀπηγόρευε τὸ νὰ αὐτοχειρισθῶ· ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ νόμου ἀπαγόρευσις δὲν ἀφορᾷ σύζυγον ἀτιμασθέντα. Ἐγὼ ἔνοχος, ὡς ἀτιμασθεῖσα, καὶ ἐξαιτοῦμαι παρὰ σοῦ τὸν θάνατόν μου ὡς χάριν, διότι δὲν δύναμαι νὰ ζήσω κατησχυμένη. » Ὁ ἀντιβασιλεύς, εἰ καὶ καθ' ὑπερβολὴν περίλυπος, ἔλεγε εἰς αὐτήν, ὅτι ἀκούσιον σφάλμα ἦτο μᾶλλον δυστύχημα ἢ ἔγκλημα, καὶ ὅτι ἡ βία βεβαίως δὲν ἦλθε ἐκ τῆς καθαρότητα τῆς καρδίας της· παρεκάλει δ' αὐτὴν νὰ παρηγορηθῇ, ἢ τοὐλάχιστον νὰ καλύψῃ ἐπιμελῶς τὴν αἰτίαν τῆς λύπης της. « Κοινὸν συμφέρον, προσέθηκεν, ὑποχρεοῖ ἀμφοτέρους νὰ ὑποκρύψωμεν τοιαύτην σκληρὰν ὕβριν, ἕως οὗ τύχωμεν εὐκαιρίας νὰ ἐκδικηθῶμεν ἀναλόγως πρὸς τὸ μέγεθος τῆς προσβολῆς. » Σκοπὸν δ' εἶχε κατὰ πρῶτον νὰ ἐκδικηθῇ τὸν κόμητα· ἀλλὰ μαθὼν ὅτι ἀνεχώρησε κρυφίως εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς φυγῆς τοῦ θύματός του, ἔστρεψεν ὅλην του τὴν ἀγανάκτησιν κατ' αὐτῆς τῆς βασιλίσσης. Ἀπῆλθεν ἐπομένως εἰς τ' ἀνάκτορα καὶ ὑπεχρέωσε τὴν βασίλισσαν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ νὰ τῇ ἀνακοινώσῃ ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔλεγεν, ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως. Τότε, ἀφ' οὗ τὴν ἔψεξε διὰ τὴν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν τοῦ κόμητος, καὶ διὰ τὴν κατὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ προδοσίαν της, ἐνέπηξεν εἰς τὸ στῆθος αὐτῆς τὸ ξίφος του, καὶ ἐξελθὼν τοῦ δωματίου ἐκήρυξε τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν ἐκδίκησίν του. Οὐδεὶς δ' ἐτόλμησε νὰ τὸν κρατήσῃ, εἴτε ἀπὸ σέβας εἴτε ἀπὸ ἔκπληξιν· ἔπαυσεν ἀκωλύτως καὶ συνοδευθεὶς ὑπό τινων μεγιστάνων, οἵτινες ὑπῆρξαν μάρτυρες αὐτῆς τῆς ὀλεθρίας καταστροφῆς, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἦτο ὁ βασιλεὺς Οὐγγαρίας. Ἀφιχθεὶς δὲ ἐκεῖ μετέβη εἰς τ' ἀνάκτορα, εἰς ἃ ὁ βασιλεὺς κατῴκει, καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ μὲ θάρρος ἀπαραδειγμάτιστον· « Βασιλεῦ, εἶπε πρὸς αὐτόν, δίδοντες τὰς τελευταίας διαταγάς σας κατὰ τὴν ἀπ' Οὐγγαρίας ἀναχώρησίν σας, μοὶ συνεστήσατε πρὸ πάντων ν' ἀπονέμω αὐστηρὰν δικαιοσύνην εἰς τοὺς ὑπηκόους σας, χωρὶς ν' ἀποβλέπω εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν ἢ τὸ ἀξίωμα οὐδενός. Ἀπέδωκα δὲ δικαιοσύνην αὐτὴν εἰς ἐμαυτόν, φονεύσας τὴν βασίλισσαν τὴν σύζυγόν σας, ἐπιβουλευθεῖσαν τὴν τιμὴν τῆς ἐμῆς, καὶ ἀντὶ νὰ ζητήσω τὴν σωτηρίαν μου φεύγων, σᾶς φέρω τὴν κεφαλήν μου. Διαθέσατε κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς ἡμέρας μου· ἀλλὰ σκεφθῆτε, ὅτι ἐκ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου μου κρέμαται ἡ κρίσις τῶν λαῶν περὶ τῆς εὐθυδικίας σας, καὶ ἐὰν εἶμι ἔνοχος ἢ ἄθῶος. » Ὁ βασιλεὺς ἐκπληκτικὸς ἤκουσε τὴν ὁμιλίαν καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ· ὅτε δὲ ὁ ἀντιβασιλεὺς ἔπαυσεν ὁμιλῶν. « Ἐὰν τὰ πράγματα συνέβησαν ὡς τὰ ἀναφέρεις, εἶπε, ἐπίστρεψε εἰς Οὐγγαρίαν, ἐξακολούθει νὰ κυβερνᾷς μὲ δικαιοσύνην τοὺς ὑπηκόους μου, καὶ μὲ τοιαύτην ἀκρίβειαν καὶ αὐστηρότητα, ὅσην ἀπέδωκας εἰς σεαυτόν. Θέλω διαμείνει μικρὸν ἔτι εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου θέλω ἐξετάσει ἐπιτοπίως, ἐὰν ἡ πρᾶξις εἶναι ἀξία ἐπαίνου ἢ τιμωρίας. »

Κ. Σ. Κ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΡΟΔΩ

ΟΦΕΩΣ.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὑπῆρξεν ἐν Ῥόδῳ ὑπερμεγέθης ὄφις, προξενῶν πολλὰς βλάβας, καὶ καταδιώκων μάλιστα καὶ κατοίκους. Ἡ φωλεὰ τοῦ φοβεροῦ τούτου θηρίου ὑπῆρχεν ἐν τινι ἄντρῳ, κειμένῳ εἰς τὸ χεῖλος ἕλους κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, δύο μίλλια τῆς πόλεως ἀπέχοντος! Ἐξήρχετο δὲ αὐτοῦ συχνάκις πρὸς εὕρεσιν βορᾶς, καὶ κατεδίδρωσκε πρόβατα, ἀγελάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἵππους, ὅταν ἐπλησίαζον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χεῖλος τοῦ ἕλους. Οἱ κάτοικοι δὲ ἐδεινολόγουν, διότι κατέφαγε καὶ τινας νέους ποιμένας, φυλάττοντας τὰ ποίμνια αὐτῶν.

Πολλοὶ τῶν γενναιοτέρων ἱππότῶν, κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἄλλων ἐξῆλθον διακριδὸν τῆς πόλεως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀποκτείνωσι τὸ θηρίον, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέστρεψεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τῶν πυροβόλων χρῆσις δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐφευρεθῆ, τὸ λεπιδωτὸν δέρμα τοῦ θηρίου τούτου ἀντεῖχεν εἰς τὰ κατ' αὐτοῦ ῥιπτόμενα βέλη καὶ ἀκόντια. Ἕνεκα τούτου ὁ Mélion de Villeneuve, Ἄρχων τοῦ τάγματος, (Grand Maître de l' Ordre), ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς ἱππότας πᾶσαν περαιτέρω, πρὸς φόνον τοῦ θηρίου, ἀπόπειραν, ἥτις ἐφαίνετο ἀνωτέρα τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Πάντες ὑπήκουσαν, ἐκτὸς τοῦ ἱππότου δὲ Γοζόν, ἐπινοήσαντος ἐν ἀποκρύφῳ σχέδιον, ἵνα ἀποκτείνῃ τὸ σαρκοβόρον τοῦτο θηρίον, καὶ ἀποφασίσαντος ἢ ν' ἀπολεσθῇ, ἢ ν' ἀπαλλάξῃ ἐκ τούτου τὴν πόλιν τῆς Ῥόδου. Πρὸς ἐκτέλεσιν λοιπὸν τοῦ σχεδίου του ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἀπεσύρθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Γοζόν, σωζόμενον μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Languedoc. Παρατηρήσας ὅτι ὁ ὄφις, τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ προσβάλῃ, δὲν εἶχε λεπίδας ὑπὸ τὴν κοιλίαν, ἐσχημάτισε τὸ σχέδιον τοῦ ἐγχειρήματός του. Κατεσκεύασεν ἐκ ξύλου ἢ ἐκ καστοχάστου (μουκαβᾶ) τὸ ὑπερμέγεθες τοῦτο θηρίον, προσπαθήσας πρὸ πάντων νὰ μιμηθῇ τὰ χρώματα αὐτοῦ. Ἔπεισεν ἐπομένως δύο νέους μολοσσοὺς κύνας (ἰνδικοὺς) νὰ τρέχωσιν ἀκούοντες τὴν φωνήν του καὶ νὰ ὁρμῶσιν ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ τρομεροῦ τούτου ζώου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐξ ἑτέρου ἔφιππος καὶ ὡπλισμένος προσεποιεῖτο ὅτι πληγόνει αὐτὸ εἰς διάφορα μέρη. Ὁ ἱππότης ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐξάσκησιν αὐτήν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἰδὼν τοὺς κύνας του ἐξησκημένους εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μάχης, ἐπέστρεψεν εἰς Ῥόδον. Μόλις δ' ἔφθασεν ἐκεῖ, μετέφερε κρυφίως τὰ ὅπλα του παρά τινι ἐκκλησίᾳ, κειμένῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅπου ἀπῆλθε συνοδευμένος ὑπὸ δύω ὑπηρετῶν, τοὺς ὁποίους ἔφερεν ἐκ Γαλλίας. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσευχηθεὶς, ὡπλίσθη, ἵππευσε καὶ διέταξε τοὺς ὑπηρέτας του νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Γαλλίαν, ἐὰν ἤθελεν ἀπολεσθῇ, ἐὰν δὲ ἔβλεπον, ὅτι ἐφόνευσε τὸ θηρίον, ἢ ἐπληγωθῇ, νὰ πλησιάσωσιν αὐτόν. Κατέβη ἐπομένως τὸ ὄρος μετὰ τῶν δύω κυνῶν, ἐβάδισε πρὸς τὴν λίμνην καὶ πρὸς τὴν φωλεὰν τοῦ ὄφεως. Θορυβοῦντος δὲ τοῦ ἀτρομήτου τούτου ἱππότου, τὸ τρομερὸν ζῶον ἔδραμε μὲ οὐρὰν ὑψωμένην καὶ μὲ σπινθηροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ καταφάγῃ αὐτόν. Ὁ Γοζὸν ὅμως ἔῤῥιψε κατ' αὐτοῦ λόγχην, τὴν ὁποίαν τὸ πάχος καὶ ἡ σκληρότης τῶν λεπίδων κατέστησεν ἀνωφελῆ. Προσκευάζετο ἐπομένως νὰ διπλασιάσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ προσβολὰς, ἀλλ' ὁ ἵππος του τεταραγμένος ὑπὸ τῶν συριγμῶν καὶ τῆς ὁσμῆς τοῦ ὄφεως

δὲν προχωρεῖ, ὑποστρέφει καὶ πίπτει κατὰ γῆς. Ἤθελε δ' εἴσθαι ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας τοῦ κυρίου του. ἐὰν οὗτος, χωρὶς νὰ ἐκπλαγῇ, δὲν ἐπέζευε. Ἀνασπάσας παρευθὺς τὸ ξίφος του καὶ ὑπὸ τῶν δύω του πιστῶν του κυνῶν συνοδευόμενος, ῥίπτεται κατὰ τοῦ τρομεροῦ θηρίου καὶ πληγόνει αὐτὸ εἰς διάφορα μέρη. Τὸ φοβερὸν ζῶον μὲ ἓν κίνημα τῆς οὐρᾶς του ῥίπτει αὐτὸν χαμαὶ καὶ παρ' ὀλίγον ἤθελε γείνει βορὰ αὐτοῦ, ἐὰν οἱ δύο κύνες δὲν προσεκολλῶντο εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ζώου καὶ δὲν κατεσπάρασσον αὐτὸν δι' ὠμῶν δηγμάτων. Ὁ ἱππότης, βοηθούμενος οὕτω, ἐγείρεται καὶ ἐνούμενος μὲ τοὺς κύνας του, ἐμπήγει τὸ ξίφος αὐτοῦ μέχρι τῆς λαβῆς εἰς μέρος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε λεπίδας, ὅθεν ἔτρεξε ποταμηδὸν αἷμα. Τὸ τέρας, πληγωθὲν θανατηφόρως, πίπτει ἐπὶ τοῦ ἱππότου τὸν ὁποῖον προσβάλλει καὶ δεύτερον, καὶ ἤθελε πνίξει αὐτὸν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὑπερμεγέθους σώματός του, ἐὰν οἱ δύο ὑπηρέται αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν θεαταὶ τῆς μάχης, δὲν ἔσπευδον πρὸς βοήθειαν τοῦ κυρίου αὐτῶν, ὃν ἐν λειποθυμίᾳ εὑρόντες ἐνόμισαν νεκρὸν· ἀφ' οὗ ὅμως ἀπέῤῥιψαν ἄνωθεν αὐτοῦ τὸν ὄφιν μετὰ πολλῆς δυσκολίας, καὶ ἐκβαλόντες τὸ κάλυμμά του ἔχυσαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ὕδωρ, ἤνοιξε τέλος πάντων τοὺς ὀφθαλμούς. Τὸ πρῶτον καὶ εὐαρεστότερον θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάσθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ὑπῆρξεν ὁ ἐχθρός του κείμενος νεκρός.

Εἰς τὴν πόλιν, μαθόντες ὅσον οἷόν τε ταχέως τὴν νίκην καὶ τὸν φόνον τοῦ θηρίου, πλῆθος κατοίκων ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησίν του, οἱ δὲ ἱππόται ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ ἄρχοντός των. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν εὐφημιῶν τούτων, ὁ νικητὴς ἐξεπλάγη, ὅτε ὁ Ἄρχων τοῦ τάγματος, ῥίπτων κατ' αὐτοῦ βλέμματα ὀργίλα, ἠρώτησεν, ἐὰν ἠγνόει τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἀπαγόρευσιν τῆς κατὰ τοῦ κινδυνώδους τούτου θηρίου καταδιώξεως, καὶ ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι ἀτιμωρητὶ ἠδύνατο νὰ παραβιάσῃ αὐτήν. Παρευθὺς ὁ αὐστηρὸς οὗτος τῆς πειθαρχίας ἐπιτηρητής, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἐφυλάκισεν αὐτόν. Κατόπιν, συμβουλίου συγκροτηθέντος, κατεδίβασαν αὐτὸν τοῦ βαθμοῦ του, καὶ ὁ δυστυχὴς ἱππότης εἶδεν ἑαυτὸν αἰσχρῶς ἀπογυμνωμένον τῆς θέσεώς του· ἀλλ' ὁ Ἄρχων, ἀφ' οὗ ἐτιμώρησεν αὐτόν, τῷ ἀπέδωκε τὸν βαθμόν του, καὶ οὗτος μετὰ ταῦτα ἔγινεν ἀρχηγός.

Κ. Σ. Κ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

— *Ἀρχαὶ τῆς ἐφημεριδογραφίας εἰς τὰς ὁμοσπόνδους πολιτείας τῆς ἀρκτῴας Ἀμερικῆς.* — Ἡ πρώτη Ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἔφερε τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν Boston News - Letter (ἐπιστολαὶ τῶν νέων Βοστώνης) καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς φύλλον ἐδημοσιεύθη τῇ 24 Ἀπριλίου 1704, ἡμέρᾳ πέμπτῃ. Ἐπὶ δεκαὲξ δὲ ἔτη ὑπῆρξεν αὕτη ἡ μόνη Ἀμερικανικὴ ἐφημερίς, μεχρισοῦ τῇ 19 Δεκεμβρίου 1719 ἐδημοσιεύθη εἰς Φιλαδέλφειαν ὁ American Weekly Mercury. Μετὰ ἓν ἔτος σχεδὸν ἐξεδόθη ἡ τρίτη ἐφημερίς, *Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Βοστῶνος.* Μετὰ δ' ἑπτὰ μῆνας, 17 Ἰουλίου 1721, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τοῦ *Ταχυδρόμου τῆς Ἀγγλίας,* ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Φραγκλίνου. Τῷ 1740 ὑπῆρχον ἤδη 14 ἐφημερίδες ἐν Ἀμερικῇ· πέντε εἰς μόνην τὴν πόλιν τοῦ Βοστῶνος· δύω εἰς Νεοβόρκον· εἰς Πενσυλβανίαν, τέσσαρες, ἐξ ὧν μία Γερμανικὴ· εἰς τὴν μεσημβρινὴν Καρολίδα, εἰς Ῥόδο-Ισλανδίαν καὶ εἰς Οὐϊργινίαν, ἀνὰ μία. Τελευταῖον, ἐν Ἀννεπόλει τῆς Μαρυλανδίας ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τοῦ 1727 μέχρι τοῦ 1736 *Ἡ ἐφημερὶς τῆς Μαρυλανδίας,* ἥτις, μετὰ ἐννεαετῆ διακοπὴν ἀνεφάνη πάλιν, τῷ 1745 καὶ ἔκτοτε δὲν ἔπαυσε μέχρι σήμερον ἐκδιδομένη, ὥστε εἶναι ἤδη ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν Ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων.

Ἀλλ' ὁ πολλαπλασιασμὸς οὗτος τῶν ἐφημερίδων, ὅστις, ὡς πρὸς τὴν τότε ἐποχὴν καὶ τὸν τότε πληθυσμὸν τῆς Ἀμερικῆς, ἦτο μέγιστος, δὲν συνωδεύετο, ὡς φαίνεται, ἀπὸ ἀνάλογα κέρδη· διότι, ἐν κεφαλίδι τοῦ φύλλου τῆς 25 Φεβρουαρίου 1751 μιᾶς τῶν ἐφημερίδων Νεοβόρκου ὁ ἐκδότης αὐτῆς κατεχώρισε τὴν ἑξῆς ἀξιοσημείωτον εἰδοποίησιν·

« Οἱ ἔξω τῆς πόλεως ΚΚ. συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται ἐπιμόνως νὰ στείλωσι τὰ ὀφειλόμενα ὑπ' αὐτῶν χρήματα· ἂν δὲν ἐξοφλήσωσι ταχέως τὸ χρέος των, θέλω διακόψει τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου καὶ προνοήσει ἄλλως πως περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων μου. Τινὲς ἐκ τῶν ἀδιαφόρων τούτων κυρίων καθυστεροῦσιν ἤδη *ἑπτὰ* ἔτων συνδρομήν. Ἀφ' οὗ τοὺς ὑπηρέτησα τόσα ἔτη, νομίζω ὅτι εἶναι πλέον καιρὸς νὰ μὲ ἀποδώσωσι τελευταῖον τὰς προκαταβολάς μου, διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι, καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ πιστεύσωσιν, ὅτι ὅλα τὰ ἐνδύματά μου ἐσχίσθησαν. »

Σημείωσις. Κύριοι, ἂν δὲν ἔχετε πρόχειρα μετρητά, πάλιν μὴ λησμονῆτε, παρακαλῶ, τὸν ἐφημεριδογράφον σας. Ὅταν ἀναγνώσετε τὴν εἰδοποίησιν ταύτην καὶ σκεφθῆτε ὀλίγον, δὲν εἰμπορεῖτε παρὰ νὰ εἰπῆτε· « Ἔλα, γυναῖκα (ἀποτείνομαι ἰδίως πρὸς τοὺς ἐγγάμους, ἀλλὰ παρακαλοῦνται καὶ οἱ ἄγαμοι νὰ μὴ θεωρήσωσιν ἑαυτοὺς ἐξῃρημένους τῆς προσκλήσεώς μου), ἔλα, γυναῖκα, ἂς στείλωμεν εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτὸν ἐφημεριδογράφον ὀλίγον ἄλευρον, ἢ μερικὰ χειρομέρια, ἢ βούτυρον, ἢ τυρόν, ἢ ὄρνιθας κλπ. κλπ. Ἐν τούτοις δὲ εἰμὶ εὐπειθέστατος ὑμῶν ὑπηρέτης, Ἰωάννης Ζέγγερ. »

ΠΟΛΥΤΙΜΟΙ ΣΥΝΤΑΓΑΙ.

Διὰ τὰ γείνης πλούσιος. Φύλαττε τὰ χρήματά σου, καὶ καυτηρίασον τὴν συνείδησίν σου.

Διὰ τὰ γείνῃς σοφός. Τρώγε, κοίμου καὶ σίγα.

Διὰ τὰ γείνῃς δημοτικός. Ἐπισκέπτου συνεχῶς τὰς μεγαλητέρας ἐκκλησίας, καὶ ὅλας τὰς μυστικὰς ἑταιρίας.

Διὰ τὰ γείνῃς ἀξιοσέβαστος. Λέγε, «μάλιστα» ὁσάκις ἀκούῃς ἄλλων γνώμας, καὶ μὴ ἔχε πώποτε ἰδίαν.

Διὰ τὰ λάβῃς μικρὸν ὑπούργημα. Ἔσο ἕτοιμος νὰ πράττῃς αἰωνίως ὡς μηχανή.

Διὰ τὰ γείνῃς πτωχός. Ἔσο τίμιος καὶ μὴ δίδε ὑπονοίας.

Διὰ τὰ γείνῃς παράφρων. Λέγε τὰς ἰδίας σου γνώμας, χωρὶς νὰ συμβουλεύεσαι τὰς τῶν νομιζομένων σοφῶν.

Διὰ τὰ γείνῃς δυστυχής. Τύπωσε τὰς σκέψεις σου.

Διὰ τὰ γείνῃς συκοφάντης. Ἔκδοσον ἐφημερίδα καὶ λέγε τὴν ἀλήθειαν.

(Family Herald.)

— Χριστιανός τις ἔμπορος, ἐνεπιστεύθη εἰς καμηλιάτην ἀθωμανὸν ἱκανὰ δέματα μετάξης, διὰ νὰ τὰ μετακομίσῃ ἀπὸ Ἀλεπίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἠσθένησε καὶ δὲν ἐδυνήθη ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συνοδίαν, ἥτις ἔῤῥαπτε πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ. Ὁ καμηλιάτης, μὴ βλέπων μετά τινας ἑβδομάδας τὸν ἔμπορον, ὑπέθετεν ὅτι ἀπέθανεν, ἐπώλησε τὴν μετάξην καὶ μετέβαλεν ἐπιτήδευμα. Ὁ ἔμπορος ἀφίχθη τέλος πάντων καὶ μετὰ πολυχρόνιον ἔρευναν εὗρε τὸν καμηλιάτην καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῶν πραγματειῶν του. Ὁ ἀπαντεῦν προσεποιήθη, ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζεν, ἀρνούμενος ὅτι ὑπῆρξέ ποτε καμηλιάτης. Ὁ καδὴς, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεβλήθη ἡ ὑπόθεσις, ἠρώτησε τὸν χριστιανόν· Τί ζητεῖς; — Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη Εἴκοσι δέματα μετάξης, τὰ ὁποῖα παρέδωκα εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. — Σὺ δὲ τί ἀποκρίνεσαι εἰς τοῦτο; εἶπεν ὁ καδὴς πρὸς τὸν καμηλιάτην. — Δὲν ἠξεύρω τί ἐννοεῖ μὲ τὰ εἴκοσι δέματα τῆς μετάξης· καὶ μὲ τὰς καμήλους· οὐδέποτε εἶδον ἢ ἐγνώρισα τὸν ἄνθρωπον. Τότε ὁ καδὴς, στραφεὶς πρὸς τὸν χριστιανόν, ἠρώτησεν, ἐὰν ἔχῃ ἀπόδειξίν τινα· οὗτος ὅμως δὲν ἐδυνήθη νὰ δώσῃ ἄλλην, εἰμὴ ὅτι ἡ ἀσθένεια ἐκώλυσεν αὐτὸν τοῦ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν καμηλιάτην. Ὁ καδὴς εἶπε τότε πρὸς ἀμφοτέρους, ὅτι ἦσαν ζῶα καὶ τοὺς διέταξε ν' ἀποσυρθῶσι στρέψας πρὸς αὐτοὺς τὰ νῶτα· ἐξερχομένων δ' ἀμφοτέρων ὁμοῦ, ὁ καδὴς ἐπλησίασεν εἰς παράθυρον, ὅθεν ἐφώναξε μεγαλοφώνως· « Καμηλιάτα, μίαν λέξιν νὰ σὲ εἰπῶ. » Ὁ Ὀθωμανὸς πάραυτα ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν, μὴ ἐνθυμηθεὶς ὅτι εἶχε παραιτήσει τὸ ἐπάγγελμά του. Τότε ὁ καδὴς ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ξυλοκοπήσας αὐτὸν τὸν κατώρθωσε νὰ ὁμολογήσῃ τὸν δόλον του· ὅθεν τὸν κατεδίκασεν εἰς τὸ ν' ἀποτίσῃ τὴν τιμὴν τῆς μετάξης καὶ εἰς ἱκανὸν πρόστιμον διὰ τὴν ψευδορκίαν του.

— Μουσικός τις παρεπονεῖτο ὡς οὐδεμίαν λαβὼν ἀμοιβὴν ἀπὸ Διονύσιον τὸν τύραννον Συρακουσῶν, ὑποσχεθέντα πολλὰ εἰς αὐτόν. « Εἴμεθα ἴσια ἴσια, τῷ εἶπεν ὁ Διονύσιος· σὺ μὲν εὐχαρίστησας τὰς ἀκοάς μου μὲ γλυκὺν ἦχον, ἐγὼ δὲ σ' ἔθρεψα μὲ γλυκείας ἐλπίδας. »

— Ῥωμαῖός τις ὀνομαζόμενος Γράνιος, συνεβούλευεν ἀδέξιον ῥήτορα, πάσχοντα ὑπὸ συνάγχης ὅτ' ἐσυνηγόρει, νὰ μεταχειρισθῇ ἰχῶρόν τι ποτόν. — Ἀλλ' αὐτὸ θέλει καταστρέψει ὁλότελα τὴν φωνήν μου. — Καὶ δὲν εἶναι καλήτερον, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος, νὰ καταστρέψῃς τὴν φωνήν σου παρὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πελάτου σου;

— Ὁ Αὐτοκράτωρ Δομετιανὸς συνείθιζεν ὁσάκις ἐσχολάζε νὰ ἐγκλείεται μόνος ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ διεσκέδαζε φονεύων μυῖας διὰ κέστρου χρυσοῦ. Ἀλλικός τις ἠρώτησε τίς ἦτο μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. « Οὐδείς, ἀπεκρίθη ὁ Βίβιος Κρίσπος, οὔτε μία μυῖα. »

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ποίημα δημοτικόν.

Φέ μου, καὶ ποῦ ναυρίσκεται καὶ ποῦ νὰ κατοικᾷ.
Εἰς τί λαγκάδι νὰ τηράῃ, ῥαχούλες ν' ἀγναντεύῃ,
Ὁπόχασε τὸν ἀδερφό τόρα τούτες ἡμέρες
Καὶ ψάχει ὅλα τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κρύους ἀέρες·
« Λαγκάδια μου, ῥαχούλες μου καὶ σεῖς μαῦρα βουνά μου,
» Μὴν ἴδατε τὸν ἀδερφό ὅπου εἶχα στὴν καρδιά μου; »
Μὴ βγῆκε στὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ στὸ κρύο πηγάδι
Πουρχότανε ὁ ἀδερφὸς καὶ ῥίχνα τὸ λιθάρι
Κ' ἐκ' ἤλπιζε νὰ τὸν εὑρῇ πουρχόταν στὰ κυνήγι,
Ποῦ βάσταγε στὸν ὦμο του τὸ μαῦρο καρυοφύλι.
Μὰ κει πάλι δὲν ἔσμιξαν κεῖμεινε πικραμένος
Κεῖγυρε γιὰ νὰ κοιμηθῇ σὰν παραπονεμένος.
Μά γυρε τὸν ἀνήφορο 'ς ἕναν ἀνηφοράκι,
Ὅπου εἶναι 'να ψηλὸ βουνὶ κ' ἕνα μορφὸ κλαράκι·
« Κλαράκι μου, δενδρούλι μου καὶ σὺ ψηλὸ βουνί μου,
» Μὴν ἴδατε τὸν ἀδερφὸ ὅπου εἶχα στὴν ψυχή μου; »
Μάρθε πουλάκι κ' ἔκατσε ἀπάνω στὸ δενδρούλι,
Δὲν ἐκελάιδε σὰν πουλί, μὸν λάλαε σὰν τραγούδι·
Μίχος Κανέλλος στέκεται, κάθεται, τὸ ῥωτᾷ·
« Πουλάκιμ' ποῦθεν ἔρχεσαι καὶ ποῦ θέλεις νὰ πάγῃς; »
— 'Από τοὺς κάμπους ἔρχομαι καὶ στὰ βουνὰ θὰ πάω
Ὅπου εἶναι τὰ κρύα νερὰ νὰ γλυκοκελαιδάω.
— Πουλάκιμ' θέλω νὰ σοῦ εἰκῶ, κάτι νὰ σὲ ῥωτήσω·
« Μὴν εἶδες μου τὸν ἀδερφό κ' αὐτοῦνονε τὸ Χρίστο; »
— 'Εχθὲς τὸν εἶδα πήγαινε πέρα κατὰ τὴν Ἀθήνα.

. . . . . .

— Στὰ βράχι' ἀπάνω κάθεται σ' ἑνὸς δένδρου τὴ ῥίζα
Κ' ἔβαλ' ὁ μαῦρος τὴ βουλὴ νὰ πάῃ στὴν Ἀθήνα,
Νὰ παῖ ναυρῇ τὸν ἀδελφὸ κ' αὐτὸν τὸ συντροφούλι,
Ποῦ κάθουνταν στὰ ἔλατα καὶ λέγαν τὸ τραγούδι
Σαράντα ἡμέρες περπατεῖ, σαράντα ἡμερονύχτια,
Ὅλον τὸ κόσμο πέρασε καὶ πάλε δὲν τὸν ἤῤῥε,
Καὶ πάλι πίσω γύρισε κ' ἦῤῥε μὲς τὸ χωριούτου,
Κ' ἔγυρε γιὰ νὰ κοιμηθῇ, τὸν εἶδε 'ς ὀνειρούτου.
Ὀλόρθος ἐπετάχθηκε κ' ἔγυρε ἴσια πέρα
Καὶ τὴν Ἀθήνα τήραξε καὶ τὸν κρύον ἀέρα.
Μὰ βλέπει κ' ἔρχετ' ἀδερφὸς σὰν τάξιο παλληκάρι,
Μίχος Κανέλλος τὸν τηρᾷ σὰν ἥλιος, σὰν φεγγάρι.
Σάντας ἀνταμοθήκανε εἰς τὸ κλαρ' ὑποκάτω
Τὰ βράχια ἐσμοιθήκανε κ' ἤρθαν ἄνω κάτω,

Καὶ τὰ κλαρι' ἐνθήσανε καὶ κάμανε ῥοδάμι,
Κι' ὁ οὐρανὸς ἐφώτισε κ' ὅλος ὁ κόσμος φάνη.

Μ. Σ. Λελέκος.

Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ ἀνωτέρω ἐλέγου, ἄνθρωπος ἀπαίδευτος ἐντελῶς, συντάξας αὐτὸ, ἐν ᾧ ἐσχάτως διέτριβεν εἰς Ἀθήνας πάσχων *κηλὴν* καὶ θεραπευόμενος, μᾶς παρέχει ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ἐμπειρικῆς τινος θεραπείας τοῦ πάθους τούτου, ἀξίας προσοχῆς καὶ ἐμψυχώσεως. Γέρων Τριπολίτης, Βασίλειος Καρυδάκης καλούμενος, ἀνεκάλυψεν ἐν ταῖς κοιλάσι τῆς Ἀττικῆς βοτάνην δι' ἧς ἐπαγγέλλεται ὅτι θεραπεύει τὴν κήλην, καὶ πολλοὺς τῶν θεραπευθέντων φέρει εἰς ἀποδειξιν, μεταξὺ δ' ἄλλων καὶ τὸν γράψαντα, ἢ μᾶλλον συντάξαντα τὸ ἄνω ποιημάτιον. Ἴσως δὲν εἶναι λόγου ἀνάξιον νὰ ἐρευνήσῃ τὸ Ἰατροσυνέδριον περὶ τούτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—o—

Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι Συλλογὴ τῶν περὶ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα συνταχθέντων πολιτευμάτων, νόμων καὶ ἐπισήμων πράξεων, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέλους τοῦ 1832. Ἐκδιδόντος *Α. Ζ. Μάμουκα.*

Τόμος Α'. Σελ. 127. Τὰ πρὸ τῆς πρώτης ἐθνικῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως καὶ κυρίως οἱ ὀργανισμοὶ τῶν τριῶν τοπικῶν Γερουσιῶν· τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος (τοῦ Ἀρείου Πάγου) καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Τόμος Β'. Σελ. 160. Τὰ σωζόμενα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α'. ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως· τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Α'. ἐθνικὴν συνέλευσιν· αἱ σωζόμεναι πράξεις ἢ ψηφίσματα τῆς Α'. ἐθνικῆς συνελεύσεως· πράξεις τοῦ ἐκτελεστικοῦ· τὰ σωζόμενα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Ἄστρει Β'. ἐθνικῆς συνελεύσεως· αἱ σωζόμεναι αὐτῆς πράξεις, τουτέστιν ἀποφάσεις ἢ ψηφίσματα· τὰ εἰς αὐτὴν παρουσιασθέντα ἔγγραφα, καὶ τὸ κατὰ τὴν Β'. ταύτην ἐθνικὴν συνέλευσιν προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος.

Τόμος Γ'. Σελ. 150. Συνέχεια α) τῶν σωζομένων πράξεων τῆς Β'. ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ β) τῶν σωζομένων ἐγγράφων τῶν εἰς αὐτὴν παρουσιασθέντων. Ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Κρήτης σωζόμενα ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1823.

Τόμος Δ'. Σελ. 147. Συνέχεια τῶν Κρητικῶν ἐγγράφων· πρακτικὰ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντα ψηφίσματα καὶ ἄλλα ἐπίσημα ἔγγραφα.

Τόμος Ε'. Σελ. 148. Συνέχεια τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ'. ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως· τὰ παρουσιασθέντα εἰς αὐτὴν ἔγγραφα· ἵδρυσις καὶ πράξεις τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως.

Τόμος ΣΤ'. Σελ. 142. Τὰ πρακτικὰ τῆς κατ' ἐπανάληψιν Γ'. ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως, ἀρξαμένης μὲν ἐν Ἑρμιόνῃ, τελειωσάσης δ' ἐν Τροιζῆνι· ἔτι δὲ καὶ τὰ εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην παρουσιασθέντα ἔγγραφα.

Τόμος Ζ'. Σελ. 165. καὶ Τόμος Η'. Σελ. 163. Συνέχεια τῶν πρακτικῶν τῆς κατ' ἐπανάληψιν Γ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ τῶν εἰς αὐτὴν παρουσιασθέντων ἐγγράφων.

Τόμος Θ'. Σελ. 158 Τέλος τῶν πρακτικῶν τῆς Γ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ τῶν παρουσιασθέντων ἐγγράφων, ἔτι δὲ τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντα ψηφίσματα καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ὁρισθὲν πολιτικὸν σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.

Τόμος Γ'. Σελ. 151. Πράξεις τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ αἱ ἐπὶ Κυβερνήτου προπαρασκευασθεῖσαι πράξεις περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς Δ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως.

Τόμος ΙΑ'. Σελ. 895. Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἄργει Δ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως· ΙΓ'. ψηφίσματα τῆς συνελεύσεως ταύτης, καὶ ΡΜΘ'. ἔγγραφα, εἴτε μεταξὺ τῆς συνελεύσεως καὶ τῆς κυβερνήσεως ἀνταλλαγέντα, εἴτε παρ' ἄλλων ὑποβληθέντα εἰς τὴν συνέλευσιν.

Ἐκ τῶν ΙΔ'. τούτων τόμων, οἱ μὲν πρῶτοι ἐξ ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1839, ἐν Πειραιεῖ· οἱ δὲ ἑπόμενοι πέντε ἐν Ἀθήναις· ὁ Ζ'. καὶ ὁ Η'. τῷ 1840, ὁ Θ' καὶ ὁ Γ'. τῷ 1841, ὁ δὲ ΙΔ'. τῷ 1852. Ἡ τιμὴ ἑκάστου τόμου εἶχε προδιορισθῆ κατ' ἀρχὰς εἰς δραχμὰς δύο διὰ τοὺς ἐντὸς, εἰς δραχμὰς δὲ δύο καὶ ἡμίσειαν διὰ τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος συνδρομητάς. Ἀλλὰ τοῦ ἑνδεκάτου ὅστις μόνος ἔχει ὄγκον πλειότερον τῶν ἓξ πρώτων ὁμοῦ λαμβανομένων, ἡ τιμὴ ὡρίσθη εἰς δραχμὰς 8. Ἐδημοσιεύθησαν δὲ οἱ μὲν δέκα πρῶτοι τόμοι φιλοτίμῳ συνδρομῇ τῶν ὁμογενῶν, ὁ δὲ 11, ψήφῳ τῶν Βουλῶν καὶ ἐγκρίσει τῆς Β. Κυβερνήσεως.

Αἱ διάφοροι χρονολογίαι τὰς ὁποίας φέρουσιν οἱ πέντε τελευταῖοι τόμοι τῆς συλλογῆς ταύτης μαρτυροῦσι μετὰ πόσης ἐπιμονῆς ὁ ἐκδότης ἐπιδιώκει τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ· ἡ δ' ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ΙΔ' τόμου γενομένη ἐξιστόρησις τῶν δυσχερειῶν ὅσας ἀπήντησεν ἡ ἔκδοσις διὰ τὴν ὀλίγην προθυμίαν τοῦ κοινοῦ, καθίστησιν ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸν ζῆλον τοῦ ἀνδρός. Τῷ ὄντι, οἱ συνδρομηταὶ ὄντες 710 ὅτε ἐξεδόθη ὁ πρῶτος τόμος, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἐλαττούμενοι καὶ κατήντησαν εἰς μόνους, 92 ὅτε διενεμήθη ὁ δέκατος· ὥστε ἐξ ἀνάγκης διεκόπη ἡ ἔκδοσις καὶ ἤθελεν ἴσως μείνει ἀτελὲς τὸ ἔργον ἂν δὲν ἀνελάμβανεν αὐτὸ ἡ κυβέρνησις· διότι, χάρις εἰς τὴν προστασίαν αὐτῆς, ἐξεδόθη τελευταῖον ὁ ΙΑ'. τόμος καὶ ἐλπίζεται νὰ συμπληρωθῇ μετ' οὐ πολὺ ἡ ὅλη συλλογή. Συνέβη, δηλαδὴ εἰς τὰ *κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος* ὅ,τι καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἀναγέννησιν, ἥτις, ἀρξάμενα ἀπὸ πολλῶν συνδρομητῶν, κατήντησεν ἐξ ἀκαταμαχήτων περιστάσεων νὰ περιορισθῇ εἰς ὀλίγους, καὶ Κύριος οἶδε ποῦ ἤθελεν ἔτι περιορισθῆ, ἂν δὲν ἐπήρχετο ἡ προστασία τῆς Θείας Προνοίας, ἥτις, ἀφοῦ ἐξέδωκε τὸν ΙΑ'. αὐτῆς τόμον, θέλει ἀναμφιβόλως ἐκδώσει, ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, καὶ τοὺς ἀκολούθους.

Ὑπάρχει ὅμως μεταξὺ τῶν δύο περιστάσεων καὶ μικρά τις διαφορὰ τὴν ὁποίαν δίκαιον εἶναι νὰ μὴ παρασιωπήσωμεν. Ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη εἶναι ἡ ἑξῆς· ὅτι ἡ μὲν ἐπέμβασις ἐκείνη τῆς Προνοίας ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀπείρου αὐτῆς ἀγαθότητος, ἡ δὲ μεταλάβησις τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἦτο καθῆκον, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν διατί ἀνεβλήθη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡ ἐκπλήρωσις. Διότι ἂν βιβλία τινὰ, καθὸ προδιωρισμένα εἰς ὠφέλειαν ἢ τέρψιν τοῦ κοινοῦ, δέον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νὰ ἐμψυχῶνται, ἄλλα, καθ' ἑαυτὰ μὲν, ὄντα πλείστου λόγου ἄξια, ἀλλὰ μὴ χρησιμεύοντα εἰμὴ εἰς μόνους τοὺς περὶ τὴν πολιτειαν ἀσχολουμένους, εἶναι δίκαιον καὶ ἀπαραίτητον νὰ προστατεύωνται πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς. Ἡ ἀνὰ χεῖρας συλλογὴ ἀνήκει, νομίζομεν, εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην τάξιν τῶν βιβλίων· οἱ ἔμποροι, οἱ βιομήχανοι, οἱ ἰδιοκτῆται, οἱ κληρικοὶ, αὐτοὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος λόγιοι ἄνθρωποι ὅσοι δὲν ἀσχολοῦνται ἰδίως περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἱστορίας, δυσκόλως θέλουσι πεισθῆ νὰ ἀγοράσωσι βιβλίον, ἐπιτήδειον μόνον εἰς μελέτην καὶ ἔρευναν, οὐχὶ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνάγνωσιν, καὶ περιέχον πολιτεύματα, ψηφίσματα καὶ ἔγγραφα ὧν τὰ πλεῖστα οὐδεμίαν ἔχουσι παροῦσαν τὴν ἀξίαν· τἀνάπαλιν δὲ ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἀπαραίτητον βοήθημα ὅλων τῶν ἀνωτέρων πολιτικῶν καὶ δικαστικῶν ὑπαλλήλων, ὅλων τῶν Γερουσιαστῶν καὶ Βουλευτῶν, διότι ἅπαντες οἱ συντάττοντες, συζητοῦντες καὶ ψηφίζοντες τοὺς νόμους ὀφείλουσι νὰ γνωρίζωσιν ἀκριβῶς τὰ προηγούμενα, παρεκτὸς δὲ τούτου, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ διατάξεις τινὲς δυνάμεναι νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ σήμερον ἐνίοτε. Διὰ τοῦτο εἴπομεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὤφειλεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας νὰ ἀναλάβῃ τήν τε δαπάνην τῆς τυπώσεως τοῦ ἔργου τούτου, καὶ τὴν ἀποζημίωσιν τοῦ ἐκδότου διὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καταβληθέντας κόπους· ἐκτὸς ἂν παρατηρήσωσί τινες, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἀξιολόγου ἐπιδόσεως ἣν ἔλαβε παρ' ἡμῖν ὁ ἀριθμὸς τῶν Βουλευτῶν καὶ τῶν Γερουσιαστῶν, τὸ βιβλίον ἠδύνατο νὰ ἐκδοθῇ καὶ διὰ μόνης τῆς ἰδίας αὐτῶν συνδρομῆς. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ἡ μικρὰ τοῦ ἰδίως λεγομένου κοινοῦ προθυμία εἶναι ἀνεξήγητος· τοιαῦται συλλογαὶ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Εὐρώπην δυσκόλως δύνανται νὰ ἐκδοθῶσι διὰ μόνης τῆς συνδρομῆς τοῦ κοινοῦ.

Διότι ὅμως τὸ βιβλίον ἐξεδόθη οὐχὶ χάριν τῶν πολλῶν, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ· ἐξ ἐναντίας μάλιστα, δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὀλίγοι θέλουσι μεταχειρισθῆ τὸ βιβλίον, πολλοὶ ἴσως ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἔννοιάν τινα περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Μάμουκας ἐπεχείρησε νὰ συναρμολογήσῃ καὶ νὰ διασώσῃ τὴν πιστὴν καὶ ἐπίσημον εἰκόνα τῶν πολιτικῶν ὀργανισμῶν, δοξασιῶν καὶ αἰσθημάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Πολλοὶ ἄνθρωποι παρ' ἡμῖν ποιοῦνται περὶ ἐλαχίστου τὸ πολιτικὸν τῆς ἐπαναστάσεως μέρος· παρὰ τοῖς τοιούτοις, μία ἅμματος ῥανὶς χυθεῖσα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης εἶναι πολυτιμοτέρα ὅλων ἐκείνων τῶν ὀργανισμῶν, οἵτινες οὐδὲν ὠργάνισαν, ὅλων ἐκείνων τῶν φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ὡς εἰ καπνὸς διελύθησαν. Μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τῆς ἐπαναστάσεως· ἄνευ αὐτῶν, τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως οὐδὲ ἤρχιζεν, οὐδὲ ἐδοδοῦτο. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, δὲν νομίζομεν, ὅτι ἤθελεν εὐοδωθῆ διὰ μόνης τῆς ὁλικῆς τοῦ πολέμου ἐνεργείας· δὲν στοχαζόμεθα ὅτι οἱ πολιτικοὶ ὀργανισμοὶ ἀπέβησαν ὅλως μάταιοι· δὲν πιστεύομεν ὅτι τὰ φρονήματα καὶ αἰσθήματα τοῦ ἔθνους τὰ ἐκφρασθέντα ἐν ταῖς διακηρύξεσιν, ἐν ταῖς διατάξεσιν, ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ ὑπῆρξαν ὅλως ἀσυντελῆ εἰς τὴν ἔκβασιν καὶ τὰ ἐπακόλουθα τοῦ ἀγῶνος· καὶ πεπείσμεθα ἐκ τοὐναντίου, ὅτι ἄνευ αὐτῶν, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις οὐδέποτε ἤθελε λάβει τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ὁποῖον ἔλαβεν.

Ἀνδραγαθήματα ἔπραξαν καὶ ἄλλαι Χριστιανικαὶ φυλαὶ τῆς Ἀνατολῆς· ἂν μάλιστα πιστεύσωμεν τινὰς τῶν μὴ φίλων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἱστορικῶν, τὰ ἀνδραγαθήματα ἐκεῖνα ὑπῆρξαν μεγαλήτερα τῶν Ἑλληνικῶν. « Οἱ κάτοικοι τοῦ Μοντενέγρου καὶ τῆς Σερβίας, ἀνακράζει ποῦ εἷς τῶν ἱστορικῶν τούτων, ἔπραξαν κατὰ τῶν Τούρκων κατορθώματα ἀσυγκρίτως λαμπρότερα ἢ ἅπαντες οἱ καπιτάνοι τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος ὁμοῦ λαμβανόμενοι· καθ' ὅλον δὲ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον οὐδὲν ὑπάρχει τὸ δυνάμενον νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ἐν Μοντενέγρῳ (22 Σεπτεμβρίου 1795) καταστροφὴν τοῦ Μαχμούτ πασᾶ καὶ τὰς περιφανεῖς ἐν Σερβίᾳ περὶ Βαρβερίναν καὶ Νίσσαν, νίκας (1810). » Ὅλα ταῦτα εἶναι ὑπερβολαί. Ἡ ἐν Μοντενέγρῳ καταστροφὴ τοῦ Μαχμούτ πασᾶ, αἱ ἐν Σερβίᾳ ἧτται τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ, δυσκόλως δύνανται νὰ ἐξισωθῶσι μὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, τὴν ἧττα τοῦ Δερβὶς πασᾶ, τὴν ἅλωσιν δέκα μεγάλων φρουρίων, τὴν ἀπαράμιλλον τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίαν καὶ ἔξοδον, παραλείποντες τὰ ναυτικὰ μεγαλουργήματα, τὰ ὁποῖα ἤθελον τιμήσει τὴν ἱστορίαν τῶν μεγαλητέρων ἐθνῶν, παραλείποντες δὲ καὶ τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο, ὅτι ἐν ἔτει 1810, οἱ Σέρβοι εἶχον λάβει ἐπικουρίαν 3000 Ῥώσσων, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἤθελον τολμήσει νὰ καταβῶσιν εἰς τὸ πεδίον τῆς Βαρβερίνας καὶ ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσικῆς ἐκείνης μοίρας, ἣν, πυργηδὸν τεταγμένην (en bataillons carrés) δὲν εἰμπόρεσαν νὰ διασπάσωσιν οἱ Δελλίδες τοῦ Χουρσίτου, κατώρθωσαν οἱ Σέρβοι ν' ἁρπάσωσιν ἀπὸ αὐτοῦ 7 σημαίας.

Οὐδὲν ἧττον εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ οἱ ἐν θρησκείᾳ καὶ ἐν παθήμασιν ἀδελφοὶ ἡμῶν ἔπραξαν ἀνδραγαθήματα λαμπρά· ἀλλὰ τὰ κατορθώματα ἐκεῖνα παρῆλθον ἄδηλα καὶ ἀκατονόμαστα, ἐνῷ ὁ ἡμέτερος ἀγὼν συνεκίνησεν, ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην, τὰ δύο τῆς γῆς ἡμισφαίρια· προσκάλεσεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν θυσίας καὶ συνδρομὰς, τὰς ὁποίας τὰ ἔθνη συνήθως μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας καταβάλλουσιν· ἐξυμνήθη ὑπὸ τῶν μεγαλητέρων ποιητῶν· ἐγύμνασε τὴν τέχνην τῶν λαμπροτέρων ῥητόρων· ἠνάγκασε βασιλεῖς νὰ μεταβάλωσι πολιτικὴν· περιέπλεξε παρακδόξως τὰ συμφέροντα τῶν διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων· παρήγαγε τὴν συγκρότησιν νέου βασιλείου· καὶ ἐνὶ λόγῳ περιεβλήθη τὸ ἀξίωμα γεγονότος ἐπενεργοῦντος εἰς τὴν τύχην τοῦ κόσμου, ἐνῷ οἱ ἀγῶνες τοῦ Μοντενέγρου καὶ τῆς Σερβίας οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὸν βαθμὸν τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπαναστάσεων. Διατί ἡ τοσαύτη ἐκείνη διαφορά, ἐπὶ κατορθωμάτων, ἂν ὄχι ἴσων, τοὐλάχιστον ὄχι καὶ ὅλως διόλου δυσαναλόγων; διατί τοσαύτη λαμπρότης

ἀφ' ἑνὸς, τοσαύτη δ' ἀφ' ἑτέρου εὐτέλεια, ἐνῷ οἱ ἀγῶνες ἦσαν συγγενεῖς καὶ ἐφαίνοντο ὁμοειδεῖς;

! Ἐρωτᾶτε ἀκόμη διατί; Διότι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη ὡς κληρονόμος τοῦ περιωνύμου ἐκείνου λαοῦ εἰς ὃν ὁ κόσμος ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος τὰς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ παρόντος αὐτοῦ πολιτισμοῦ, ἐνῷ αἱ ἄλλαι κατὰ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας ἀγωνισθεῖσαι φυλαὶ ἦσαν μὲν διὰ πολλῶν ἠθικῶν δεσμῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς στενῶς συνδεδεμένας, καθ' ἑαυτὰς ὅμως, ἂν καὶ λόγου ἄξιαι, δὲν ἔφερον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· διότι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη ὡς καθολικὸς κληρονόμος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῷ αἱ ἄλλαι φυλαί, ἀτομικῶς λαμβανόμεναι, ἠδύναντο νὰ προτείνωσι τὸ πολὺ δικαιώματα εἰς μικράς τινας κληροδοσίας· διότι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη ὁμιλῶν τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, ἥτις, παραγαγοῦσα ἀπαράμιλλα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀριστουργήματα, λαληθεῖσα ἔπειτα ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν, τῶν ἄλλων ἀποστόλων, τῶν μεγάλων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, στρατηγῶν, νομοθετῶν, δικαστῶν, τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, καὶ ὑπὸ τῶν ἀμιμήτων ὀρεινῶν ραψῳδῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, φαίνεται ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μὲ τὸν οὐρανὸν, μὲ τὴν γῆν, μὲ τὴν θάλασσαν, μὲ τὰς ἀναμνήσεις, μὲ τὰ ἐνεστῶτα συμφέροντα καὶ μὲ τὰς ἐλπίδας τῆς εὐρείας χώρας τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Ἴστρου μέχρι τοῦ Μαλέου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀδρίου μέχρι τοῦ Ταύρου.

Αἱ ἐπισημότεραι πράξεις τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων μαρτυροῦσι τὰς τοιαύτας δοξασίας καὶ ἀξιώσεις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀναγνώσατε τὴν πολυθρύλλητον διακήρυξιν τῆς πρώτης ἐθνικῆς συνελεύσεως (σελ. 43 καὶ ἐπ. τοῦ 2 τόμου) καὶ τὴν οὐδὲν ἧττον μεγαλόφρονα προκήρυξιν τῆς δευτέρας (σελ. 87 καὶ ἐπ. τοῦ τρίτου τόμου), καὶ θέλετε ἴδῃ τοὺς ἀντιπροσώπους ἐγκαυχωμένους ἐπιμόνως, ὅτι εἶναι « ἀπόγονοι τοῦ σοφοῦ καὶ φιλανθρώπου ἔθνους τῶν Ἑλλήνων », ὅτι « κατοικοῦσι γῆν ἡρωϊκὴν, ὅπου ὅλα ἐνθυμίζουσι τὴν προγονικὴν εὐκλειαν καὶ τὰς προγονικὰς ἀρετὰς », ὅτι « πάτριον ἔχουσι νὰ καταπολεμῶσι τὸν βάρβαρον καὶ νὰ ἀπελευθερῶσι τὴν πατρίδα. »

Τὸ ἄρθρον 98 τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ ψηφισθέντος πολιτικοῦ συντάγματος (σελ. 32 τοῦ 2 τόμου) διελάμβανε ῥητῶς, ὅτι μέχρι τῆς δημοσιεύσεως νέων κωδίκων « αἱ πολιτικαὶ καὶ ἐγκληματικαὶ δικαιοσύναι βάσιν ἔχουσι τοὺς νόμους τῶν *ἀειμνήστων χριστιανῶν ἡμῶν αὐτοκρατόρων.* » Ἡ δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις διώρισε διὰ τοῦ ΙΑ'. αὐτῆς ψηφίσματα (σελ. 102 τοῦ 2 τόμου) ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐκδώσῃ τὰ κυριώτερα τῶν ἐγκληματικῶν ἐκ τοῦ προχείρου « ἐρανιζομένη ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν *ἡμετέρων ἀειμνήστων Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.* » Τὸ ἄρθρον 89 τοῦ ἐν Ἄργει ψηφισθέντος πολιτικοῦ συντάγματος (σελ. 143 τοῦ 2 τόμου) ἐπαναλαμβάνει, ὅτι, μέχρι τῆς δημοσιεύσεως νέων κωδίκων, ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἐγκληματικὰ « ἰσχύουσιν οἱ νόμοι *τῶν ἡμετέρων ἀειμνήστων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως* » καὶ μετ' ὀλίγον τὸ ἄρθρον 84 τοῦ αὐτοῦ πολιτικοῦ συντάγματος προστίθησιν, ὅτι οἱ κριταὶ ὑπόκεινται εἰς εὐθύνας κατὰ τοὺς περὶ αὐτῶν Βυζαντινοὺς χριστιανικοὺς νόμους.

Οὐδεμία τῶν ἄλλων χριστιανικῶν φυλῶν τῆς ἀνατολῆς προέτεινεν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ προτείνῃ τοιαύτην εὐγενῆ καταγωγὴν, καὶ τοσοῦτον μεγάλα δικαιώματα· μόνη δὲ ἡ δεινοτέρα πολιτικὴ ἀμβλυωπία εἰμπορεῖ νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ ἄνδρες οἱ ἐπιμελοῦμενοι νὰ διατρανώσωσι, νὰ αἰτιολογήσωσι καὶ νὰ ὑποστηρίζωσι τὰ τοιαῦτα δικαιώματα προσήνεγκον εἰς τὸ ἔθνος; ὑπῆρχεν μικροτέραν τῶν ἀνδρῶν τῶν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης ἀγωνισθέντων. Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔθνη τῶν ὁποίων αἱ ὑλικαὶ δυνάμεις εἶναι μεγάλαι καὶ κρατεῖ, ἡ ἠθικὴ, ἡ πνευματικὴ δύναμις θεωρεῖται πολυτιμοτάτη· ὁποία δὲν πρέπει νὰ ἦναι ἡ βαρύτης αὐτῆς εἰς ἔθνη τῶν ὁποίων αἱ ὑλικαὶ δυνάμεις εἶναι ἐλαχίστου λόγου ἄξιαι!

Ἀπὸ τῆς μελέτης τῶν πολιτευμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξάγεται προστούτοις ἡ παράδοξος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπιτηδειότης εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα καὶ ἡ ταχύτης μὲ τὴν ὁποίαν διορθόνει τὰ ἡμαρτημένως πεπραγμένα. Ὅστις παραβάλῃ τὰς βαθμιαίας μὲν, ἀλλ' ἐπιμόνους βελτιώσεις, τὰς ἐπενεχθείσας εἰς τὰ διάφορα ἡμῶν πολιτεύματα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1839 ἔτους, θέλει λάβει τὴν ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τοῦ τοιούτου χαρακτῆρος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Οἱ προπαρασκευάσαντες τὴν ἐπανάστασιν ἄνδρες συνέλαβον μὲν τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀναθέσωσι τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ὅλου ἐπιχειρήματος εἰς ἄνδρα ἕνα· ἀλλὰ, κατὰ δυστυχίαν, ἡ ἀποτυχία τοῦ ἐν Μολδαβλαχίᾳ κινήματος καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐματαίωσαν τὴν πρόθεσιν ἐκείνην καὶ ἐξέθεσαν τὴν ἐπανάστασιν, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, εἰς τὸν κίνδυνον τῶν πολλῶν ἰσοῤῥόπων καὶ ἀντιζήλων ἀτομικῶν ἐπιῤῥοῶν. Ὁ κίνδυνος οὗτος ἦτο ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα τόσῳ μεγαλήτερος ὅσῳ, ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν λόγων, διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς τῆς χώρας, δύσκολον καὶ σχεδὸν ἀδύνατον ἦτο νὰ προκύψῃ ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν τῆς ἐπαναστάσεως ἀνήρ τις ἐπιτήδειος νὰ συμπυκνώσῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἁπάσας τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Τῷ ὄντι ἡ Ἑλλὰς σύγκειται ἐξίσου σχεδὸν ἀπὸ ἠπειρωτικῆς καὶ νησιωτικῆς χώρας, ὁ δὲ πόλεμος ἐξίσου σχεδὸν ἔμελλε νὰ διεξαχθῇ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Καὶ ἂν λοιπὸν ἤθελε κατορθωθῇ ἡ ἠπειρος ἢ αἱ νῆσοι, ἢ καὶ ἑκάτεραι νὰ πειθαρχήσωσιν εἰς ἄνδρα ἕνα, δυσκόλως δυνατὸν νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς ὁ στρατηγὸς ὁ τῶν λοιπῶν καταπροσωπεύσας εἰς τὴν ξηρὰν ἤθελε δυνηθῇ νὰ ὑπαγάγῃ ὑφ' ἑαυτὸν τὴν ναυτικὴν δύναμιν· καὶ πάλιν πῶς ἡ πειθαρχήσασα ναυτικὴ δύναμις ἠδύνατο νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἠπειρωτικήν. Ὅ,τι λέγομεν ἐντεῦθεν δὲν εἶναι εἰκασία ἁπλῆ, ἀλλ' ἀποδείχθη ὑπὸ

τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ἡ ναυτικὴ δύναμις πρωτομώτατα ἐπειθάρχησε, μέχρι τινὸς τοὐλάχιστον, ἀναγνωρίσασα πολεμικὸν μὲν ἡγεμόνα τὸν ἀείμνηστον Ἀνδρέαν Μιαούλην, πολιτικὸν δὲ, τὸν τῶν Κουντουριωτῶν οἶκον· καὶ ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης ἀνηγορεύθη κυβερνήτης τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Ἅμα ὅμως ἐπεχείρησε νὰ καθυποβάλῃ τὴν ἠπειρωτικὴν δύναμιν εἰς ναυτικὸν ἄνδρα, τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ πράγματος ἐπήγαγεν ἀποτυχίαν ὀλιγεράν. Βεβαίως καὶ ἄλλα τινὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀναδείξῃ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τὸν ἀπαραίτητον ἕνα ἄνδρα· ἀλλ' ἡ φύσις τῆς χώρας ἦτο τὸ κυριώτατον. Οἱ Ὀλλανδοὶ, οἱ Ἀμερικανοὶ, οἱ Σέρβοι ἠγωνίσθησαν κυρίως μόνον κατὰ ξηράν· ὅθεν, ἅμα ἑνὸς τῶν στρατηγῶν καταπροτερήσαντος ὅλων τῶν ἄλλων, ἅπασα ἡ ἀρχὴ περιῆλθεν ἐξ ἀνάγκης εἰς χεῖράς του. Παρ' ἡμῖν τὸ τοιοῦτον ἦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀδύνατον· ἀδύνατον ἦτο νὰ προκύψῃ ἀπὸ τοῦ πολέμου αὐτοῦ μία τις δύναμις ἐπιτηδεία νὰ καθυποβάλῃ διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς αὐτῆς ἰσχύος πάσας τὰς τοπικὰς ἐπιῤῥοὰς εἰς τὸ κράτος αὐτῆς· ἡ συμπύκνωσις τῆς ἀρχῆς ἔπρεπε νὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς συνέσεως, τῆς πείρας, τῶν παθημάτων τῶν τοπικῶν ἐπιῤῥοῶν· ἦτον εἶναι πάντοτε δυσχερὲς, ἐπικίνδυνον καὶ πολυχρόνιον.

Ἅμα ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, αἱ τοπικαὶ ἐπιῤῥοαὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποθληθῶσιν εἰς ὀργανισμόν τινα, καὶ ἐκ τούτου προέκυψαν ἀμέσως αἱ μερικαὶ διοικήσεις τῆς δυτικῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῶν νήσων. Πρὸς τούτοις, μετ' ὀλίγον, ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἐνώησεν, ὅτι ἡ μερικὴ αὕτη τῶν δυνάμεων συμπύκνωσις δὲν ἀρκεῖ εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ ὅτι ἀπαραίτητος ἦτο ὁλοσχερεστέρα τις ἕνωσις. Ἀλλ' ἐκτοτε ἤρξατο μεταξὺ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος τῶν τοπικῶν ἐπιῤῥοῶν πάλη ἀξιοσπούδαστος, καθ' ἣν αἱ ἀτομικαὶ ἐπιῤῥοαὶ ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ὑπαχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἀλλὰ δὲν ἐνέδωκαν εἰμὴ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἀφοῦ παρενέβαλον πολλὰ προσκόμματα εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ μικροῦ ἐδέησε νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἐντελῆ αὐτῆς ἀποτυχίαν.

Κατὰ τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ψηφισθὲν πρῶτον γενικὸν τῆς Ἑλλάδος πολίτευμα, *ἀντισταθμίζεται* μὲν ἡ ἐξουσία τοῦ Βουλευτικοῦ πρὸς τὴν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, διατηροῦνται δὲ αἱ τοπικαὶ διοικήσεις, ἤτοι ὁ Ἄρειος Πάγος, αἱ Γερουσίαι κλπ. Εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα κυβέρνησις ἔμελλε νὰ ἦναι ἀσθενεστάτη. Αἱ τοπικαὶ διοικήσεις, διὰ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν ὀργανισμῶν καὶ τῆς φυσικῆς τάσεως τοῦ ν' ἀντιποιῶνται ὅσον ἐνδέχεται μεγαλητέραν ἐξουσίαν, παρενέβαλον μυρία προσκόμματα εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τέλους ἐπήγαγον τὴν παραλυσίαν αὐτῆς· ἡ δὲ λεγομένη ἀντιστάθμισις τῶν δύο σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ηὔξανε τὴν ἀδυναμίαν τῆς κυβερνήσεως, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀντισταθμίσεως ταύτης, ἡ νόμιμος ἐξουσία εἰς οὐδέτερον τῶν δύο τούτων σωμάτων ἐδρεύεν.

Τὸ πολίτευμα τοῦ Ἄστρους συνεκρότησε κυβέρνησιν εὐσχημοτέραν, ἂν ὄχι πολὺ ἰσχυροτέραν· κατήργησε τὰς τοπικὰς διοικήσεις καὶ προδιώρισε μετὰ δεετίαν τὴν συγκρότησιν νέας ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἐνῷ ἡ δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν μόνον ἔτος μετὰ τὴν πρώτην. Ταῦτα ἐνίσχυσαν ὁπωσοῦν τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐμειώθη ἡ δύναμις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ πρὸς ὄφελος τοῦ Βουλευτικοῦ· διότι ὄχι μόνον ἡ ἄρνησις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ δὲν ἐμπόδιζε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ ἐξ ἐναντίας τὸ Βουλευτικὸν εἶχε τὴν τοιαύτην δύναμιν ὡς πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν, ἀλλὰ, δι' εἰδικοῦ καὶ μυστικοῦ ψηφίσματος, ἐπεφυλάχθη εἰς τὸ Βουλευτικὸν τὸ δικαίωμα τῆς συμπράξεως εἰς τὸν διορισμὸν τῶν ἐπάρχων· ὥστε αἱ τοπικαὶ ἐπιῤῥοαὶ, αἵτινες ἰδίως διὰ τοῦ Βουλευτικοῦ ἐξεπροσωποῦντο, ἠγωνίσθησαν νὰ ἐλαττώσωσι τὸ κυβερνητικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον κυρίως ἔδρευεν ἐν τῷ Ἐκτελεστικῷ.

Ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα τὸ ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1826 ψήφισμα τῆς τρίτης ἐθνικῆς συνελεύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνετέθη ἡ ὅλη κυβέρνησις τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων εἰς ἑνδεκαμελῆ ἐπιτροπὴν ἐπὶ *ἓξ μῆνας*· ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, εἰς ὃν εἶχε τότε περιέλθει ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Μισολογγίου καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ὁμολογηθεῖσαν ἀνάγκην, τοῦ νὰ συγκεντρωθῇ ὅσον ἐνδέχεται ἡ κυβερνητικὴ ἐξουσία, παραβάλωμεν δὲ ταῦτα πάντα πρὸς τὴν πρᾶξιν εἰς ἣν ἐπὶ τέλους κατήντησεν ἡ συνέλευσις, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ ἀποῤῥήσωμεν διὰ τὴν βραδύτητα μεθ' ἧς τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ὑπεχώρουν εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις συνεκρότησε μὲν κυβέρνησιν ὁπωσοῦν ἰσχυροτέραν τῶν προηγουμένων, κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ οὐδεμίαν εἶχεν ἑτέραν ἀρχὴν συμπράττουσαν, μᾶλλον δὲ ἀντιπράττουσαν· οὐδὲν ἧττον ἡ πολυαρχία τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς πολὺ προσῆγγιζεν ἔτι εἰς τὴν ἀναρχίαν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ ὀσημέραι προαγόμενα παθήματα ἐχρησίμευσαν τελευταῖον ὡς μαθήματα, καὶ αἱ τοπικαὶ ἐπιῤῥοαὶ ἐνέδωκαν ὁριστικῶς εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς κυβερνητικῆς ἰσχύος. Τὸ ἐν Τροιζῆνι ψηφισθὲν πολίτευμα ἐνίσχυσεν ὑπέρ ποτε τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν· συνεπύκνωσεν εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ἑνὸς τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν, γεγονὸς πρωτοφανὲς τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα· προδιώρισε τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας ταύτης εἰς ἑπταετίαν, ἐνῷ πρότερον ἡ διάρκεια τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἦτο ἐνιαύσιος· ἀπέδωκεν εἰς τὸν Κυβερνήτην ἀποκλειστικῶς ὅλην τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, τὸν διορισμὸν ἅλων τῶν ἀρχῶν καὶ τὴν κίνησιν τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεων· προδιώρισε τριετῆ τὴν διάρκειαν τῶν ἔργων τοῦ βουλευτοῦ, καὶ ὄχι ἐνιαύσιον, ὡς πρότερον· καθιέρωσε τὴν δημοσιότητα τῶν συνεδριάσεων τῆς βουλῆς, αἵτινες πρότερον ἦσαν μυστικαὶ, (εὐλόγως δὲ,

νομίζομεν, κατατάσσομεν μεταξὺ τῶν περισταλτικῶν τοῦ βουλευτικοῦ ὅρων τὴν δημοσιότητα τῶν συνεδριάσεων αὐτοῦ, διότι οὐδὲν ὑπάρχει ἴσως αὐθαιρετώτερον πολυμελοῦς σώματος (μυστικῶς ἐνεργοῦντος) ἐπὶ πάσι, τοσαύτη ἦτο ἤδη ἡ τάσις πρὸς τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὸ μοναρχικώτερον, ὥστε, δημοκρατικοῦ ἔτι λεγομένου τοῦ πολιτεύματος, ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἐκηρύχθη *ἀνεύθυνος*!

Τὸ πολίτευμα ὅμως τοῦτο δὲν ἔμελλε νὰ ἐνεργηθῇ εἰμὴ μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Κυβερνήτου· ἡ μέχρι τῆς ἀφίξεως ταύτης προχειρισθεῖσα ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ ὤφειλε νὰ διοικήσῃ κατὰ τὸ ὑπὸ στοιχ. ΙΣΤ. ψήφισμα τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ μέλη τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ἐκηρύχθησαν ὑπεύθυνα, αἱ ἡμέραι τῆς ἀντιστάσεώς της εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς βουλῆς ἠλαττώθησαν ἐπὶ τὸ ἥμισυ, ἡ ἀρχηγία τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεων ἀπεδόθη εἰς ἀρχιστράτηγον καὶ ἀρχιναύαρχον, σχεδὸν ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν, οἱ πλεῖστοι διορισμοὶ ἔπρεπε νὰ γίνωνται συναινέσει καὶ τῆς βουλῆς, ἡ διάρκεια τῆς ἀντιπροσωπείας περιωρίσθη εἰς ἓν ἔτος, πρὸς τὴν πολιτογράφησιν ἀπητήθη ἡ ἀμοιβαία συγκατάθεσις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς βουλῆς (ὄχι μόνης τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας, ὡς ἐν τῷ πολιτεύματι), ἡ περὶ τῆς ἀποχῆς τοῦ κλήρου ἀπὸ τῶν πολιτικῶν διάταξις ἀνεβλήθη. Ἀναγινώσκων τις τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως νομίζει, ὅτι τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα, συνειδότα, ὅτι μέλλουσι νὰ παραδώσωσι τὴν κυβέρνησιν εἰς χεῖρας στιβαρὰς καὶ δραστηρίους, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἰδιοποιηθῶσιν ἐξουσίαν πλείονα καὶ αὐτῆς τῆς παραχωρηθείσης, ἤθελον νὰ φυλάξωσιν ἀκόμη ὀλίγην τινὰ αὐτογνώμονα ἐλευθερίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀνέβαλον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πολιτεύματος.

Δὲν θέλομεν παρεκτείνει πλειότερον τὴν μικρὰν ταύτην ἀνάπτυξιν. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ κυβερνήτης, ἅμα φθάς, ἄφῆκε κατὰ μέρος καὶ αὐτὸ τὸ ἐν Τροιζῆνι ψηφισθὲν πολίτευμα, ὅτι εἰσήγαγεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο πολὺ ἰσχυρότερον, ὅτι ἡ ἐν Ἄργει ἐθνικὴ συνέλευσις ἐπεκύρωσε τὸ πολίτευμα τοῦτο καὶ ὅτι ἐν γένει ἑκατὸν τὸ ἔθνος ἠσπάσθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μοναρχικωτέρας ἀρχάς. Ὁ μόνος σκοπὸς ἡμῶν ἦτο νὰ ὑποδείξωμεν, πῶς ἡ μοναρχικὴ αὕτη τάσις προέκυψε, βαθμηδὸν μὲν καὶ κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ σχετικῶς ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος, ἀπὸ τῆς δεινοτέρας πολυαρχίας, καὶ νὰ καταστήσωμεν δήλην τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸ ν' ἀντιλαμβάνεται, καὶ ὡς πρὸς τὴν πολιτείαν, τὰς ὑγιεστέρας ἀρχὰς καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὰς ἔργον.

Μέχρι τοῦδε δὲν ἀνεφέραμεν εἰμὴ πράξεις μαρτυρούσας τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ὀρθότητα τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους συνειδήσεως· τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος περιέχουσιν οὐκ ὀλίγα τεκμήρια καὶ ἀτομικῶν ἀρετῶν. Ἡ πολυθρύλλητος ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1826, πρὸς τὴν Γ'. ἐθνικὴν συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων, ἀναφορὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου (σελ. 73 τοῦ 4ου. τόμου), δι' ἧς μετὰ τοσαύτης γενναιοφροσύνης καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν πατρίδα διεμαρτύρετο κατὰ τῆς ζητηθείσης μονομεροῦς μεσιτείας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας· ἡ ἀπὸ 26 Ἰανουαρίου 1827 ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Καραϊσκάκης ἔπεμψεν, ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου Διστόμου, πρὸς τοὺς πληρεξουσίους τοῦ ἔθνους καὶ ἐν ἡ μετὰ τοσοῦτον δικαίας πικρίας ἔλεγον αὐτοὺς, ὅτι, ἐνῷ ὁ στρατὸς, ἐν τῷ μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν, κατώρθου τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς στερεᾶς, αὐτοὶ ἐφιλονείκουν μῆνας ἤδη ὅλους περὶ τοῦ τόπου τῆς συνελεύσεως (σελ. 32 τοῦ 6ου. τόμου)· ἡ ἀπὸ 20 Μαρτίου 1827 ἀναφορὰ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, ἡ γραφεῖσα ἐπὶ τοῦ διωρότου ἡ *Ἑλλὰς* (σελ. 87 τοῦ 7ου. τόμου), ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ὅτι αὐτὸς, ὁ ἐπὶ ἑπταετίαν ὅλην τοσάκις κατὰ πολεμίων νικηφορήσας, εἶναι ἕτοιμος νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ ὡς ἁπλοῦς ναύτης ὑπὸ τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον τὸ ἔθνος ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναδείξῃ ἀρχηγὸν τῆς ὅλης ναυτικῆς δυνάμεως· πολλαὶ δὲ καὶ ἄλλαι πράξεις τὰς ὁποίας μακρὸν ἦθελεν εἶσθαι νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν ἦτο, τότε τοὐλάχιστον, κτῆμα ἀδιαίρετον τοῦ ὅλου ἔθνους, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ μερίδες αὐτῆς ἀποκλειστικῶς ἀνήκουσαι εἰς ἐξαιρέτους τινὰς καὶ προνεμιούχους ἄνδρας. Τί ἔγιναν, ἴσως ἀνακράζωσι πολλοὶ, κύκλῳ μετὰ θλίψεως περιβλέποντες, τί ἔγιναν τὸ θάρρος ἐκεῖνο, καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἡ ἡρωϊκὴ πειθαρχία, καὶ ἡ περιφανὴς ἀφιλοκέρδεια καὶ τ' ἄλλα λαμπρὰ προτερήματα τῆς πρωτέρας γενεᾶς, τῶν ὁποίων ἴχνη σήμερον δὲν φαίνονται; — Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἱστορία παρίστανεν ἡμῖν δυο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας ἐποχὰς μεγάλων ἀρετῶν καὶ κατορθωμάτων μεγάλων, τὴν ὁμηρικὴν ἡ ἡρωϊκὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτοφυεῖς οὕτως εἰπεῖν ἀρεταὶ, καθὸ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ ἔθνους καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνατροφῆς τινος ἢ νομοθεσίας ἀποῤῥέουσαι, μεμιγμέναι δὲ μετὰ πολλῆς τραχύτητος καὶ ἐνίοτε κακουργίας, παρήγαγον τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους ὕμνησεν ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας· βραδύτερον ἐπῆλθεν ἡ ἱστορικὴ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ ἀνατροφὴ καὶ ἡ νομοθεσία ἐδημιούργησαν τὰς γενεὰς τῶν Μαραθωνομάχων καὶ Σαλαμινομάχων· ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐμεσολάβησε θλιβερά τις περίοδος, καθ' ἣν αἱ μὲν αὐτοφυεῖς ἀρεταὶ εἶχον ἐκλείψει, οἱ δὲ καρποὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῶν νόμων δὲν εἶχον ἔτι ὡριμάσει· περίοδος τοῦ σιδηροῦ γένους, ἣν τοσοῦτον μέλαναν ἐζωγράφησεν ἡ σκυθρωπὸς τοῦ Ἡσιόδου μοῦσα. Μήπως καὶ σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διέρχεται μέσην τινὰ τοιαύτην ἐποχήν; Τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἄξιον βεβαίως μελέτης· ἤθελεν ὅμως παρεκτείνει πέραν τοῦ δέοντος τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν, ἥτις καὶ ἄνευ τούτου ἴσως ἀπέβη μακροτέρα ἢ ὅσον ἐπεθύμουν οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν. Ἀλλὰ παρέσυρεν ἡμᾶς καὶ τοῦ ἀντικειμένου τὸ θέλγητρον καὶ τὸ καθῆκον πρὸς τὸν ἐκδότην, τὸν μοχθήσαντα περὶ τὴν συγκρότησιν καὶ δημοσίευσιν τῆς πολυειδῶς ἀξιολόγου ταύτης συλλογῆς.

Κ. Π.